

JAMES JOYCE

SÜRGÜNLER

Uy. Feride Özyen

Çeviren: Güneş Kırıcılar

İstanbul

K
KİTAPÇI

JAMES JOYCE

SÜRGÜNLER

Uy. Feriðik Özyen

Çeviren: Gözle Kömür

Yedigöller

K
KABALO

JAMES JOYCE

SÜRGÜNLER

"oyun"

İmge Kitabevi

James Joyce, 2 Şubat 1882'de doğdu. 13 Ocak 1941' de öldü. John Stanislaus Joyce (1849-1931) ve Mary Jane Murray Joyce'un (1859-1903) beşi yaşayan on çocuğunun en büyüğüydü. John Joyce, siyasal etkiyle 1880'den 1892'ye kadar çalıştığı Vergi Toplama Dairesinin sağladığı gelire, oğlu James Joyce'u çn iyi katolik okulu Clongewes College'de okuttu. Mali durumu bozulunca, James Joyce, Belvedere College'e devam etti ve 1902'de Dublin University College sanat bölümünden mezun oldu.

SÜRGÜNLER

JAMES JOYCE

imge Kitabevi Yayınları: 17

Edebiyat Dizisi : 1

2. Baskı Kasım 1990

İmge Kitabevi

Yayıncılık Pazarlama Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.

Konur Sokak No:3 Kızılay-Ankara

Telefon: 118 19 42-125 65 32

Dizgi: Atolye Seven 286 54 51

Baskı ve Cilt: ÖZKAN MATBAASI ANKARA

İMGE edebiyat

KİŞİLER

RICHARD ROWAN, yazar

BERTHA, Richard'm karısı

ARCHIE, oğulları, sekiz yaşında

ROBERT HAND, gazeteci

BEATRICE JUSTICE, Robert'ın yeğeni, müzik öğretmeni

BRIGID, Rowan ailesinin yaşlı hizmetçisi

BALIKCI KADIN

Olay Dublin'in banliyoları Merrion ve Ranelagh'de geçer.

1912 yılının yazı.

BİRİNCİ PERDE

Dublin'in bir banliyösü olan Merrion'da Richard Rowan'in evinde konuk salonu. Sağda, ön tarafta, kafesli alçak bir paravanayla azıcık gizlenmiş bir ocak. Ocak rafının az üstünde yıldız çerçeveli bir ayna. Sağ duvarda, biraz geride, oturma odasıyla mutfığa açılan katlanır bir kapı. Arka duvarda, sağ tarafta, çalışma odasına açılan küçük bir kapı. Kapımn solunda bir büfe. Büfenin üstüne duvara asılmış bir çerçevede genç bir adamın karakalem portresi. Daha da solda bahçeye açılan iç içe camlı iki kapı. Sol duvarda ise yola bakan bir pencere. Aynı duvarda, ön tarafta, hole açılan bir kapı. (Üst kata çıkmak için de bu kapı kullanılıyor.) Pencereyle kapı arasında bir konsol, yanında da hasır bir sandalye. Salonun ortasında yuvarlak bir masa. Masanın çevresinde soluk yeşil pelüşle kaplı sandalyeler. Biraz sağda ve öne doğru üstünde sigara, çakmak, kül tablası vb. bulunan daha küçük bir masa. Onun yanında da bir koltuk ve şezlong. Ocakla kapıların önüne ve şezlongun yanına hindistancevizi yapraklarından örülmüş paspas biçiminde hasırlar konmuştur. Tahta olan zemin parlatılmıştır. Arka duvardaki (bahçeye açılan) çifte kapıyla sağdaki katlanır kapıda yarıya dek çekilmiş tül perdeler vardır. Pencerenin alt çerçevesi yukarı kaldırılmıştır. Koyu yeşil kadife perdeler asılıdır pencerede. Jaluzi perde yukarı sürülmüş alt çerçevenin kıyasına dek indirilmiştir.

Haziranda sıcak bir öğle sonudur ve etkisini gittikçe yitiren ılık bir güneş ışığı odayı doldurmaktadır, (Soldaki kapıdan BRIGID 'le BEATRICE JUSTICE girerler. BRIGID yaşlı bir kadındır: Kısa boylu, saçları demir kırmızı renginde. BEATRICE JUSTICE esmer, fidan boylu, yirmi yedi yaşında genç bir bayandır. Üstünde iyi dikilmiş deniz mavisi bir giysi, başında da bir parça tülle süslenmiş siyah renkli zarif bir hasır şapka vardır; elinde ise belge çantasına benzeyen küçük bir el çantası taşımaktadır.)

BRIGID: Ha'm'fendiyle Archie Beyimiz denize gittiler, yuzmeye. Hic beklemiyolardı sizi. Donduğunuzu bildirmiş miydiniz Bayan Justice?

BEATRICE: Hayır. Daha şimdi geldim.

BRIGID: (Koltuğu gösterir.) Buyrun oturun, ben geldiğinizi soyle'yim bey'fendiye. Tren yolculuğunuz uzun surdu mu?

BEATRICE: (Oturarak) Sabahleyin bindik işte.

BRIGID: Kucuk Bey ustunde Youghal'dan gorunumler bulunan kartınızı aldı. Yorgunluktan bitmiş'i- nizdir, eminim.

BEATRICE: Yoo, pek değil. *(Biraz sinirlice öksürür.)* Piyanoda çalıştı mı ben yokken?

BRIGID: *(Kıkır kıkır güler.)* Archie Bey mi çalış'cak! Tam buldunuz adamını. Bugunlerde sutcunun atıyla bozdu aklını, deli oluyor at diye. Havalar güzel miydi or'larda Bayan Justice?

BEATRICE: Epeyce yağışlıydı diyebilirim.

BRIGID: *(Sevimlice)* Bi de şu havaya bakın. Ama yağmur da var havada. *(Çalışma odasına yönelerek)* Beye bur'da olduğunuzu soyie'yim.

BEATRICE: Bay Rowan evde mi?

BRIGID: *(Eliyle gösterir.)* Çalışma odasında. Bugunlerde yazdığı bi şey var, kendini öldüruyo' onun için. Gece yarısı yatağından bile kalkıp yazıyo'. *(Yürür.)* Çağırayım kendisini.

BEATRICE: Bırak, rahatsız etme Brigid. Otekiler donunceye dek bekleyebilirim burada, eğer çok gecikmezlerse.

BRIGID: Hem sizi içeri alırken posta kutusunda bi şey görmüştüm. *(Çalışma odasının kapısına gider, biraz aralar ve seslenir.)* Bey'fendi, Bayan Justice geldi, Kucuk Beyin dersi için.

(Çalışma odasından RICHARD ROWAN girer salona, elini uzatarak BEATRICE'e doğru ilerler. Uzun boylu çevik bir delikanlı görünümünde olmasına karşın hareketleri oldukça ağırdır. Kumral saçlı ve bıyıklıdır. Gözünde gözlük, sırtında kül rengi yünlü kumaştan bol bir giysi vardır.)

RICHARD: Hoş geldiniz.

BEATRICE: *(Ayağa kalkar, el sıkışırlar; yüzü kızarır biraz.)* Tunaydın Bay Rowan. Brigid'in sizi rahatsız etmesini istemedim ama...

RICHARD: Rahatsız etmek mi? O nasu soz Oyle!

BRIGID: Posta kutusunda bi şey var, efe'm.

RICHARD: *(Cebinden küçük bir anahtar demeti çıkarır, BRIGID'e uzatır.)* Buyrun.

(BRIGID soldaki kapıdan çıkar. Kutunun açılıp kapanışı işitilir. Kısa bir ara. Elinde iki gazeteyle döner.)

RICHARD: Mektup?

BRIGID: Yok, efe'm. Yalnız şu sizin gas'teler, İtalyanca mıdır nedir hani?

RICHARD: Masama koy verin, lutfen.

(BRIGID anahtarları geri verir, gazeteleri çalışma odasına bırakıp döner ve sağdaki -katlanır- kapıdan çıkar.)

RICHARD: Oturun, lutfen. Bertha da gelir ner'deyse.

(Yeniden koltuğa oturur BEATRICE. RICHARD ise masanın yanına oturur.)

RICHARD: Bir daha hic gelmeyeceğinizi düşünmeye başlamıştım artık. Son gelişinizden beri on iki gün geçti.

BEATRICE: Ben de oyle düşünüyordum; ama geldim işte.

RICHARD: Gecen gelişinizde size soylediklerim ustunde düşündünüz mü?

BEATRICE: Evet, hem de çok.

RICHARD: Daha onceden de bilmeniz gerekirdi. Biliyor muydunuz? *(BEATRICE karşılık vermez.)* Sucluyor musunuz beni?

BEATRICE: Hayır.

RICHARD: Size, şey, kötü davrandığımı mı sanıyor-, sunuz? Hayır mı? Ya da başka herhangi birine?

BEATRICE: *(Yüzünde çanı sıkılmış ve düşünceli bir anlatımla RICHARD'a bakar.)* O soruyu ben de sordum kendime.

RICHARD: Yanıtı n'oldu?

BEATRICE: Yanıtlayamadım.

RICHARD: Ben bir ressam olsaydım ve sizin portrelerinizden oluşan bir album yaptığımı soyleseydim o denli acayip karşılamazdınız, değil mi?

BEATRICE: Pek de aynı şey sayılmaz ama?

RICHARD: *(Hafifçe gülümser.)* Oyle, pek sayılmaz. Hem sonra, siz görmek istemezseniz yazdıklarımı size göstermeyeceğimi de soylemişim. Oyle mi?

BEATRICE: Göstermenizi istemeyeceğim zaten.

RICHARD: *(Öne doğru, eğilir, dirseklerini dizlerine dayayarak ellerini kavuşturur.)* Görmek ister miydiniz?

BEATRICE: Çok isterdim.

RICHARD: Sizinle ilgili olduğu için mi?

BEATRICE: Evet. Ama yalnız onun için değil.

RICHARD: Ben yazdığım için mi? Evet? Orada bulacaklarınız arada bir pek insafsızca yazılmış olsa bile mi?

BEATRICE: *(Utangaç)* Aslında biraz da oyle düşünmüyor değilsiniz hani.

RICHARD: Oyleyse sizi ceken benim kafam? Tamam mı?

BEATRICE: *(Duraksar, bir an RICHARD'a bakarak)* Buraya nicin gelip gittiğimi sanıyorsunuz siz?

RICHARD: Nicin mi? Bir suru neden var. Archie'ye ders vermek için. Bunca yıldır tanışırız, ta çocukluktan beri; Robert, siz ve ben -oyle değil mi? Her zaman ilgilenmişsinizdir benimle, ben buradan gitmeden önce de, buralardan uzaktayken de. Hem sonra, birbirimize

yazdığımız ve kitabıma ilişkin mektuplarımız. Kitabım yayımlandı artık. Ben de yurduma dondum. Belki kafamda yeni yeni şeyler tasarladığımı sanıyorsunuz ve belki de kafamdakileri sanki bilmeniz gerekiymiş gibi geliyor size. Nedeni bu mu acaba?

BEATRICE: Hayır.

RICHARD: Nicin, oyleyse?

BEATRICE: Yoksa sizi goremezdim.

(Bir an RICHARD'a bakar ve çabucak yana çevirir başını.)

RICHARD: *(Bir aradan sonra kararlıca yineler.)* Yoksa beni goremez miydiniz?

BEATRICE: *(Birdenbire utanmış)* Artık gitsem iyi olacak. Geleceği yok onların. *(Ayağa kalkarak)* Bay Rowan, gitmem gerek.

RICHARD: *(Kollarını uzatarak)* Ama kacar gibi bir haliniz var. Biraz daha kalın. Sozunuzun ne anlama geldiğini soyleyin bana. Yoksa korkuyor musunuz benden?

BEATRICE: *(Yeniden çöker koltuğa.)* Korkmak mı? Yoo.

RICHARD: Bana guveniniz var mı? Beni tanıdığınızı sanıyor musunuz?

BEATRICE: *(Yine utanarak)* Kişinin kendinden başkasını tanması zordur.

RICHARD: Beni mi tanımak zor? Roma'dan kitabımın bolumlerini yolladım size hep, yazıp bitirdikce; sonra, mektuplar gonderdim dokuz yıl boyunca. Şey, sekiz olsun hadi.

BEATRICE: Evet, aşağı yukarı bir yıl gectikten sonra gelebilmişti ilk mektubunuz.

RICHARD: Tarafınızdan da hemen yanıtlanmıştı. Ve ondan sonra da hep yaşam kavgası icinde izlediniz beni.

(Sıkica kenetler ellerini.) Soyleyin bana, Bayan Justice, okuduklarınızın gozleriniz icin yazıldığını, ya da şöyle diyelim, benim icin esin kaynağı olduğunuzu anlamış mıydınız?

BEATRICE: *(Başını sallar olumsuzca.)* O soruyu yanıtlamam gereksiz.

RICHARD: Ne gerekli oyleyse?

BEATRICE: *(Bir an susar.)* Orasını soyleyemem ben. Siz kendiniz sorun bana Bay Rowan, ne soracaksanız.

RICHARD: *(Biraz sertçe)* Peki oyleyse, kitabımın size gonderdiğim bolumleriyle o mektuplarda anlattığım; ayrıca kişilik ve yaşamımla ortaya koyduğum, sizin de kendi ruhunuzda duyup da anlatamadığınız şey -gurur muydu yoksa kucumseme mi?

BEATRICE: Anlatamadığım mı?

RICHARD: *(Ona doğru eğilir.)* Anlatamıyordunuz; Çünkü goze alamıyordunuz. Değil mi?

BEATRICE: *(Başını eğer.)* Evet.

RICHARD: Başkaları yuzunden mi; yoksa yureksizlik mi, hangisi?

BEATRICE: *(Yumuşak)* Yureksizlik.

RICHARD: *(Yavaşça)* Ve siz bir yandan gurur duyarken icinizden de kucumseyerek izlediniz beni, ha?

BEATRICE: Bir de yalnızlık duygusuyla.

(Yüzünü başka yana çevirerek başını eline dayar.

RICHARD yerinden kalkar, soldaki pencereye yürür

ağır ağır. Bir süre pencereden dışarıya

bakar, sonra, BEATRICE'e doğru gelir ve yanına -şezlonga- oturur.)

RICHARD: Hala seviyor musunuz onu?

BEATRICE: Ben de bilmiyorum.

RICHARD: Beni size yaklaşmaktan alıkoyan da buydu işte -bana karşı duyduğunuz ilgiyi bilmeme, yaşamınızda benim de bir işlevim olduğunu anlamama karşın.

BEATRICE: Evet, bir yeriniz oldu yaşamımda.

RICHARD: Ama yine de o düşünceydi beni sizden ayıran. Yanınızda ucuncu bir kişi durumundaydım.

Anımsayabildiğim kadarıyla, adlarınızdan birlikte soz edilirdi hep; Robertla Beatrice, Robert'la Beatrice.

Yalnız benim değil herkesin dikkatini cekiyordu bu.

BEATRICE: Teyze cocukları oluyoruz. Sık sık birlikte oluşumuz pek mi acayip?

RICHARD: Gizlice nişanlandığınızdan soz etmişti bana. Sanırım biliyorsunuzdur, hicbir şey sakla- mazdı benden.

BEATRICE: *(Rahatı kaçmış)* Aramızda gecenler cok gerilerde kaldı. Cocuktum o zaman.

RICHARD: *(Alaycı alaycı gülümser.)* Cocuk mu? Oyle mi dersiniz? Robert'lann evinin bahcesinde olmuştu. Değil mi? *(Bahçeden yana kaldırır elini.)* işte şurada.

Evlenmeye soz verip, dediklerine gore de, opuşmuşsunuz. Sonra da corap

bağınızı vermişsiniz ona.. Soylememe izin var mı?

BEATRICE: *(Biraz çekingence)* Soylenmeye değer buluyorsanız.

RICHARD: Sanırım unutmamışsınızdır bu olayı/*Sessizce ellerini kavuşturarak* Anlamıyorum bu işi.

Buradan gittikten sonra da düşündüm bunu...

Gidişim uzdu mu sizi?

BEATRICE: Gunun birinde gideceğinizi biliyordum hep.

Gidişinize fazla uzulmedim, sadece değiştim.

RICHARD: Ona karşı mı?

BEATRICE: Her şey değişti. Yaşantısı, kafası bile değişir gibi oldu ondan sonra.

RICHARD: *(Dalıp giderek)* Evet. Bir yıl aradan sonra ilk mektubunuzu aldığımda da, hastalığınızdan sonra da anlamıştım zaten değiştiğinizi. Mektubunuzda da oyle diyordunuz.

BEATRICE: Bu durum olumun kıyısına getirmişti beni. Olaylara başka bir acıdan bakıyordum ar-
- tık.

RICHARD: Ve böylece bir soğukluk başladı aranızda, yavaş yavaş. Oyle mi?

BEATRICE: *(Gözlerini yarı kapayarak)* Hayır. Hemen başlamadı. Sizin soluk bir yansımanızı görüyordum onda, sonra o da silindi gitti. Ne yaran var şimdi bunları konuşmanın?

RICHARD: *(Patlaması önlenmiş bir güçle)* Ama başınızın üstünde dolaşıp duran bu sıkıntı ne boyle? Bu denli acıklı bir havaya girmemeli bu sorun.

BEATRICE: *(Yatışmış)* Yok canım, ne acıklısı. Yavaş yavaş iyileşecekmişim, yaşım ilerledikçe, oyle diyorlar. Bugüne dek olmediğime göre büyük bir olasılıkla yaşayacağımı soyluyorlar. Yeniden yaşam ve sağlık veriliyor bana -hic de kullanamayacağım bir sırada. *(Coşkusuz ama dişlerinin arasından)* iyileşmek üzereyim.

RICHARD: *(Yavaşça)* O zaman yaşamda hiçbir şey huzur ve mutluluk getirmiyor size? Yalnız şunu bilin ki özlediğiniz huzur ve mutluluk bir yerlerde sizi bekliyordun

BEATRICE: Belki de manastırın birinde, kim bilir. Olmasa biie, oyle sanıyorum ben zaman zaman.

RICHARD: *(Başım sallar olumsuzca.)* Yoo, Bayan Justice, orada da değil. Tum varlığınızla ve gonlunuzce kendinizi verip rahata kavuşamazsınız.

BEATRICE: *(Ona bakarak)* Denerim ben de.

RICHARD: Evet oyle, denersiniz. Kafa yonunden bana eğilim duyarken Ote yandan da ona kayıyordunuz. Ama kendinizi bırakmıyordunuz ona. Bir başka acıdan, bana karşı da tutuyordunuz kendinizi. Her şeyinizle koyveremiyorsunuz kendinizi, ozgurce.

BEATRICE: *(Yumuşakça kavuşturur ellerini.)* Bunu yapmak son kerte guc bir şey Bay Rowan "kişinin kendini rahatca bırakıp koyvermesi- ve boylece

mutlu olması.

RICHARD: Ama mutluluğun duyabileceğimiz en iyi, en yuce duygu olduğunu biliyor musunuz?

BEATRICE: *(Coşkuyla)* Keşke bilebilseydim.

RICHARD: *(Ellerini başının arkasında kenetleyerek geriye yaslanır.)* Ah, şu anda ne denli acı cekiyorum bir bilseniz! Sizin yerinize de cekiyorum. Ama daha cok kendim icin. *(Daha da zorlanarak)* Ve olen anamın taşlaşmış yureğini azıcık yumuşatır da bağışlanırım belki diye nasıl dualar ediyorum. Kendimi toparlamam ya da başkalarından biraz yardım bulmam gerek. Bulacağım da.

(BEATRICE ayağa kalkar, dikkatle bakar RICHARD'a ve bahçe kapısına doğru yürür. Kararsızca geri döner, yine bakar ona ve geri gelerek koltuğa abanır.)

BEATRICE: *(Hafifçe)* Olmeden once sizi çağırtmış mıydı Bay Rowan?

RICHARD: *(Dalmış gitmiş)* Kim?

BEATRICE: Anneniz.

RICHARD: *(Kendine gelerek bir an ona bakar sertçe.)* Arkadaşların diline düşmüşüz buralarda -olmeden once annem beni çağırtmış da ben de gelmemişim, oyle mi?

BEATRICE: Evet.

RICHARD: *(Soğukça)* Çağırtnadı beni. Yapayalnız oldu gitti, beni bağışlamadan ve kutsal kilisenin dinsel toreniyle guclendirilmiş olarak.

BEATRICE: Bay Rowan, nicin oyle konuştunuz?

RICHARD: *(Ayağa kalkar, ileri geri dolaşır sinirlice.)* Ve siz de kalkıp şu anda cektığım acının bana bir ceza olduğunu soyleyeceksiniz.

BEATRICE: Mektup yazmış mıydı size? Daha once demek istiyorum...

RICHARD: *(Durarak.)* Evet. Gecmişi unutmamı ve ba- , na soylediği son sozleri anımsamamı isteyen bir uyarı mektubuydu.

BEATRICE: *(Yavaşça)* Ve olum bile harekete geciremiyor sizi, ha Bay Rowan? Artık son işte, otesi yok. Başka hicbir şey bu denli kesin değil.

RICHARD: Sağlığında benden ve benimkilerden yuz cevirmişti. Bu da bir gercek.

BEATRICE: Sizden ve kimden?

RICHARD: Bertha'dan, benden ve cocuğumuzdan. Ben de sizin deyiminizle işte bu sonu bekledim ve **gördüm.**

BEATRICE: *(Elleriyle yüzünü kapar.)* Hayır, hayır; konuşmayın böyle!

RICHARD: *(Biraz öfkeli)* Gomatunde curuyup giden anamın cesedine ne dokuncası olacak sozlerimin? Bana karşı beslediği o soğuk vurmuş sevgiye acımadığımı mı sanıyorsunuz? Anam o acı sona yaklaşırken ben de onun ruhuyla carpışıyordum. *(Alnına bastırır elini.)* Hala carpışıyor ruhu benimle -işte şurada.

BEATRICE: *(Önceki gibi)* Ah, yapmayın, konuşmayın böyle!

RICHARD: Uzaklara surdu beni. Onun yuzunden surgunde ve yokluk icinde yaşadım yıllarca. Banka yoluyla gonderdiği sozumona yardımları kabul etmedim hic. Bir yandan da bekledim durdum; olumunu değil, acaba kendi oğlunu, kendi etinden ve kanından oluşan beni bir gun anlar mı diye. Ama hicbir zaman gelmedi o anlayış.

BEATRICE: Archie olduktan sonra da mı...?

RICHARD: *(Kabaca)* Oğlum mu? Utanc ve gunah cocuğu, zavallı! Ciddi misiniz siz? *(BEATRİCE yüzünü kaldırır, ona bakar.)* Ona her şeyi anlatmak için; bana, Bertha'ya ve adsız, Tanrısız cocuğumuza duyduğu nefreti pekiştirmek ve kullenip giden ateşi koruklemek için bazı boşboğazlar hazır bekleyip duruyorlardı burada. *(Ellerini BEATRİCE'e doğru uzatarak)* Ben konuşurken benimle nasıl alay ettiğini duymuyor musunuz? Kesinlikle tanımalısınız o sesi, size "Arap Protestan, sapığın kızı!" diyen o sesi. *(Birden kendini toparlayarak)* Kim ne derse desin, dikkate değer bir kadındı yine de.

BEATRICE: *(Zayıf bir sesle)* Hic olmazsa ozgursunuz artık.

RICHARD: *(Başını sallar, olumluca.)* Evet, elinden gelse babamın vasiyetinin koşullarını bile değiştirmeye kalkardı; ama yapamadı, ona da kalmadı bu dünya.

BEATRICE: *(Ellerini kavuşturmuş)* İkisi de yok artık, Bay Rowan. Her ikisi de seviyordu sizi, inanın . bana. Son anlarında bile sizi düşünuyorlardı.

RICHARD: *(Yaklaşarak BEATRİCE'in omzuna dokunur hafifçe ve duvardaki karakalem portreyi gösterir.)* Yakışıklı babamı goruyor musunuz şurada? Gulumsuyor da, bak! En son düşünceleri! Olduğu geceyi anımsıyorum. *(Bir an durur, sonra da sakince sürdürür konuşmasını.)* On dordunde bir cocuktum

daha. Hasta yatağına çağırıldı beni. **Karmen'i** izlemek için tiyatroya gitmek istediğimi biliyordu. Bana bir şilin vermesini soyledi anneme. Kendisini optum ve gittim. Eve donduğumde olmuştu. Bildiğim kadarıyla bunlar olmuştu son düşünceleri.

BEATRICE: Yumuşatmak için dualar ettiğiniz şu taşıyureklilik...
(Yanda keser sözünü.)

RICHARD: *(Aldırmaksızım)* işte, ondan kalan son anım bu. Güzel ve soylu bir şey yok mu bu anıda?

BEATRICE: Bay Rowan, sizi böyle konuşturan bir şey var kafanızda. işte o şey buraya donduğunuzden beri, uc aydır, değiştirdi sizi.

RICHARD: *(Yine resme bakar, sakince. Sevinçli gibidir.)*
Belki de o yardım eder bana; benim güler yüzü, yakışıklı babacı'm.

(Soldaki hol kapısı vurulur.)

RICHARD: *(Birdenbire)* Yok, yok. O güler yüzü adamın değil, Bayan Justice; şu moruk anamın, onun ruhu gerek bana. Ben gidiyorum.

BEATRICE: Birisi kaldı kapıyı. Sizin kiler gelmiştir.

RICHARD: Hayır, Bertha'nın anahtarı var. Kapıyı calan O'dur. Her kim ise, ben gidiyorum işte.

(Çabucak soldan çıkar ve elinde hasır şapkasıyla hemen döner.)

BEATRICE: O mu? O dediğiniz kim?

RICHARD: Canım, Robert olabilir. Bahçeden çıkıyorum ben. Şimdi görüşmem onunla. Postaneye gittiğimi söyleyiverin. Hadi hoşca kalın.

BEATRICE: *(Gittikçe telaşlanarak)* Robert'ı görmek istemiyorsunuz, ha?

RICHARD: *(Alçak sesle)* Şu anda istemiyorum. Bu konuşma sinirlerimi bozdu. Söyleyin beklesin biraz.

BEATRICE: Don'ceksiniz, di mi?

RICHARD: Tanrı bilir.

(Hızla çıkar bahçeden. BEATRİCE de onun arkasından gidiyormuş gibi yapar; ama birkaç adım attıktan sonra durur. Sağdaki -katlanır- kapıdan BRÎGÎD girer ve soldan çıkar. Hol kapısının açıldığı işitilir. Birkaç saniye sonra BRÎGÎD'le ROBERT HAND girerler. ROBERT HAND otuzla kırk arasında gösteren, orta boylu, sağlam ya- pılı bir adamdır. Sinekkaydı tıraşlı yüzünde kaşı, gözü vb. oynar durur. Kapkara saçları, gözleri ve soluk bir teni vardır. Yürüyüşü ve konuşması oldukça ağırdır. Üstünde koyu mavi bir giysi, elinde de ince kâğıda sarılmış büyük bir kırmızı gül

demeti vardır.)

ROBERT: *(Elini uzatarak BEATRİCE'ye gelir, el sıkışırlar.)*

Oo, sevgili yeğenim! Brigid soyledi bur'da olduğunu.

Benim haberim yoktu. Anneme tel çekmiş miydin geliyorum diye?

BEATRİCE: *(Gözünü güllere dikerek)* Hayır.

ROBERT: *(Onun bakışını izleyerek)* Gullerimi çok beğendin anlaşılın. Ev sahibesine getirdim onları. *(Beğenmiyor gibi)* Sanırım pek güzel sayılmazlar.

BRIGID: Yoo, çok güzel çiçekler, efe'm. Ha'm'fendi pek sevin'cek bunlara.

ROBERT: *(Seyirci tarafından görülmeyen bir sandalyeye özensizce bırakır gülleri.)* Kimse yok mu evde?

BRIGID: Yok efe'm. Buyrun oturun siz. Şimdi ner'dey- se gelirler. Bey'fendi bur'daydı ama.

(Çevresine bakınır, hafif bir reveransla sağdan çıkar.)

ROBERT: *(Kısa bir sessizlikten sonra)* Nas'sm Beatty?

Youghal'da ne var ne yok? Her zamanki gibi sıkıcı mıydı gene?

BEATRİCE: Hepsi iyilerdi ben ayrılırken.

ROBERT: *(Kibarca)* Şey, özür dilerim, geleceğini bilmiyordum;

yoksa trende karşılardım seni. Niye habersiz

geldin böyle? Senin de bi takım acayip yöntemlerin var,

Beatty, kendince. Oyle değil mi?

BEATRİCE: *(Aynı tonda)* Sağ ol Robert. Yalnız dolaşmaya iyice alıştım artık.

ROBERT: Evet, ama ben şey demek istiyordum... Neyse, boş ver, kendine özgü yönteminle geldin işte.

(Pencereden bir gürültü işitilir ve bir çocuk sesi 'Bay Hand!' diye seslenir.)

ROBERT: *(O yana döner.)* Hey Tann'm, işte Archie de kendine özgü bi yöntemle geliyor!

(ARCHIE soldaki açık pencereden sürünerek içeri yuvarlanır, alı al moru mor ve soluk soluğa ayağa kalkar. Dizlerine inen beyaz kısa pantolon ve jarse fanila giydirilmiş, başında kepi,- gözünde gözlük, sekiz yaşlarında kıpır kıpır bir çocuktur. Konuşmasında, pek hafif de olsa, yabancı bir dilini) etkisi fark edilir.)

BEATRİCE: *(Ona doğru giderek)* Aman Tanrı'm! N'oldu Archie?

ARCHIE: *(Ayağa kalkarak, soluk soluğa)* Of be! Caddenin ta obur başından buraya dek koştum.

ROBERT: *(Gülümser, elini uzatır.)* İyi akşamlar, Archie. Nicin koştun?

ARCHIE: *(El sıkışırlar.)* İyi akşamlar. Tramvayın ust katında

sizi gorduk, ben 'Bay Hand!' diye bağırdım; ama siz gormediniz beni. Biz sizi gordum ama, annemle ben. Bi dak'kaya o da gelir. Ben koştum.

(*) İtalyanca. (Ç.n.)

BEATRICE: *(Elini uzatarak)* Vah zavallı!

ARCHIE: *(Biraz sıkılganca BEATRİCE'in elini sıkar.)* İyi akşamlar Bayan Justice.

BEATRICE: Gecen cuma derse gelmeyişime canın sıkıldı mı?

ARCHIE: *(BEATRİCE'e kaçamak bir bakış fırlatarak gülümser.)* Hayır.

BEATRICE: Sevindin mi?

ARCHIE: *(Ansızın)* Ama çok gec oldu bugün.

BEATRICE: Kısacık bir derse ne dersin?

ARCHIE: *(Sevinmiş)* Peki, olur.

BEATRICE: Ama şimdi oturup çalışacaksın biraz, olur mu Archie?

ROBERT: Yuzmeye mi gittiydiniz?

ARCHIE: Evet.

ROBERT: İyi yuzebiliyor musun artık?

ARCHIE: *(Konsola yaslanır.)* Yok. Derin yerlere bırakmıyor annem. Bay Hand, siz güzel yuzebiliyor musunuz?

ROBERT: Ohoo, güzel de ne demek! Tıpkı bi taş gibi.

ARCHIE: *(Güler.)* Taş gibi mi? *(Eliyle göstererek)* Yani böyle dibe doğru, 'cump' diye?

ROBERT: *(O da göstererek)* Evet oyle, dosdoğru denizin dibine. İtalya'da ne diyorsunuz ona?

ARCHIE: Batmaya mı? Şey, *giù*. *(Eliyle aşağı ve yukarı doğru işaret ederek)* Buna *giù*, buna da *su*. Babamla konuşmak ister misiniz?

ROBERT: Evet. Onu gormeye geldim zaten.

ARCHIE: *(Çalışma odasına giderek)* Soyleyeyim kendisine. icer'de çalışıyor.

BEATRICE: *(Sakince, ROBERT'a bakarak)* Hayır, dışarı çıktı. Elinde birkaç mektupla postaneye gitti.

ROBERT *(Önemsemez.)* Neyse, yok ziyanı. Yalnız postaneye gittiye beklerim.

ARCHIE: Zaten annem de geliyor. *(Pencereye doğru bir göz atar.)* Hah, geldi işte!

(ARCHIE soldaki kapıdan koşarak çıkar. BEATRİCE konsola doğru yürür yavaşça. ROBERT olduğu yerde kalır, ayakta. Kısa bir sessizlik. Soldaki kapıdan

ARCHIE'yle BERTHA girerler. BERTHA ince yapılı, genç bir kadındır. Koyu gri gözleri vardır. Yumuşak yüz çizgilerinden sabırlı biri olduğu da çıkarılabilir.

Davranışlarına bakılırsa kendine güvenen, yapmacıksız

biridir. Eflatun bir giysi vardır üstünde; elinde yazlık şemsiyesinin sapma dolaşmış krem rengi eldivenler tutmaktadır.)

BERTHA: (*BEATRİCE'in elini sıkar.*) İyi akşamlar Bayan Justice, hoş geldiniz. Hala Youghal'da sanıyorduk biz sizi.

BEATRICE: (*El sıkışarak*) İyi akşamlar Bayan Rowan.

BERTHA: (*Başını eğerek.*) Hoş geldiniz Bay Hand.

ROBERT: (*Başını eğerek*) Hoş bulduk *signora!* Düşünebiliyor musunuz, onu bur'da buluncaya dek ben bile bilmiyordum donduğunu.

BERTHA: (*İkisine*) Birlikte gelmediniz mi siz?

BEATRICE: Hayır; ben geldim ilkin. Bay Rowan da dışarı çıkıyordu. Sizin ner'deyse doneceğinizi soyledi.

BERTHA: Uzuldum bu işe. Mektup yazsaydınız ya da bu sabah kızla bir haber gönderiverseydiniz...

BEATRICE: (*Coşkunca güler.*) Daha bir buçuk saat önce dondum. Tel cekmeyi de düşündüm; ama ben ondan önce geleceğim için onun da bir anlamı kalmayacaktı,

BERTHA: Ya? Daha şimdi dondunuz demek?

ROBERT: (*Kollarını açarak, yapmacık bir incelikle*) Ucan kuştan haberin olacak bizim meslekte. Teyzesinin çocuğu, ustelik bi gas'teci olayım ben de, eylemlerinden hicbi haberim olmasın! Bırakalım biz artık bu işleri.

BEATRICE: (*Ona bakmadan*) Benim eylemlerimin ilginç bir yanı olmasa gerek,

ROBERT: (*Aynı tonda*) Bi bayanın eylemleri her zaman ilginçtir.

BERTHA: Ayakta kaldınız ama, buyrun oturun. Çok yorgunsunuzdur her'alde.

BEATRICE: (*Çabuk çabuk*) Yo, hic değilim. Archie'nin dersi için gelmişim.

BERTHA: Uzun yolculuğunuzdan sonra böyle konuşmanız beni şaşırtıyor, Bayan Justice.

ARCHIE: (*Ansızın BEATRİCE'e*) Hem so'ra, ders için yeni nota da getirmemiş'iniz.

BEATRICE: (*Azıcık utanmış*) Aa sahi, unutmuşum bak! Ama olsun, eski parçaya çalışırız.

ROBERT: (*ARCHIE'nin kulağını hafifçe çekerek*) Seni gidi küçük haylaz seni! Dersten kurtulmak istiyorsun, ha?

BERTHA: Aman, boş verin c^'nım derse. Oturun da bi cay için. (*Sağdaki kapıya doğru giderek*) Brigi- d'e söyleyeyim.

ARCHIE: Ben soyle'yim anneci'm. (*Gitmeye davranır.*)

BEATRICE: Hayır Bayan Rowan, zahmet etmeyin, lutfen. Archie! Biz şeye başlasak iy' olacak gercekten...

ROBERT: (*Alçak sesle*) Gelin şunun ortasını bulalım. Yarım ders oluversin bugün.

BERTHA: Ama yorgunluktan bitmiştir.

BEATRICE: (*Çabucak*) Yoo, hic bile değil. Trende de dersi düşünüyordum zaten.

ROBERT: (**BERTHA'ya**) Goruyorsunuz ya Bayan Rowan, vicdanb olmak budur işte.

ARCHIE: Benim dersi mi, Bayan Justice?

BEATRICE: (**Önemsizce**) Bir piyano sesi duymayalı on gun oluyor.

BERTHA: Aman, çok iyi. Yalnız buysa sorun...

ROBERT: (**Coşkuyla, sevinçli**) Aman efem'im, elbet biz de isteriz piyano. Şu anda Beatty'nin kulaklarında ne cınlayıp duruyor, biliyorum. (**BEATRICE'e**)

Soyleyeyim mi?

BEATRICE: Biliyorsan soyle.

ROBERT: Babasıgilin salonundaki küçük orgun cızırtılı ezgileri. (**BEATRICE'e**) Soyle, bildim mi?

BEATRICE: (**Gülümseyerek**) Evet. Duyar gibiyim onları.

ROBERT: (**Suratsızca**) Ben de. Protestanlığın o soluğu kesilmiş sesini.

BERTHA: Oralarda iyi eğlenemediniz mi Bayan Justice?

ROBERT: (**Araya girer.**) Yok canım siz de, ne eğlenmesi! Protestan damarı bi kabardı mı buralardan kacar, oraya atar kendini —bi karamsarlık, bi ciddiyet, haklılık taslama, falan.

BEATRICE: Babamı gormeye gidiyorum ben.

ROBERT: (*Konuşmasını sürdürerek*) Buraya da annemi gormeye gelir ama, anlıyorsunuz ya. Piyanoya düşkunluğu de bizim aileden geliyor.

BERTHA: (*Ne diyeceğini şaşırmış*) Valla, şey, Bayan Justice, bi şeyler calmak istiyorsanız yani... Ama Archie'yle uğraş'ca'm diye de kendinizi yormayın lutfen.

ROBERT: (*Tatlı dille*) Cal Beatty, cal. Başka bi şey gormuyor gozun.

BEATRICE: Archie de gelirse, ha?

ARCHIE: (*Omzunu silkerek*) Dinlemeye gelirim.

BEATRICE: (*ARCHÎE'nin elini tutar.*) Azıcık da ders, ama. Çok kısacık.

BERTHA: Dersten sonra caya kalırsınız artık.

BEATRICE: (*ARCHtE'ye*) Gel bakalım.

(*BEATRİCE'le ARCHtE birlikte soldaki kapıdan çıkarlar. BERTHA konsola doğru gider, şapkasını*

çıkartır ve şemsiyesiyle birlikte konsolun üstüne bırakır. Sonra, küçük bir vazodan bir anahtar alarak konsolun çekmecelerinden birini açar, bir kâğıt parçası çıkarıp yeniden kapar çekmeceyi. ROBERT, ayakta, onu izlemektedir.)

BERTHA: *(Elinde kâğıtla ona doğru gelerek)* Bunu av- cuma sıkıştırmıştınız dün gece. Anlamı ne bunun?

ROBERT: Bilmiyor musunuz?

BERTHA: *(Okur.)* "Size hiçbir zaman söylemeye cesaret edemediğim bir söz var." Neymiş o söz?

ROBERT: Size karşı engin bir ilgi duyuşum.

(Kısa bir ara. Üst kattan piyanonun sesi gelmektedir belli belirsiz.)

ROBERT: *(Sandalyeden gül demetini alır.)* Size getirdim bunları. Bilmem kabul eder misiniz?

BERTHA: *(Gülleri alarak.)* Teşekkür ederim. *(Gülleri masaya bırakır ve yeniden açar pusulayı.)* Dün gece için cesaret edemediniz bunu söylemeye?

ROBERT: Konuşamadım ki sizinle, arkanızda da dolaşamadım, Bi yığın insan vardı bahçede. Bunun üstünde düşünmenizi istiyordum, onun için de, tam ayrılacağınız sırada sıkıştırıverdim elinize.

BERTHA: Ve şimdi de söyleme cesaretini buldunuz.

ROBERT: *(Elini gözlerinin önünden geçirir yavaşça.)* Suzulup gectiniz şöyle. Yol pek secilemiyordu alacakaranlıkta. Koyu yeşil ağac kumelerini görebiliyordum. Ve siz de suzulur gibi gectiniz ağaçların arkasından. Bi dolunaya benziyordunuz.

BERTHA: *(Güler.)* Niye benziyormuşum dolunaya?

ROBERT: O güzel giysiniz, fidan gibi boyunuzla küçük düzgün adımlar atarak yürüyorsunuz. Az otemden gecip gözden uzaklaşana dek alacakaranlıkta bulutların arasından kayıp giden dolunayı seyrederek gibi izledim sizi.

BERTHA: Dün gece düşündünüz mü beni?

ROBERT: *(Yaklaşır.)* Her zaman düşünüyorum ben sizi -çok güzel ve erişilmesi güç bir şey gibi- ay gibi ya da derinlerden gelen tatlı bir ezgi.

BERTHA: *(Gülümseyerek)* Ben hangisine benziyordum dün gece?

ROBERT: Gecenin yarısını uyanık gecirdim. Sesiniz kulaklarımdan gitmiyordu. Karanlıkta yüzünüzü de görür gibi oluyordum. Gözlerinizi... Sizinle konuşmak istiyorum ben. Beni dinler misiniz? Konuşabilir miyim?

BERTHA: *(Oturarak)* Buyrun.

ROBERT: *(Yanma oturarak)* Sizi sıkıyor muyum?

BERTHA: Yoo.

ROBERT: Bana sıkıyorum gibi geldi. Zavallı ciceklerimi alıp bi koşeye atıverdiniz de.

BERTHA: *(Masadan çiçekleri alır ve yüzüne yaklaştırır, koklayacakmış gibi.)* Yani beklediğiniz bu muydu bendeni?

ROBERT: *(BERTHA'dan gözlerini ayırmadan)* sizin yuzunuz de bi cicek zaten -ama cok daha guzel.

Dikenli cit ardında acan bi kır ciceği. *(Sandalyesini ona daha da yaklaştırarak)* Nicin. guluyorsunuz oyle? Benim sozlerime mi?

BERTHA: *(Çiçekleri kucağına koyarak)* Merak ediyorum, acaba hep bu sozu mu soyluyorsunuz -başkalarına da.

BERTHA: Başka kadınlara canım. Pek cok hayranınız olduğunu duyuyoruz da.

ROBERT: *(istemeyerek)* Yani, bunun için mi siz de,..?

BERTHA: Dediğim doğru ama, oyle değil mi?

ROBERT: Arkadaş olarak sayarsak, doğru.

BERTHA: Onlarla da mı aynı bicimde konuşuyorsunuz? !

ROBERT: *(Gücenmiş bir sesle)* Bana nasıl boyle bi soru sorabiliyorsunuz? Ne tur bi kişi olduğumu sanıyorsunuz siz benim? Oyleyse niye dinliyorsunuz beni? Sizinle o bicimde konuşmam hoşunuza gitmedi mi yoksa?

BERTHA: Soylediğiniz sozler birer incelik orneğiydi. *(Bir an ROBERT'a bakar.)* Teşekkür ederim onları soylediğiniz için -düşündüğünüz için de,

ROBERT: *(Öne doğru eğilerek)* Bertha!

BERTHA: Evet?

ROBERT: Sizi admızla çağırmaya hakkım var sanıyorum. Eski gunleri düşünelim bir -dokuz yıl oncesini. Bertha'yla Robert'tık o zamanlar. Şimdi de nicin Oyle olmayalım?

BERTHA: *(Dünden razıymış gibi)* A, evet! Oyle olabiliriz yine.

ROBERT: Bertha, ta o geceden beri biliyordun hep ilgimi, hani Kingstown rıhtımına ayak bastığınız gece. Duygusal bağlarım işte o zaman guc kazanmaya başlamıştı yeniden. Sen de anlamıştın bunu. Gozlerinle de gormuştun.

BERTHA: Hayır. O gece değil.

ROBERT: Ya ne zaman?

BERTHA: Karaya çıktığımız gece pek pasaklıydım, yorgunluktan dokuluyordum. *(Olumsuzca başını*

sallayarak) Sende oyle şeyler gormedim ben o gece.

ROBERT: *(Gülerek)* O gece neler gorduğunu soyle oyleyse —daha ilk izlenimini falan.

BERTHA: *(Kaşlarını çatarak.)* Geminin merdivenine sırtını donmuş, iki bayanla cene calıyordun.

ROBERT: Ha, şu orta yaşlı iki hanımla konuşuyordum, evet, pek guzel de değildiler.

BERTHA: Ben hemen tanıdım seni. Ayrıca şişman- . lamış olduğunu da fark ettim.

ROBERT: *(BERTHA'nm elini tutar.)* Ve işte bu zavallı şişko Robert'tan hic hoşlanmıyor musun o zamandan beri? Soylediklerine inanmıyor musun hic?

BERTHA: Erkeklerin hoşlandıkları ya da cok beğendikleri tum kadınlarla oyle konuştuklarını sanırım ben. Neye inanmamı istiyorsun yani?

BERTHA: *'Yüzünde beliriveren bir üzüntüyle)* Sanırım oyle.

ROBERT: Ben de mi?

BERTHA: Evet, Robert. Sanıyorum, sen de.

ROBERT: Erkeklerin tumu oyleyse -hic istisnasız? Ya da bi tek istisnayla, ha? *(Daha alçak bir sesle)* Yoksa o da mı -Richard da mı- bizim gibi- hic olmazsa bu konuda? Yoksa o başka mı?

BERTHA: *(ROBERTm gözlerinin içine bakar.)* Evet başka.

ROBERT: İyice emin misin, JBertha?

BERTHA: *(Azıcık utanmış, elini çekmeye çalışır.)* Yanıtladım ya işte.

ROBERT: *(Birdenbire)* Bertha, elini opebilir miyim? Bırak da opeyim, n'olur?

BERTHA: Eğer cok istiyorsan.

(ROBERT, BERTHA'mn elini dudaklarına götürür yavaşça. BERTHA ansızın ayağa kalkar ve kulak kesilir.)

BERTHA* Bahce kapısını duydun mu?

ROBERT: *(O da kalkarak)* Hayır.

(Kısa bir suskunluk. Hafiften, piyanonun sesi gelmektedir üst kattan.)

ROBERT: *(Yalvararak)* Gitmeyin, n'olur. Bi daha buralardan gitmeyin artık. Bu topraklara gore sizin yaşamınız. Bu konuyu da konuşmaya gelmiştim bugün -onunla konuşmaya- bu gorevi kabul etmeye zorlamak icin onu. Kabul etmeli bu işi. Ben sıkıştıracağım. Sen de razı etmelisin onu. Senin sozunu cok dinler o.

BERTHA: Artık burada kalmasını istiyorsun, ha?

ROBERT: Evet.

BERTHA: Niye?

ROBERT: Senin hatırın için, Çünkü bu yurttan uzaklarda mutsuz oluyorsun. Hem onun hatırı için de, Çünkü geleceğini de düşünmesi gerekir artık.

BERTHA: *(Gülerek)* Dun akşam onunla konuşurken sana ne dediğini anımsıyor musun?

ROBERT: Şey konusunda mı...? *(Azıcık düşünerek)* Ha, evet! *Babamız* adlı kitaptan günlük ekmeğimize, gecimimize ilişkin bi soz aktarmıştı. Geleceğe fazla onfem vermenin dünyada sevgi ve umut denen şeyleri ortadan kaldırmak olduğunu söylemişti.

BERTHA: Onun anlaşılmaz bi adam olduğunu hic düşünmüyor musun?

ROBERT: Bu konuda, evet.

BERTHA: Azıcık da -kacık olduğunu?

ROBERT: *(Yaklaşır)* Hayır. Kacık macık değil o. Belki de biziz kacık. Niye boyle bi soru...?

BERTHA: *(Güler.)* Kafalı, anlayışlı adamsın da ondan soruyorum sana.

ROBERT: Buralardan gitmemelisiniz. Bırakmayacağım sizi.

BERTHA: *(Gözlerini açıp ona bakarak)* Sen mi?

ROBERT: O gozler uzaklara gitmemeli. *(BERTHA'nın ellerini tutar.)* Gozlerini opebilir miyim?

BERTHA: Op bakalım.

(BERTHA'nm gözlerini öper, sonra da elini

BERTHA'nm saçlarının üstünden okşar gibi geçirir.)

ROBERT: Ah, Bertha'cık!

BERTHA: *(Gülümseyerek)* Ben oyle kucuk değilim ama. Nicin Bertha 'cık diyorsun bana?

ROBERT: Bertha'cık! Bi kez sarayım seni, ha? *(Kolunu BERTHA'nm beline dolar.)* Gozlerime baksana yine.

BERTHA: *(Bakar.)* Altın renkli noktacıklar goruyorum. Oyle de cok ki. ,

ROBERT: *(Çok sevinmiş)* Ah o sesin yok mu, bitiyo: rum! Bi opucuk versene bana, ağzından istiyorum bi opucuk.

BERTHA: Al bakalım.

ROBERT: Ah, korkuyorum! *(Ağzından öper BERTHA'yı ve birkaç kez saçını okşar, yumuşakça.)* En sonunda kollarımın arasın dasm işte!

BERTHA: İsteğin bu muydu yani?

ROBERT: Dudaklarının benimkilere dokunuşunu duymak istiyorum.

BERTHA: Ee, sonra da doycak mısın artık?

ROBERT: *(Mırıldanır.)* Dudakların, Bertha!

BERTHA: *(Gözlerini kapar ve çabucak öper onu.)* Al işte! *(Ellerini ROBERT'm omuzlarına koyar.)* Niye teşekkür etmiyorsun?

ROBERT: *(İç geçirir.)* Yaşamım sondu benim -bitti artık!

>>

BERTHA: Aman, sen de! Boyle konuşmanın sırası mı şimdi, Robert?

ROBERT: Bitti artık, bitti. Bitirmek istiyorum bu yaşamı, alacağımı aldım artık ben bu dünyadan.

BERTHA: *(İlgilenmiş gibidir; ama fazla da önemsemez.)* Seni koca budala!

ROBERT: *(Daha da sıkı sarılır BERTHA'ya.)* Her şeye bi son vermek için -olum. Yüksek bi ucurumun tepesinden kendini bırakıvermek boşluğa, sonra da dosdoğru denizin dibine.

BERTHA: Luften, Robert...

ROBERT: Sevdiğim kadının kollarında ve muzik dinleyerek -deniz, muzik ve olum.

BERTHA: *(Bir an ona bakar.)* Sevdiğin kadın mı?

ROBERT: *(İvedice)* Seninle konuşmak istiyorum, Bertha -baş başa- ama bur'da değil. Gelir misin?

BERTHA: *(Gözlerini yere indirmiş)* Ben de seninle konuşmak istiyorum.

ROBERT: *(Sevecenlikle)* Evet canım, biliyorum. *(Yine öper BERTHA'yu.)* Seninle konuşacağım, her şeyi anlatacağım sana, o zaman. Seni opeceğim, o zaman, uzun uzun opucuklerle -bana geldiğin zaman— tatlı tatlı upuzun opucukler konduracağım.

BERTHA: Nereye?

ROBERT: *(Tutkunca bir sesle)* Gözlerine. Dudaklarına. Doyum olmayan o güzel bedeninin her yanına.

BERTHA: *(ROBERT'm kollarından sıyrılarak, biraz sıkılmış)* Nereye geleyim demek istemiştin ben.

ROBERT: Benim eve. Annem o evde değil. Adresi yazacağım sana, Gel'cek misin?

BERTHA: Ne zaman?

ROBERT: Bu akşam. Sekizle dokuz arasında. N'olur gel! Seni bekleyeceğim bu akşam ve her akşam. Gel1 ceksin, di mi?

(BERTHA'nın başını ellerinin arasına alarak tutkuyla öper onu. Birkaç saniye sonra RO- . BERT'tan kurtulur BERTHA. ROBERT oturur.)

BERTHA: *(Dışarıya kulak vererek)* Bahçe kapısı açıldı.

ROBERT: *(Pekiştirerek)* Bekleyeceğim seni.

(Masadan pusulayı alır. BERTHA yavaşça uzaklaşır ondan. Bahçeye açılan kapıdan RÎCHARD girer.)

RICHARD: *(İlerleyerek şapkasını çıkarır.)* Tunaydın.

ROBERT: *(Ayağa kalkar, canı sıkılmış ama dostça görünerek)* Tunaydın, Richard.

BERTHA: *(Masanın yanında, gülleri eline alarak)* Baksana, Bay Hand ne güzel guller "getirmiş bana.

ROBERT: Sanırım solmaya yuz tutmuşlar.

RICHARD: *(Birden)* İzninizle, hemen geliyorum.

(Döner ve hızla çalışma odasına girer. ROBERT cebinden bir kalem çıkarır, pusulanın üstüne birkaç sözcük karalar, sonra da BERTHA'ya uzatır çabucak.)

ROBERT: *(Çabuk çabuk)* Adresim. Lansdowne Caddesinden tramvaya bin, adrese yakın bi yerde de ineceğini soyle.

BERTHA: *(Pusulayı alır.)* Hicbi şey için soz vermiyorum.

ROBERT: Bekliy'ce'm.

(RÎCHARD çalışma odasından döner.)

BERTHA: *(Uzaklaşırken)* Suya koyayım ben bu gulleri.

RICHARD: *(Şapkasını BERTHA'ya uzatarak)* Evet, iyi olur. Lütfen şapkamı da rafa kor musun?

BERTHA: *(Şapkayı alır.)* Ben de sizi baş başa bırakıyorum, rahatca soyleşin bakalım. *(Çevresine bakınarak)* Bi şey istiyor musunuz? Sigara falan?

RICHARD: Sağ ol canım. Burada var.

BERTHA: Ben de gidebilirim oyleyse.

(RÎCHARD'm şapkasıyla soldan çıkar, şapkayı J holde bırakıp kemen döner; bir an konsolun önünde durur, pusulayı çekmeceye koyup kilitler, anahtarı da yerine koyduktan sonra gülleri alarak sağa doğru yürür. ROBERT önden giderek BERTHA'ya kapıyı açar. O da başıyla selamlayıp çıkar.)

RICHARD: *(Sağdaki küçük masanın yanındaki sandalyeyi göstererek)* Şoyle baş koşeye gec.

ROBERT: *(Oturur.)* Sağ ol Richard. *(Elini alnında gezdirerek)* Aman. Tanrı'm, bugün de ne sıcak hava boyle! Gözlerimi rahatsız ediyor bu denli sıcak. Hani şu goz kamaştırması yok mu!

RICHARD: Perde de inik olduğu için epeyce loş sayılır icerisi; ama istersen...

ROBERT: *(Hemen)* Yoo, zahmet etme hic. Niye boyle olduğunu biliyorum ben -gece işinin sonucu bu.

RICHARD: (*Şezlonga oturur.*) Çalışmak zorunda mısın geceleri?

ROBERT: (*Göğüs geçirir.*) Ah, evet! Her gece gas'tenin bir kesimini gormem gerekiyor. Sonra, başyazıları da ben yazıyorum. Bu gunlerde guc bi doneme giriyoruz.

Sıkıntımız yalnız bur'da olsa...

RICHARD: (*Kısa bir aradan sonra*) Bir haber filan var mı?

ROBERT: (*Değişik bir sesle.*) Evet. Ciddi olarak goruşmek istiyorum seninle. Senin icin onemli bi gun olabilir bugün, daha doğrusu, bu akşam. Sabahleyin rektorle goruştum. Çok beğeniyor seni, Richard. Kitabını okuduğunu soyledi.

RICHARD: Satın mı almış kitabımı; yoksa birinden odunc mu almış?

ROBERT: Umarım, satın almıştır.

RICHARD: Bir sigara iceceğim ben. Bugune dek otuz yedi adet satılmış Dublin'de.

(*Masanın üstündeki sigaralıktan bir tane alıp yakar.*)

ROBERT: (*Tath dille ama umutsuzca*) Ee, anlaşılan şimdilik kapattık bu konuyu. Yine demir maskeni takınmışsın bugün.

RICHARD: (*Sigarasından çekerek*) Haberin gerisini de duyalım bakalım.

ROBERT: (*Yeniden ciddiyetini takınır.*) Richard, gereğinden fazla kuşkucusun sen. icine yerleşmiş bi kusur bu senin. Herkes gibi, o da senin icin yapılabii'cek her türlü kolaylığı gostereceğine soz verdi bana. Bu gorevi ancak senin yurutebileceğini soyluyor. Doğrusunu istersen şunu da soyledi bana: Eğer senin adın one surul'cek olursa, var gucuyle seni destekliy'cekmiş senatoda; hem sonra... basın yoluyla olsun, özel yollardan olsun ben de payıma düşeni yapacağım elbette. Bunu bi kamu gorevi sayıyorum ben. Bi edebiyatçı, bi bilim adamı olarak Latince kokenli edebiyatlar kursusu yasal acıdan senin hakkın.

RICHARD: Ya koşullar?

ROBERT: Koşullar mı? Geleceğe ilişkin mi yani?

RICHARD: Gecmişten soz ediyorum ben.

ROBERT: (*Rahatça*) Ha, şu olay mı, coktan unutuldu gitti. Düşüncesizce yapılmış bi eylem. Düşünmeden eyleme geci veririz hemen.

RICHARD: (*Gözlerini ona dikerek*) Ahmakca bir davranış diye nitelemiştin o zamanlar -dokuz yıl once. Başıma bela actığımı soylemiştin bana.

ROBERT: Yanılmışım. (*Sesini yumuşatarak*) Konu apacık ortada, Richard. Yıllar once genc bi kızla kacıp gittiğini herkes biliyor... Nasıl soylesem sana?... Senin hic de

dengin olmayan gencecik bi kızla, **(incelikle)** Ozur dilerim Richard, bunlar ne benim duşuncem ne de benim sozlerim. Ben yalnızca goruşlerine katılmadığım kişilerin sozlerini aktarıyorum.

RICHARD: Başyazılarından birine de konu yapmıştın bunu, değil mi?

ROBERT: Evet, oyle; ama kamuoyunda buyuk bi ilgi yaratmıştı o gunlerde. Hic anlaşılmaz bicimde ortalıktan kayboluverme. Herkesin bildiği o olayda benim adım da karışmıştı işin icine, unlu bi kişi olarak. Kuşkusuz arkadaşlık duygumu kotuye kullanarak olumsuz yonde etkilediğimi san'yorlar seni. Her neyse, bunlar bilinen şeyler hep. *(Azıcık duraksayarak)* Ama daha sonra olanlar bilinmiyor.

RICHARD: Bilinmiyor mu?

• **ROBERT:** Elbette, orasını sen kendin biliyorsun, Richard. Ama artık o gunlerdeki denli genc değilsin ne de olsa. Bu konu başyazılarımda da sık sık yer almıştır, oyle değil mi?

RICHARD: Kısacası, gecmiş yaşantımı yadsımamı mı istiyorsun?

ROBERT: Ben senin gelecekteki yaşantını düşünuyorum -bur'daki. Gururunu, özgurluk duygunu anlaşıyla karşılıyorum ben; ama onların goruş acılarını da anlıyorum. Şoyle ya da boyle, neyse, bi tek çıkış yolu var bu işin; o da dediğim gibi işte. Siz bur'dan cekip gittikten sonra olanlar... ya da olmayanlara ilişkin kulağına gelecek soylenti moylentileri yalanlayacağım diye uğraşip durma. Uzak dur bu konudan. Gerisini bana bırak sen.

RICHARD: Bu soylentilerin gereğine bakacaksın sen de, oyle mi?

RICHARD: *(ROBERT'ı süzerek)* Toplum duzenimiz uğruna mı?

ROBERT: Başka bi şey uğruna da -arkadaşlığımızın, yaşam boyu surecek arkadaşlığımızın hatırı için.

RICHARD: Teşekkürler.

ROBERT: *(Azıcık kırılmış gibi)* Hem tum gerceği de soyleyeceğim sana.

RICHARD: *(Gülümser; başını sallar, olumluca.)* Evet, soyle lutfen,

ROBERT: Yalnız senin hatırın için değil. Aynı zamanda... yaşam yoldaşının, eşinin hatırı için de.

RICHARD: Evet, anlıyorum.

(Kül tablasında yavaşça ezerek söndürür sigarasını,

sonra da ağır ağır ellerini ovuşturarak öne doğru eğilir.)

RICHARD: Niye onun hatırı için?

ROBERT: *(O da öne eğilerek, alçak bir sesle)* Richard, anlayış gösterip ona karşı durust davrandın mı hep? Diyeceksin ki özgürce yapmıştı secimini o. Ama bi secim yapabilmek için gerçekten özgür müydü acaba? Gozu acılmamış bi kızcağızdı henüz. Senin onerdiğin her şeyi benimsedi.

RICHARD: *(Gülümser.)* Benim kabul edemeyeceğim şeyleri onerdiğini de sen söylemiştin, di mi?

ROBERT: *(Başını sallar, onaylarcasma.)* Evet, anımsıyorum. Ve seninle gitti sonunda. Ama özgürce, tek başına mı yapmıştı bu secimi? Acıkca soyle bana.

RICHARD: *(Ona döner, durgunca.)* Senin dediğin ya da diyebildiğin her şeye karşın ben onu elde etmek için uğraştım, sonunda da kazandım.

ROBERT: *(Yine başını sallayarak)* Evet ,sen kazandın.

RICHARD: *(Ayağa kalkar.)* Unuttuğum için bağışla. Biraz viski icer misin?

ROBERT: Bekleyen derviş muradına ermiş.

(RICHARD büfeye gider, üstünde şişe ve bardaklar olan küçük bir tepsiyi getirip masaya bırakır.)

RICHARD: *(Yine oturur. Şezlonga yaslanarak)* Buyur, istediğin kadar koy kendin, sıkılma lutfen.

ROBERT: *(Kalkıp kendine içki koyar.)* Sen icmiyor musun?

Daha bırakmadın mı eski huyunu? *(RICHARD başını sallar, olumsuzca.)* Hey Tan- n'm, yıllar önce gecirdiğimiz o cılgınca geceleri düşündükçe -saatlerce konuşmalar, tasarılar, eğlentiler, cumbuşler...

RICHARD: Bizim evde, hani.

ROBERT: Şimdi benim oldu artık. Sık sık gitmediğim halde, o zamandan beri elimde tutuyorum hep. Ne zaman gelmek isterse canın, soyle bana, e mi? Bi akşam gelsen çok iy'oiur. Eski günleri yaşanz yine.

(Bardağını kaldırıp bir yudum alır.) Sağlığına!

RICHARD: Yalnız bir eğlonce evi değildi orası; yeni bir yaşamın da yureği, can eviydi. *(Dalgınlaşarak)* Tüm günahlarımız, suçlarımız da eğlenti meğlenti diye işlendi hep.

ROBERT: Günahlar ha! icip icip kutsal şeylere sovup saymaksa *(Kendini gösterir.)* tamam, ben yaptım o işi.

(Bu kez RICHARD'ı göstererek) Sense, ictikce geleneklere karşı çıkıp boş ulkulere kaptırıyordun kendini. Suc falan dediğin bunlar mı yoksa?

RICHARD: Başka şeyler de var.

ROBERT: (*Hafiften alarak, tedirgince*) Ha, şu kadınları demek istiyorsun. Hic pişmanlık filan duymuyorum ben. Belki sen duy'yorsundur. O gibi ' durumlar için iki anahtarımız vardı, hani. (*Bildiği halde, yine de*) Pişmanlık duy'yor musun?

RICHARD: (*Sinirli*) Senin için pek doğaldı bu gibi şeyler. Oyle değil mi?

ROBERT: Bence pek doğaldır hoşlandığım bi kadını opmek. Niye opmeyeyim? Bana güzel geliyorsa.

RICHARD: (*Şezlong yastığıyla oynayarak*) Sana güzel gelen her şeyi oper misin?

ROBERT: Her şeyi -eğer opulebil'cek bi şeyse. (*Masanın üstünde duran yassı bir taşı alır.*) Bu taşı alalım, sozgelimi. Nasıl da soğukkanlı şuna bak, parlak mı parlak, kırılıver'cek sanki, bi kadınlar tapmağı gibi. Sessizce cekeer durur şımarıklığımızı, güzel de ustelik. (*Dudaklarına dokundurur taşı.*) Ve ben de operim bunu işte, güzel olduğu için. Hem sonra, kadın dediğin nedir? O da doğanın bi yapıtı, taş gibi, cicek gibi.ya da bi kuş gibi. Bi saygı belirtisidir opucuk.

RICHARD: Bence kadınla erkek arasında kurulan birliğin bir belirtisidir opucuk. isteklerimize guzellik duygusu yoluyla bir yon vermemiz ustune sık sık soylevler dinleyip durduğumuz halde, isteklerimizin yalnız güzel şeyler olduğunu söyleyebilir misin?

ROBERT: (*Taşı alnına bastırarak*) Beni düşünmeye zorlarsan bugün, başıma ağrılar girecek. Kafam çalışmıyor bugün. Tum doğallığım, kabalığım ustumde. Onu bunu bırak sen, en güzel kadında bile en cekici şey nedir?

RICHARD: Ne dedin, ne?

ROBERT: En güzel kadında olup da oteki kadınlarda olmayan nitelikler değil de, o kadının otekilerle ortak nitelikleri. Yani... en ortak, sıradan. (*Taşı çevirerek öteki yanını bastırır alnına.*) Şey demek istiyorum, bedeni sıkıştırılınca nasıl da artar sıcaklığı; kanının devinimi, yediklerini sindirim yoluyla hemencecik şeye donuşturuverir -ne derler onun adına be? (*Gülerek*) Bugün amma da kabalaştım ha! Kim bilir senin usuna hic takılmamıştır bu düşünce, ha?

RICHARD: (*İnce bir alayla*) Bir kadınla dokuz yıl yaşamış bir adamın pek çok düşünce takılır usuna.

ROBERT: Evet. Ben de oyle sanırım... Bu güzel soğuk taş, kafamı yerine getiriyor. Kağıtlar ucmasın diye mi kullanıyorsunuz bunu; yoksa baş ağrısı ilacı olarak mı?

RICHARD: Bir gun Bertha deniz kıyısında bulmuş . onu, eve getirdi. O da guzel olduğunu soyluyor bu taşın.

ROBERT: *(Sessizce yerine bırakır taşı.)* Haklı.

(Bardağını kaldırır, içkisini yudumlar. Kısa bir ara.)

RICHARD: Bu kadar mı bana soylemek istediklerin?

ROBERT: *(İvedice)* Ha, başka bi şey daha var. Rektor bu akşam için sana bi çağrı gönderdi benimle - akşam yemeğine çağır'yor evine. Ner'de oturduğunu biliyorsun, di mi? *(RICHARD başını sallar, olumluca.)* Belki unutmuş'undur diye sordum. Sizden başka kimse olmayacak, hic kuşkun olmasın bundan. Yıllar sonra yeniden görüşmek istiyor seninle ve sımsıcak duygularla çağır'yor seni.

RICHARD: Saat kacta?

ROBERT: Sekizde. Ama o da senin gibi özgürlüğe düşkun; zaman konusunda pek katı değil. Evet, Richard, gitmen gerek oraya; başka yolu yok. Bu akşam senin yaşamında bi donum noktası olacak gibi geliyor bana. Artık burada yaşayacak, burada çalışacak, burada düşünecek ve burada saygınlık kazanacaksın -kendi halkımız arasında.

RICHARD: *(Gülümseyerek)* Bundan yuz yıl sonra bir heykelimin dikilmesi amacıyla Birleşik Devlet- ler'de bir yardım kampanyası başlatacak iki iyi niyet elcisi şimdiden hazır bile.

ROBERT: *(Tathlılıkla)* Gunun birinde, heykelleri alaya alan bi ozdeyiş yayımlamıştım: *Tüm heykeller iki türe ayrılır. (Kollarını göğsünde kavuşturur.) "Aşağıya nasıl ineceğim?" diyen heykelle (Başını başka yana çevirir, kavuşmuş kollarını çözerek sağ kolunu ileriye doğru uzatır.) öteki tür yani "Benim zamanımda çöp yığanları nah bu yükseklikteydi." diyen heykel.*

RICHARD: Benimki ikinci turden olsun, lutfen.

ROBERT: *(Uyuşuk uyuşuk)* Senin şu uzun purolardan verir misin bi tane?

(RICHARD masadaki kutudan bir Virjinya purosunu alır ve sapı çıkarılmış olarak uzatır RO- BERT'a.)

ROBERT: *(Puroyu yakarak)* Bu purolar Avrupalılaştırıyor beni. Eğer İrlanda yeni bi İrlanda olacaksa, Avrupalı olmalı ilkin. işte sen de bunun için bur'dasm zaten, Richard. Bi gun İngiltere'yle Avrupa arasında bi secim yapmak zorunda kalacağız. Esmer göçmenlerin soyundan geliyorum ben: Bur'da bulunmaktan hoşlanışım da bu yuzden.

Cocuklaştım belki de; ama boyle guzelim bi puroyu ya da bi fincan sade kahveyi başka neresinde bulabilirim Dublin'in? Sade kahve icen adamın ayaklarına kapanacaktır İrlanda. Ve şimdi de şu viskiden yalnız yanm olcek alacağım, Richard, henüz sapıtmadığımı gostermek icin sana.

RICHARD: *(Eliyle gösterir.)* Buyur, istediğin kadar al.

ROBERT: *(Kalkar, alır.)* Sağ ol Richard. *(Bir dikişte içer viskisini ve kaldığı yerden konuşmasını sürdürür.)* Ne diyordum, ha, sense şu şezlonga yan gelip yayılmışsın... Bi yandan senin oğlanın sesi, ote yandan da Bertha karıştı mı araya... Boyle çağırabilir miyim kendisini, Richard? Yani, ikinizin de eski bi arkadaşı olarak.

RICHARD: Aa, ne demek dostum!

ROBERT: *(Coşkuyla)* Swift'in yureğini parcalayan korkunc bi ofke var sende. Daha yuksek bi evrenden duştun, sen aramıza, Richard; ve yaşamın alcaklıklarını, rezilliklerini gordukce muthiş bi ofke doluyor icine. Ben ise... "soyleyeyim mi?"

RICHARD: Bir sakıncası yok bence, soyle.

ROBERT: *(Yılışık)* Ben ise daha alcak bi evrenden geldim bu duzeye ve kişilerde kusurlarını bağışlatacak ufak tefek kimi erdemlere rastladıkca şaşınp kalıyorum.

RICHARD: *(Birden doğrulur yerinde, dirseklerini masaya dayar.)* Sen benim dostumsun oyleyse, desene?

ROBERT: *(Duygusuzca)* Hep senin icin savaştım sen bur'da yokken. Ne denli uğraştım seni geri getirmek icin. Yerini kaptırmamak, yine sana saklamak icin nasıl da didinip durdum buralarda. Bundan sonra da senin savaşını vereceğim; Çünkü inancım var sana, tıpkı bi öğrencinin öğretmenine olan inancı gibi. Bundan fazlasını soyleyemem artık. Belki acayip gelir sana... Bi kibrit versene.

RICHARD: *(Bir kibrit yakıp uzatır.)* Öğrencinin öğretmenine duyduğu inancın daha da acayip bir inanc var.

ROBERT: O da neymiş?

RICHARD: Bir öğretmenin kendini aldatan öğrenciye duyduğu inanc.

ROBERT: Seninle bi ilahiyatçı yitirmiş oldu kilise, Richard. Ne var ki, sen de pek fazla önem veriyorsun yaşama. *(Ayağa kalkar, RtCHA&D'm kolunu hafifçe sıkarak)* Boş ver, keyfine bak.

-Onemsenmeye değmez yaşam.

RICHARD: *(Yerinden kalkmadan)* Gidiyor musun?

ROBERT: Gitmem gerek. *(Döner, dostça bir sesle)* Evet, anlaştık mı? Akşama rektorun evinde buluşuyoruz. Ben saat on sıralarında uğranm; size de bu arada bir saatten fazla zaman kalır, baş başa görüşursunuz. Ben gelene dek beklersin, tamam mı?

RICHARD: Olur.

ROBERT: Bi kibrit daha verirsen sevinirim.

(RICHARD bir kibrit çakıp uzatır, aynı anda ayağa da kalkar. Soldaki kapıdan ARCHIE, arkasından da BEATRICE girer.)

ROBERT: Beni kutlasana Beatty; Richard'ı yendim.

ARCHIE: *(Sağdaki kapıya doğru ilerleyerek seslenir.)*

Anneci'm, Bayan Justice gidiyor.

BEATRICE: Neyini kutlayacağız senin?

ROBERT: Kazandığım utkuyu, elbet. *(Elini hafifçe RICHARD'm omzuna koyarak)* Archibald Hamilton Rowan'in torunu yurduna dondu artık.

RICHARD: Hamilton Rowan'in torunu değilim ben.

ROBERT: Olmazsan olma, dondun ya!

(Elinde gül dolu bir tasla BERTHA girer sağdan.)

BEATRICE: Acaba Bay Rowan...?

ROBERT: *(BERTHA'ya dönerek)* Richard rektorun yemeğine geliyor bu akşam. Donuşu kutlanacak, umarım dana kızartması verilir yemekte. Ve gelecek öğretim yılı, universitenin bi kursusunda falan filanın adaşı Rowan'in torununu da gormekten kıvanc duyacaktır. *(Elini uzatır.)* Hoşca kal, Richard. Akşama görüőeceęiz.-

BEATRICE: *(O da el sıkışır RICHARD'la.)* En iyi dileklerimi kabul edin Bay Rowan.

RICHARD: Teőekkurler, ama inanmayın ona.

ROBERT: *(Sevinçli bir yüzle)* inanın bana, inanın. *(BERTHA'ya)* Mutlu gunler, Bayan Rowan.

BERTHA: *(İçtenlikle el sıkışarak)* Teőekkurler, size de. *(BEATRICE'e)* Caya kalmıyor musunuz Bayan Justice?

BEATRICE: Hayır, teőekkur ederim. *(BERTHA'yla vedalaşır.)* Gitmem gerek. Mutlu gunler. Hoşca kal Archie. *(Kapıya yönelir.)*

ROBERT: Addio, Archibald.

ARCHIE: Addio.

ROBERT: Bekle beni, Beatty. Sana yoldaş olurum.

BEATRICE: *(BERTHA'yla sağdan(*) çıkarken)* Yok, yok,

yorulma benim için.

ROBERT: *(Arkasından giderek)* Ama ustelersem -yeğenin sıfatıyla.

(BERTHA, BEATRÎCE ve ROBERT soldaki kapıdan çıkarlar. RÎCHARD masanın yanında dikilir kalır, kararsızca. ARCHÎE hole açılan kapıyı kapar, babasının yanına gelerek giysisinin yeninden çekiştirir.)

(*) Oyun iki ayrı yayınevının baskılan karşılaştırılarak çevrilmiştir. iki baskıda da "sağdan" sözcüğü bulunmakta. Yazarın sol' yerine -yanlışlıkla- 'sağ* dediğini sanıyoruz. (Ç.n.)

ARCHIE: Hey, baba diyoruz sana!

RICHARD: *(Boş bulunarak)* Ha, ne var?

ARCHIE: Bi şey sormak istiyorum sana.

RICHARD: *(Şezlongun kıyısın^ ilişerek yere diker gözlerini.)*

Neymiş o?

ARCHIE: Anneme soyle misin sabahleyin sutcuyle gondermesi için beni?

RICHARD: Sutcuyle mi?

ARCHIE: Evet. Sut arabasıyla. Kalabalık olmayan yollara çıkınca arabayı bana bırakacak sutcu. Atı bi gorsen, çok iyi bi hayvancık. Gidebilir miyim?

RICHARD: Evet.

ARCHIE: Gidebileceğimi şimdiden soyle anneme ama. Olur mu?

RICHARD: *(Kapıya doğru bir göz atar.)* Olur.

ARCHIE: Bahcesindeki ineklerini gostereceğini soyledi bana sutcu. Biliyo 1 musun kaç tane ineği var?

RICHARD: Kaç tane?

ARCHIE: On bir. Sekiz tane kırmızı, uc de beyaz; ama birisi hastaymış şimdi. Yoo, hasta değil de düşmüş, düşmüş.

RICHARD: İnekler mi?

ARCHIE: *(Eliyle de pekiştirere\$:-Why&\$kuz değil; Çünkü sut vermez okuzler. Oii bir tane inek. Epeyce sut veriyo'lardır her'alde. Nasıl sut verir bi inek?*

RICHARD: *(Elini tutar ARCHÎE'nin)* Kim bilir? Bir şey vermenin ne demek olduğunu biliyor musun sen?

ARCHIE: Vermek mi? Evet.

RICHARD: Sen bir şeye sahipsen eğer, senin elinden alınabilir o

ARCHIE: Soyguncular mı alır? Ha?

RICHARD: Ama o şeyi sen verirsen, .kendiliğinden_ yermiş olursun^ -Hicbin-Sovguncu d&_senden .alamaz.

Mim~/Başını eğer ve oğlunun elini yanağına bastırır.)

Bir kez verince sen o şeyi, artık sonsuza dek senin demektir o.

Hep senin olur. işte budur vermek.

ARCHIE: Ama, babacı'm?

RICHARD: Evet?

ARCHIE: Bi ineği nasıl soyabilir soyguncu? Herkes gorur onu. Belki de geceleyin, karanlıkta.

RICHARD: Geceleyin, evet.

ARCHIE: Bur'da da soyguncular var mıdır Roma'daki gibi?

RICHARD: Her yerde vardır yoksullar.

ARCHIE: Tabancaları var mıdır?

RICHARD: Hayır.

ARCHIE: Ya bıcaıkları? Bıcaklan var mıdır?

RICHARD: *(Sertçe)* Evet canım, evet Bıcaklan da taban^ calan da.

ARCHIE: *(Konudan uzaklaşır.)* Şimdi soyle anneme. Geliyor işte.

RICHARD: *(Kalkmaya davranır.)* Olur, soylerim.

ARCHIE: Kalkma babacı'm, otur or'da. Bekle annemi, gelince de soyle ona. Bur'da kalmayacağım ben. Bahcede oynarım.

RICHARD: *(Yeniden yerine çökerek)* Olur* git bakalım.

ARCHIE: *(Çabucak öper onu.)* Teşekkürler.

(Bahçeye açılan arka kapıdan koşarak çıkar gider. Soldaki kapıdan BERTHA girer. Masaya yaklaşır ve yanında durur, ayakta. Bir yandan güllerin yapraklarıyla oynarken, gözleri de RICHARD'dadır.)

RICHARD: *(Onu süzerek)* Ee?

BERTHA: *(Dalgınca)* Ee'si. Benden hoşlandığını soyluyor.

RICHARD: *(Çenesini eline dayar.)* Pusulasını gosterdin mi kendine?

BERTHA: Evet. Ne anlama geldiğini sordum.

RICHARD: Ne anlama geliyormuş?

BERTHA: Ben bilirmişim, oyle dedi. Ben de az bucuk bi şeyler anladığımı soyledim. Bunun ustune benden cok hoşlandığını filan soyledi. Guzelmişim, falanmışım, bilmem neymişim, sıraladı işte tumunu.

RICHARD: Ne zamandan beri?

BERTHA: *(Yine dalgınlıkla)* Ne -ne zamandan beri?

RICHARD: Ne zamandan beri hoşlanıyormuş senden?

BERTHA: Bildi bileli hoşuna gidiyormuşum; ama yurda donduğumuzden beri daha da cok. Bu eflatun giysimle ay parçası oluyormuşum. *(RICHARD'a bakarak)* Benimle ilgili -bi şey konuştunuz mu?

RICHARD: *(Yumuşakça)* Her zamanki şeyler işte. Seninle ilgili değil.

BERTHA: Cok sinirli bi hali vardı. Sen de gormuş'undur?

RICHARD: Evet gordum. Ee, sonra n'oldu?

BERTHA: Elinden tutmamı rica etti.

RICHARD: *(Gülümseyerek)* Evlilik konusunda mı?

BERTHA: *(Gülümseyerek)* Yok canım, yalnızca dokunmak için.

BERTHA- Evet. *(Birkaç yaprak kopararak)* Sonra, elimi okşadı ve izin istedi elimi opmek için. Ben de verdim.

RICHARD: Ee?

BERTHA: Sonra, bi kez olsun sarılayım sana, dedi... Sonra da...

RICHARD: Evet, sonra da?

BERTHA: Belime doladı kolunu.

RICHARD: *(Bir an yere bakar, sonra yine BERTHA'ya kaldırır gözlerini.)* Ondan sonra?

BERTHA: Çok güzel gözlerim varmış. O da gözlerimi opebilir miymiş? *(Eliyle de pekiştirerek)* **Öp bakalım** dedim ben de.

RICHARD: O da optu mu?

BERTHA: Evet. Önce birini sonra da oburunu. *(Ansızın ayrılır konudan.)* Soylesene bana Dick, bütün bunlar canını sıkıyor mu senin? Çünkü ben sana söylemiştim böyle şeyler istemediğimi. Bana oyle geliyor ki senin canın sıkılıyor bunlara; ama sıkılmıyormuş gibi görünmeye çalışıyorsun. Ben hiç aldırmiyorum böyle şeylere.

RICHARD: *(Rahatça)* Biliyorum sevgilim; ama onun niyetinin ne olduğunu ya da sen böyle davrandıkça neler duyduğunu anlamak istiyorum.

BERTHA: *(RICHARD'ı gösterir eliyle.)* Anımsıyorsun değil mi, bu işi surdurmeme sen izin verdin. Ta başından beri her şeyi anlatmıştım ben sana.

RICHARD: *(Az önceki gibi)* Biliyorum canım, biliyorum... Sonra n'oldu?

BERTHA: Bi opucuk istedi. Ben de *al bakalım* dedim.

RICHARD: Ee, sonra?

BERTHA: *(Bir avuç yaprağı avcunda ezerek)* Optu beni.

RICHARD: Ağzından mı?

BERTHA: Bir iki kez.

RICHARD: Uzun opucukler miydi bunlar?

BERTHA: Oldukca uzun. *(Düşünür azıcık.)* Evet, son opuşunde.

RICHARD: *(Ellerini ovuşturur yavaşça, sonra)* Dudaklarıyla mı? Yoksa... obur turlu mu?

BERTHA: Evet, son opuşunde.

RICHARD: Senden kendisini opmeni de istedi mi?

BERTHA: İstedi.

RICHARD: Optun mu sen de?

BERTHA: *(Duraksar azıcık, sonra da dimdik yüzüne*

bakarak) Optum. Ben de onu optum.

RICHARD: Ne turlu?

BERTHA: *(Omuzlarını silkerek)* Basbayağı işte.

RICHARD: Heyecan duydun mu?

BERTHA: Gozunun onune getir işte. *(Birden kaşlarını çatarak)* Pek duydum sayılmaz. Guzel değil dudakları...

Yine de azıcık heyecanlandım ne de olsa.

Ama seninle olduğu kadar değil, Dick.

RICHARD: O da duydu mu?

BERTHA: Heyecan mı? Evet, duydu sanırım. Ah filan cekti. Allak bullak oldu yuzu.

RICHARD: *(Alnını eline dayayarak)* Anlıyorum.

BERTHA: *(Şezlonga doğru yürür, RICHARD'm yanında dikilerek)* Kıskanıyor musun?

RICHARD: *(Yine aynı)* Yoo.

BERTHA: *(Yumuşak)* Kıskanıyorsun Dick.

RICHARD: Yok canım. Neyi kıskanacakmışım?

BERTHA: Beni opuşunu.

RICHARD: *(Başım kaldırır.)* Bu kadar mı hepsi?

BERTHA: Evet, hepsi bu kadar. Kendisiyle buluşmamı istemesi dışında, hepsi bu.

RICHARD: Dışarıda bir yerde mi?

BERTHA: Hayır. Evinde.

RICHARD: *(Şaşırması)* Annesiyle oturuyor orada, değil mi?

BERTHA: Orası değil. Ayrı bir evi var kendinin. Adresi de yazdı bana.

(Konsola gider, vazodan anahtarı alır, çekmeceyi açar ve adres yazılı kâğıt parçasıyla RICHARD'm yanına döner.)

RICHARD: *(Kendi kendine)* Kulubemiz.

BERTHA: *(Kâğıt parçasını ona uzatır.)* işte.

RICHARD: *(Okur.)* Tamam. Bizim kulube.

BERTHA: Sizin ne...?

RICHARD: Yok yok, ben bizim diyorum ya onun aslında.

(BERTHA'ya bakarak) Sana sık sık sozunu ettiğim kulube hani —iki de anahtarımız vardı, Robert'la benim. Yalnız kendine kaldı artık. Soyleşip kafaları cekerek kimi tasarımlar kurarak o cılgın gecelerimizi gecirdiğimiz yer- o zamanlar. Evet, cılgın geceler.

Robert'la ikimiz, baş başa. *(Koltuğa fırlatır kâğıt parçasını ve birden ayağa kalkar.)* Kimi zaman da yalnız ben. *(BERTHA'ya diker gözlerini.)* Yalnız dedimse oyle tek başıma da değil, anlarsın ya. Sana soylemişim hani, anımsadın mı?

BERTHA: (*Çok şaşırmış*) Orası mı?

RICHARD: (*Birkaç adım uzaklaşır ondan, çenesini tutarak düşünür gider hiç kimildamadan.*) Evet.

BERTHA: (*Kâğıt parçasını yeniden alarak*) Ner'de bu yer?

BERTHA: Lansdowne Caddesinden tramvaya binmemi söyledi ve adamdan seni or'da indirmesini rica edersin, dedi. Orası, şey... kötü bi yer mi?

RICHARD: Yok canım, yazlık evler filan. (*Şezlonga dönüp oturur.*) Sen ne yanıt verdin?

BERTHA: Hicbi yanıt vermedim. O ise bekleyeceğini söyledi.

RICHARD: Bu akşam mı?

BERTHA: Her akşam, dedi. Sekizle dokuz arasında.

RICHARD: Ve ben de bu akşam görüşmeye gideceğim -profesörle. Benden istenen şu görev konusunda.

(*BERTHA'ya bakarak*) Görüşmeyi bu akşama denk getiren de Robert- sekizle dokuz arasında. Acayip, değil mi? Aynı saate rastlaması.

BERTHA: Hem de çok.

RICHARD: Benim kuşkulanıp kuşkulanmadığımı sordu mu?

BERTHA: Hayır.

RICHARD: Adımı da anmadı mı?

BERTHA: Hayır.

RICHARD: Bir kez olsun söylemedi mi?

BERTHA: Valla, hic anımsamıyorum.

RICHARD: (*Sıçrayıp ayağa kalkarak*) Evet, tamam! Şimdi anlaşıldı!

BERTHA: Ne anlaşıldı?

RICHARD: (*Uzun adımlarla bir o yana bir bu yana gezinerek*)

Yalancı, hırsız, aptal! Şimdi anlaşıldı her şey! Aşağılık bi hırsız! N'olabilir başka?(*Acı bir gülüşle*) Benim büyük dostum! Yurtsevermiş bir de! Hırsız, hırsız -başka bir şey değil! (*Durur, ellerini ceplerine sokarak*) Hem de aptalın teki!

BERTHA: (*Ona bakarak*) N'apacaksın şimdi?

RICHARD: (*Kısa keserek*) Ardından gideceğim. Bulacağım. Konuşacağım onunla. (*Azıcık yatışarak*)

Birkac sozcuk yetecek işini bitirmeye. Hırsız, hem de aptal.

BERTHA: (*Kâğıt parçasını fırlatır atar koltuğun üstüne.*) Her şeyi anlıyorum şimdi!

RICHARD: (*Dönerek*) Elbette!

BERTHA: (*Kızgınca*) Şeytan bu işi yapan.

RICHARD: O mu?

BERTHA: *(Ona dönerek)* Hayır, sen sen! Onu benim aleyhime dondurmek şeytanın yapacağı bir iştir ancak; tıpkı kendi çocuğumu bile benden soğutmaya çalıştığın gibi. Ama başaramadın.

RICHARD: Nasıl, nasıl? Tanrı aşkına soyle, n'apımı- şım ben?

BERTHA: *(Coşkulu)* Evet, evet, Herkes gordu bu dediklerimi. Ne zaman kucuk bi yanlışını olsun duzeltmeye kalktıysam çocuğun, sen de aptallıklarında ayak diredin durdun. Sanki koca bi adammış gibi karşına alarak allak bullak ettin cocukcağ'zı, uğraştın durdun yani. Ondan sonra da, tabi', taşyurekli ana olduk biz; sen de onun ustune duştun yalnız. ***(Gittikçe artan bir coşkuyla)*** Ama yuz cevirmedin benden — kendi annesinden. Çünkü niye? Çünkü çocuğun yaradılışında fazlasıyla var ana sevgisi.

RICHARD: Hicbir zaman oyle bi şey yapmaya kalkmadım, Bertha. Cocuklara karşı fazla ciddi olamadığımı sen de bilirsin.

BERTHA: Çünkü sen kendi anneni de sevmedin hic. Ne olursa olsun, ana anadır. Kendisini dunyaya getiren bi anayı sevmeyen hicbi kişi duymadım ben, senden başka.

RICHARD: ***(Yavaşça ona yaklaşıarak)*** Sonra pişman olacağın şeyler soyleme, Bertha. Oğlumun bana duşkun oluşuna sevinmiyor musun?

BERTHA: Oyle olmayı kim öğretti ona? Karşılama icin sana koşup gitmeyi kim öğretti ona? Eve donerken kendisine oyuncaklar getirmeni istiyordu, bunları kim soyletiyordu ona? Ben soyletiyordum. Sense bi çıktın mı evden, ne cocuk kalırdı usunda ne de ben; yağmurlarda dolaşır dururdun oyle, başıboş. Seni sevmesini ben öğrettim ona.

RICHARD; Evet, sevgilim. Bunları hep senin yaptığını biliyorum ben.

BERTHA: *(Neredeyse ağlamaklı)* Ondan sonra da herkes benden yuz cevirsin diye uğraşıyorsun. Herkes senden yana olsun. Bizi de yalancının, taşyureklinin biri olarak bilsin herkes, senden başka. Çünkü alıklığımdan yararlanıyorsun, daha once de -ta başında- yaptığın gibi.

RICHARD: *(Öfkeyle)* Demek bunu soyleme yurekliliğini de gosteriyorsun, ha?

BERTHA: *(Karşı kor ona.)* Evet, soyluyorum. O zaman da soyledim şimdi de. Çünkü sen her isteğine boyun

eğecek alığın biri sanıyorsun beni. (*Eliyle de göstererek*) Git bakalım Şimdi ardından. Ne soyleyeceksen soyle ona. Kucult, yerin dibine gecir onu ve nefret ettir benden. Hadi, gitsene!

RICHARD: (*Kendini toparlayarak*) Sana sonsuz ozgurluk tanıdığımı unutuyorsun —yine de tanıyorum bu ozgurluğu sana.

BERTHA: (*Alayla*) OzgurlukmuŐ!

RICHARD: Evet, hem de sonsuz; ancak benim durumu bildiğimi o da bilmeli. (*Daha da yatışmış*) Yumuşak konuşacağım onunla. (*Yalvararak*) Bertha, inan bana sevgilim! Kiskanclık filan değil bu. İstediğinizi yapmakta ozgursunuz -ikiniz de; - ama bu bicimde değil. Nefret etmeyecek senden. Beni onunla aldatmak ya da aldatıyor görünmek istemezsin, değil mi?

BERTHA: Hayır, istemem. (*Gözlerinin içine bakarak*) Hangimiz hangimizi aldatıyor acaba?

BERTHA: *Yatışmış, kararlı bir Sesle*) Şu senin sonsuz ozgurluk dediğin Şeyi bana niye tanıdığını biliyorum.

RICHARD: Niye?

BERTHA: Sen de sonsuz ozgurluğe sahip olasın diye -o kız için.

RICHARD: (*SinirlenmiŐ*) Ama, hey Tanrı'm, bunca zamandır biliyordun sen bu konuyu. Hic saklamadım ki ben.

BERTHA: Sakladın. Aranızdaki bi tur arkadaşlık filan sanıyordum ben de -ta yurda donuŐumuze dek, ondan sonra da anladım.

RICHARD: Oyle zaten, Bertha.

BERTHA: (*Başını sallar olumsuzca.*) Hayır, hayır. Cok daha otesinde arkadaşlığın; işte bu yuzden sen de sonsuz ozgurluk veriyorsun bana. Gece yaralarına dek (*alıŐma odasını göstererek*) icer'de oturup da yazıp durduğun tum o Şeyler kimin için? O kız için.

Arkadaşlık mı diyorsun sen buna?

RICHARD: İnan bana, canım Bertha. Benim sana inandığım gibi sen de bana inan.

BERTHA: (*DuŐuncesizce bir el hareketiyle*) Hey guzel Tanrı'm, anlıyorum bu işi! Biliyorum! AŐktan başka n'olabilir aranızda?

RICHARD: (*DinginleŐmiŐ*) Benim kafama sokmaya uğraşıyorsun o duŐunceyi; ama başkalarından duŐunce muŐunce almadiğımı anımsatırım sana.

BERTHA: (*Kızgınca*) AŞk, aşk aranızdaki! Bunun için goz

yumuyorsun Robert'ın ileri gitmesine. Elbette! Hic etkilemiyor seni. O kıza aşıksın sen.

RICHARD: Aşkmış! *(Bir ah çekerek ellerini savurur ve ondan uzaklaşır.)* Seninle tartışmam ben.

BERTHA: Tartışamazsın, ben haklıyım Çünkü. *(Arkasından birkaç adım giderek)* Başkaları duysa ne derler?

RICHARD: *(Ona döner.)* Umurumda mı sanıyorsun?

BERTHA: Benim umurumda ama. Robert bilseydi ne derdi buna? Benim için beslediğin o yuce duygulardan bol bol soz eden sen kalkıp başka bi kadına acıyorsun bu duygularını. Tutup Robert yapsaydı bu işi, ya da başka erkekler, anlardım hadi; Çünkü yuksekten atar tutar onlar. Ama sen yapıyorsun, Dick! Niye Robert'a soylemiyorsun oyleyse?

RICHARD: İstersen kendin soyleyebilirsin.

BERTHA: Soyleyeceğim. Kesin kes soyleyeceğim.

RICHARD: *(Soğukkanlı)* O sana acıklar bu konuyu.

BERTHA: Bi turlu konuşup başka turlu davrananlardan değil o. Kendi yolunda durust bi kişi.

RICHARD: *(Güllerden birini yolup yolup ayaklarına fırlatır BERTHA'nın.)* Gerçekten de oyle! Doğruluk pacalarından akıyor adamın!

BERTHA: İstedüğün kadar alay edebilirsin onunla. Senin şu dalgayı sandığından çok daha iyi anlıyorum ben. O da anlayacak elbet. Yıllarca uzun uzun mektup yazmalar, sen ona, o da sana. Yıllarca. Ama donduğumden bu yana çok iyi anlıyorum artık -bu dalgayı.

RICHARD: Anlayamazsın. Roberi* da anlayamaz.

BERTHA: *(Alaylı alaylı güler.)* Elbette. Ne Robert anlayabilir bunu, ne de ben. Yalnız o kadın anlayabilir; Çünkü oyle derin bi konu ki!

RICHARD: *(Kızgınca)* Ne Robert ne sen —ne de o! Hicbiriniz!

BERTHA: *(Büyük bir kinle)* O anlar! O anlar bu işi! Mikrop karı!

(BERTHA yerinde döner, sağdaki küçük masaya doğru yürür. RICHARD eliyle bir hareket yapacak olur ansızın; ama kendini tutar. Kısa bir ara.)

RICHARD: *(Ölçülü)* Bertba, ağzından çıkanı kulağın duysun!

BERTHA: *(Coşkuyla dönerek)* Hicbi kötü niyetim yok! Senden daha çok acıyorum ona; Çünkü ben de bi kadınıym. İctenlikle acıyorum. Ama dediklerim de

doğru, ha!

BERTHA: *(Bahçeden yana işaret ederek)* Bizim gonlumuz yucedir; ama onunki değildir. Şimdi diyeceklerimi iyi koy kafana.

RICHARD: Neymiş onlar?

BERTHA: *(Azıcık yaklaşıır, daha yumuşak bir sesle)* Sen cok Şey verdin o kadına, Dick. Belki de layıktır buna. Bunların tumunu takdir de ediyordu belki. Oyle biri olduğunu biliyorum.

RICHARD: inanıyor musun buna?

BERTHA: İnanıyorum elbet. Hem Şuna da inanıyorum ki bu verdiklerinin karşılığında cok az Şey alırsın ondan— ya da onun gibilerinden. Kulağına iyi koy bu sozlerimi, Dick. Çünkü 'hep bana, hep bana' diyen takımından bu kadın; verici değildir bu gibiler. Yanlış mı tum bu dediklerim? Ha?

RICHARD: *(Yarım ağızla)* Hayır. Tumu değil. *(BERTHA eğilip gũlu yerden alır, vazoya kor yeniden. RICHARD onu izler. Sağdaki -katlanır kapıda BRIGİD görünũr.)*

BRIGID: Cay masanın ustunde, ha'm'fendi.

BERTHA: Sağ ol, Brigid.

BRIGID: Kucuk Bey bahcede mi?

BERTHA: Evet. Cağır, gelsin.

(BRIGİD odadan geçip bahçeye çıkar. BERTHA sağdaki mutfak kapısına doğru gider. Şezlongun yanma gelince durup kâğıt parçasını alır.)

BRIGID: *(Bahçede)* Kucuk Bey! Caya beklen'yo'sunuz.

BERTHA: Gidebilir miyim o yere?

RICHARD: Gitmek mi istiyorsun?

BERTHA: Ne diyecekmiş bakalım, anlamak istiyorum. Gidebilir miyim?

RICHARD: Niye soruyorsun bana? Kararını kendin ver.

BERTHA: Sen ne diyorsun? Gideyim mi?

RICHARD: Hayır.

BERTHA: Yasaklıyor musun yani gitmemi?

RICHARD: Yoo.

BRIGID: *(Bahçeden)* Cabuk gelin Kucuk Bey! Cayınız sizi bekliyo'.

(BRIGİD odadan geçer ve katlanır kapıdan çıkar.

BERTHA pusulayı giysisinin kemerine sıkıştırıp sağa doğru yũrũr yavaş yavaş. Kapının yanında geri dũnerek durur.)

BERTHA: Gitme, de bana; ben de gitmeyeyim.

RICHARD: *(Ona bakmaksızın)* Kendin ver kararını.

BERTHA: O zaman suçlar mısın beni?

RICHARD: *(Coşkulu)* Hayır, hayır! Suclamam seni.

Ozgursun. Seni suçlayamam.

(Bahçe kapısında ARCHÎE görünür.)

BERTHA: Aldatmadım seni.

(Mutfak kapısından çıkar. RÎCHARD dikilir kalır masanın yanında. Annesi çıkar çıkmaz, ARCHÎE, RÎCHARD'm yanına gelir koşarak.)

ARCHIE: *(Çabuk çabuk)* N'oldu, sordun mu anneme?

RICHARD: *(İrkilerek)* Neyi?

ARCHIE: Gidebilir miyim?

RICHARD: Evet.

ARCHIE: Sabahleyin mi? Olur mu dedi?

RICHARD: Evet. Sabahleyin.

(Oğlunun omzuna atar kolunu, sevecenlikle bakar ona.)

İKİNCİ PERDE

Robert Hand'in Ranelagh'deki yazlık evinde bir oda. Sağ önde, sehpasında açık bir müzik parçast duran siyah renkli küçük bir piyano. Yine sağda azıcık geride sokak kapısına açılan bir oda kapısı. Arka duvarda yatak odasına açılan, koyu renkli perdeler çekilmiş katlanır bir kapı. Piyanonun yanında kocaman bir masa; üstünde de san, geniş abajurlu, büyük bir gaz lambası. Masanın yanında kumaş kaplı sandalyeler. Daha önde de küçük bir oyun masası. Arka duvara dayanmış bir kitaplık. Sol duvarda (geride) bahçeye bakan bir pencere ve (önde) yine bahçeye açılan bir kapı ile sundurma. Şurada burada tahta sandalyeler. Sundurmayla perdeli katlanır kapının yanındaki saksılarda çiçekler, kimi" bitkiler. Duvarlarda çerçevesiz, siyah-beyaz resimler asılıdır, epeyce. Sağ köşede (geride) bir büfeyle odanın ortasında (masanın solunda) bir Türk nargilesi, yanmayan alçak bir gaz sobası ve bir sallanan sandalyeden oluşan bir küme. Aynı günün akşamıdır.

(ROBERT HAND, gece gezmesine gider gibi giyinmiş, piyanoda oturmaktadır. Mumlar sönmüştür, masanın üstündeki lamba ise yanmaktadır.

ROBERT, alçak perdeden, "Tannhauseruin(V son perdesindeki Wolfram'm şarkısının giri-

(*) Richard Wagner'in 1845'te bestelediği opera. (Ç.n.) şini çalmaktadır hafiften. Bırakır çalmayı, dirseğini klavyenin kıyısına dayayarak bir şeyler düşünür.

Sonra ayağa kalkar, piyanonun arkasından bir pompa çıkarır, odanın içinde gezinerek parfüm püskürtür havaya. Yavaşça içine çeker havayı, sonra da pompayı piyanonun arkasına kör yine. Masanın yanındaki bir sandalyeye oturur ve saçlarını özenle düzeltirken "of çeker bir iki kez. Sonra da, ellerini pantolonunun ceplerine sokarak arkasına yaslanır, bacaklarını açıp yayılır ve bekler. Sokak kapısının çalmışışı işitilir.

ROBERT ayağa kalkar çabucak.)

ROBERT: (Bir çığlık atar.) Bertha!

(Sağdaki kapıdan çıkar ivediyle. Beklenmedik birinin karşılandığını yansıtan bir gürültü gelir dış kapıdan. Birkaç saniye sonra içeriye ROBERT, arkasından da sırtında yine kül renkli yünlü giysisi, bir elinde koyu renk fötr şapka, ötekinde de bir şemsiye olduğu halde RÎCİARD ROWAN girer.)

ROBERT: Önce şunları dışarıya bırakıvereyim bir.

(Şapkaıyla şemsiyeyi alır, hole bırakıp döner.)

ROBERT: *(Bir sandalye çekerek)* Buyur, otur. Beni evde bulduğun için şanslısın. Gündüz niye soylemedin bana? Boyle şaşırtmacalara oldum bittim bayılmış'ındır hep. Sana gecmişi anımsatmam delişmen yaradılışına çok fazla geldi anlaşılın. Nasıl sanatçı bi havaya burunduğumu goruyor musun? *(Duvarları gösterir.)* Senin bildiğinden

bu yana piyano eklendi. Sen gelmeden az önce Wagner'den bi şeyler tıngırdatıyordum. Vakit Oldurmek için. Goruyorsun savaşa hazırım ben. **(Güler.)** Az önce rektorle nasıl uyuşacağınızı düşünup duruyordum ben de. **(Abartılmış bir kaygıyla)** Ama sen bu giysiyle mi gidiyorsun oraya? Ama boş ver, fazla bi şey değıştirmez her'alde. Bi de saatten n'aber, ona bakalım. **(Cep saatini çıkarır.)** Ohoo, saat yirmi geciyor sekizi!

RICHARD: Biriyle mi buluşacaktın?

ROBERT: **(Sinirli sinirli güler.)** Amma da kuşkucusun ya'u!

RICHARD: Oyleyse kalabilir miyim?

ROBERT: Elbette, ne demek! **(İkisi de oturur.)** Birkac dak'kadan bi şey çıkmaz. Sonra da birlikte gidebiliriz. Zamana bağılı değıliz. Sekizle dokuz arasında dediydi, değıl mi? Saat kac ki şimdi? **(Saatine bakmaya davranır yeniden; ne var ki ca- yiverir.)** Ha, sekizi yirmi geciyor, tamam.

RICHARD: **(Yorgunca, canı sıkkın)** Siz de bu saatte buluşmak için sözleştiydiniz, değıl mi? Burada.

ROBERT: Ne buluşması?

RICHARD: Bertha'yla.

ROBERT: **(Yüzüne bakar dik dik.)** Oynattın mı sen?

RICHARD: Ya sen?

ROBERT: **(Kısa bir aradan sonra)** Kim soyledi sana? *(Kısa bir sessizlik.)*

ROBERT: *(Alçak bir sesle)* Evet. Ben oynattım anlaşılın. *(Çabuk çabuk)* Beni dinle, Richard. Gelişin oyle rahatlattı ki beni -hicbi ilac sağlayamazdı bunu. Tanrı seni inandırısın ki öğle sonundan beri düşünup duruyordum, aptal durumuna düşmeden bu işten yakamı nasıl sıyrabilirim diye. iyi ki geldin! Bi haber göndermeye bile niyetlendim... bi mektup, birkac satırcık. *(Birden)* Ama iş işten gecmişti artık... *(Alnından geçirir elini.)* Acıkca konuşayım seninle, her şeyi anlatayım sana.

RICHARD: Her şeyi biliyorum ben. Bir suredir biliyorum.

ROBERT: Ne zamandan beri?

RICHARD: Bu iş başladığından beri aranızda.

ROBERT: (*Yine çabuk çabuk*) Evet, kafamdan bi zorum vardı benim. Hafiflikten başka bi şey değildi bu. Bu akşam onu buraya çağırmanın bi yanılığ olduğunu kabul ediyorum. Her şeyi acıklayabilirim sana.

Acıklayacağım da. İctenlikle.

RICHARD: Çok isteyip de bir türlü ona soyleme yiğitliğini gosteremediğın bir sozcuk varmış, neydi o, acıklar mısın bana? Acıklayabilirsen ya da istersen.

ROBERT: (*Yere bakar, sonra kaldırır başını.*) Evet, soyleyebilirim. Senin... senin karının kişiliğine çok hayjramm ben. Buydu işte o soz. Soyleyebilirim bunu. Gizli bi şey değil.

RICHARD: Oyleyse o gonul okşayıcı sozlerini niye gizli tutmak istiyordun?v

ROBERT: Gonul okşayıcı sozler mi?

RICHARD: Ona gunden güne, yavaş yavaş yaklaşımların, bakışların, fısıldamaların. (*Ellerinin sinirli bir hareketiyle*) *İnsomma* derler ital- yanlar; kur yapmak, anlayacağın.

ROBERT: (*Şaşkına dönmüş*) Ama sen ner'den biliyorsun tum bunları?

RICHARD: O soyledi bana.

ROBERT: Öğleden sonra mı?

RICHARD: Yoo, zaman zaman soyluyordu işte, sığağı sığağına.

ROBERT: Biliyordun demek? Ondan öğreniyordun, ha? (*RICHARD başını sallar, olumluca.*) Hep gozetliyor muydun bizi?

RICHARD: (*Pek soğukça*) Evet, gozetliyordum sizi.

ROBERT: (*Hemen*) Beni demek istiyorum, yani. Hic de soz acmadın bu konudan! Oysa cıtlatabilirdin azıcık - beni bu gunahtan kurtarmak için. Beni deniyordun sen.

(*Elini alnından geçirir yine.*) Muthiş bir denemeymiş bu: Şimdi de oyle. (*Her şeyi kabullenmiş*) Neyse, oldu gecti; ama tum yaşamım boyunca bi ders olacak bana. Bu yaptıklarım ve şey yuzunden şimdi nefret ediyorsun benden...

RICHARD: (*Ona bakarak, yavaşça*) Oyle bir şey soyledim mi, senden nefret ediyorum, diye?

ROBERT: Nefret etmiyor musun benden? Etmelisin.

RICHARD: Bertha bana soylemeseydi bile yine anlardım ben. Bugün öğleden sonra eve geldiğimde bir an için çalışma odama giriverdiğimi gormedin mi?

ROBERT: Evet, girdin. Anımsıyorum.

RİCHAlfcD: İşte, kendini toparlamana yetecek fırsatı vermek icindi sana o. Senin gozlerini gormek canımı sıkmişti benim. Bir de o gulleri gorunce. Nedenini soyleyemem.

Bir yığın solmuş gul.

ROBERT: Vermek zorundaymışım gibi geldi bana. Acayip mi kacıyordu? (*Üzüntülü bir yüzle RICHARD'a bakar.*)

Belki de cok fazlaydı, ha? Ya da cok solmuş ve pek sıradan?

RICHARD: İşte bu yuzden nefret etmedim senden. Her şey canımı sıkıverdi birden.

ROBERT: (*Kendi kendine*) Ve şurası da gercek işte: Aldık başımıza belayı.

(*Birkaç saniye önüne bakar sessizce, bilincini yitirmiş gibi; sonra da, başını çevirmeksizin konuşmasını sürdürür.*)

ROBERT.* Demek o da deniyordu beni, senin uğruna bi deneme yapıyordu benimle!

RICHARD: Kadınları benden daha iyi bilirsin sen. Dediğine gore sana acımış Bertha.

ROBERT: (*Kara kara düşünerek*) Acımış bana; Çünkü ben artık... aranan bi aşık değilim. Tıpkı gullerim gibi: sıradan, ici gecmiş.

RICHARD: Tum erkekler gibi senin de doğru yolu bulamayan sacma sapan bir yureğin var.

ROBERT: (*Yavaşça*) En sonunda soyledin işte. Tam da zamanını buldun.

RICHARD: (*Öne doğru eğilir.*) Robert, olmaz boyle. Yakışmaz bize. Dostlukla gecen yıllar, tum bir yaşam.

Duşunsene bir an. Ta cocukluğumuzdan, genliğimizden beri... Olmaz, olmaz. Hem de boyle geceleyin, hırsızlar gibi. (*Ondan yana bir göz atarak*)

Ve boyle bir yerde. Yok Robert, bizim gibi kişilere yakışmaz bu.

ROBERT: Cok iyi bi ders oldu! Richard boyle konuştuğun icin, tehlike gectiği icin ne denli rahatladığımı anlatamam sana. Evet, evet. (*Azıcık çekinerek*)

Çünkü... eğer düşünecek olursan, senin icin de bi tehlike soz konusuydu. Oyle değil mi?

RICHARD: Ne tehlikesi?

ROBERT: (*Aynı tonda*) Bilmem. Şunu demek istiyorum: Bu konuyu acmamış olsaydın, yani, gozleyip dursaydm bizi ve şeye dek bekleseydin...

ROBERT: (*Yüreklenerek*) Ondan gittikce daha cok hoşlanacağım bi noktaya gelinceye dek (Çünkü, inan bana, sersemce bir düşüncemden başka bi şey değil bu),

onu yurekten seveceğim, ona tutulacağım bi yere varıncaya dek. O zaman da şimdi boyle konuştuğun gibi mi konuşurdun benimle? (*RICHARD suskundur. ROBERT daha da yüreklenererek sürdürür sözlerini.*) O zaman başka olurdu durum, değil mi? iş işten geçmiş olurdu o zaman, oysa şimdi geçmiş değil. Ne diyebilirdim o zaman? Şunu soyleyebilirdim ancak: İşte, sen benim dostumsun, sevgili arkadaşım benim. Çok uzgunum, ama ona da tutkunum ben. (*Birden coşkunca bir hareketle*) Çok seviyorum onu ve senden alacağım, nitekim alabilirim de; Çünkü ona aşığım ben.

(*Birkaç saniye birbirlerine bakarlar sessizce.*)

RICHARD: (*Coşkusuzca*) Sık sık işitip de hic değer vermediğim dil işte bu. Sinsice mi, yoksa zorla mı alırdım demek istiyorsun? Benim evimde sinsice yapamazdın bu işi, Çünkü her zaman acıktır kapılar; bir direnmeyle karşılaşmayınca zora da başvurmazdm.

ROBERT: Zorun Tanrı katında bile yeri olduğunu unutuyorsun: Tanrı katı da bi kadın gibidir aynı.

RICHARD: (*Gülümseyerek*) Devam et.

ROBERT: (*Çekinerek, ama yürekli*) Onun ustunde hakkın var mı sence -onun gonlu ustunde?

ROBERT: Onun için yaptıklarına karşılık? Oyle çok ki! Hicbi şey istemiyo'sun, ha?

RICHARD: Hicbir şey.

ROBERT: (*Kısa bir aradan sonra alnına vurur eliyle.*) Neler soyluyorum ben? Ya da neler düşünuyorum?

Azarlasaydın keşke beni, sovup saysaydın bana, nefret etseydin benden; hak ettim Çünkü. **Sen** seviyorsun bu kadını. Uzun bi zaman önce bana dediklerini anımsıyorum da. Senin o, senin yapıtın. (**Birden**) Ha, tamam, işte bunun için benim de gonlum ona kaydı. Sen oyle guclusun ki onun aracılığıyla bile kendine cekiyorsun beni.

RICHARD: Yoo, gucsuzum ben.

ROBERT: (*Coşkuyla*) Richard! Gucluluğun canlı simgesi sin sen!

RICHARD: (*Ellerini uzatır*) Baksana şu ellere.

ROBERT: (*RICHARD'm ellerini tutarak*) Evet, benimkiler daha guclu; ama ben oteki tur gucluluğu soylemek istemiştim.

RICHARD: (*Sıkıntıyla*) Sanırım zorla almaya kalkardın Berth a'yı.

(*Yavaşça çeker ellerini*)

ROBERT: (*Hızlı hızlı*) Bi kadın için onune gecilmez bi tutku

duyduk mu cılgınlık anlarından başka bi şey yaşamıyoruz. Hicbi şey gormuyor gozumuz. Başka hicbi şey düşünemiyoruz. Yalnız ona sahip olmak. Hayvanca bi şey bu de, insanlık dışı de, ne dersen de.

RICHARD: *(Azıcık sıkılarak)* Bir kadına sahip olmanın özlemini çekmek sevgi değildir bence.

ROBERT: *(Sabırsızca)* Sevdiği kadına sahip olmak için —bedenine sahip olmak için yani- can atmayan hicbi erkek bu yeryüzünde yaşamamıştır bugüne dek. Doğa yasasıdır bu.

RICHARD: *(Alayla)* Bana ne ondan? Karşı mı çıktım ben buna?

ROBERT: Ama seviyorsan eğer... Başka ne denir buna?

RICHARD: *(Duraksayarak)* Onun iyiliğini istemek.

ROBERT: *(İçtenlikle)* Ama ona sahip olmak için gece gündüz bizi yakıp duran o tutku? Benim gibi sen de duyuyorsun bunu. Ve bu, senin şimdi söylediğin şey değil.

RICHARD: Şeye katılıyor musun...? *(Bir an durur.)* Şu tartışılmaz gerçeği benimsiyor musun: Sevdiğin kadın senin kafanla düşünüp değerlendirme yapmalı, bedeni senin bedeninin yoluyla algılamalı duygulan? Sen benimser misin bu yargıyı?

ROBERT: Ya sen?

RICHARD: *(Yerini değiştirir.)* Bir zamanlar benimsiyordum,

ROBERT: Kendi varlığımki denli kesin bir gerçek -ya da gerçeğe benzer bir düş.

RICHARD: Boyle bir duygu besleseydin icinde, ben de sezseydim bunu -şimdi bile...

ROBERT: Ne yapardın?

RICHARD: *(Yavaşça)* Alır başımı giderdim. Ona ben değil sen gerekli olurdun o zaman. Ona rastlamadan Once olduğum gibi tek başıma kalırdım yine.

ROBERT: *(Ellerini ovuşturur coşkuyla)* Vicdanıma kucucuk güzel bi yuk!

RICHARD: *(Dalginca)* Bugün bize geldiğinde oğlumla karşılaştınız. O söyledi geldiğini. Neler duydun onu görünce?

ROBERT: *(Çabucak)* Kıvanc.

RICHARD: Başka bir şey?

ROBERT: Başka şey duymadım. Aynı zamanda iki şeyi birden düşünemedim zaten. Ben boyleyim işte. En yakın arkadaşımı tabutunda yatıyor gorse, yuzunun de gulunc bi gorunuşu olsa gulmeden

edemem. (*Çaresizlik belirten küçük bir el hareketiyle*) Boyleyim ben. Ama yurekten de uzulurdum ote yandan.

RICHARD: Vicdandan soz ettin... Oğlum yalnız bir cocuk gibi mi gorundu senin gozune - yoksa melek gibi mi?

ROBERT: (*Başını sallar olumsuzca.*) Yoo. Ne meleğe ne de bir İngiliz'e benzetebildim. Ha, yeri gelmişken soleyivereyim, bunlar beni en az ilgilendiren iki şey.

RICHARD: Hicbir zaman duymadın oyleyse başka şeyler? Onunla... Bertha'yla olduğun zamanlarda bile mi? Soyle bana. Öğrenmek istiyorum.

ROBERT: Başka bi şey duyuyorum ben icimde. Ben şuna inanıyorum ki kıyamet gunu (eğer boyle bi gun gelecekse başımıza), tum insanlar bi araya toplandığımızda, Yuce Tanrı boyle diyecek bize. Biz de tek bir kulla namusumuzla yaşadığımızı soleyeceğiz, ya da...

RICHARD: (*Sertçe*) Yalan soylersin O'na.

ROBERT: Yaşamaya çalıştığımızı. O da bize diyecek ki: "Aptallar! Kendinizi yalnız bir kişiye adamak zorundasınız, diye kim soyledi size? Siz kendinizi pek cok kişiye ozgurce verebilecek bicimde yaratıldınız. Bu yazgıyı Ben elimle yazdım alınlarınıza."

RICHARD: Kadınların alınına da mı?

ROBERT: Evet. Ta icimizde duyduğumuz bi sevgiye yureğimizi kapayabilir miyiz? Kapamalı mıyız? Karşımızdaki kadın kapasın mı?

RICHARD: Bedensel birleşmeden soz ediyorduk.

ROBERT: Erkekle kadın arasındaki sevgi işte oraya varmalı sonunda. Ne var ki, fazla ustune düşüyoruz biz bedensel birleşmenin; Çünkü kafalarımız carpık. Bu tur birleşme bugun bize başka tur bi ilişkiden -bi opuşten- daha onemli gelmiyor artık.

RICHARD: Daha onemli değilse, ta sonuna dek vardırımadan niye doymuyorsun oyleyse? Bu akşam nicin bekliyordun burada?

ROBERT: Gidebildiğince ileri gitme eğilimindedir bu tutku; ama bana ister inan ister inanma, oyle bi düşünce yoktu kafamda -işı sonuna dek vardırırmak.

RICHARD: Elinden gelirse vardır. Dunyanın bana sağladığı hicbir silahı kullanmayacağım sana karşı. Eğer alınlarımıza Tann'nın parmağıyla yazılan yazgı senin dediğin yazgıysa, biz de bu Tann'nın kuluyuz.

(Ayağa kalkar ve bir süre ileri geri dolaşır sessizce,

Sonra sundurmaya doğru gider, pencerenin pervazına yaslanır. ROBERT da onu izler gözleriyle.)

ROBERT: Her zaman görmüşümdür bunu. Kendimde ve başkalarında.

RICHARD: (Dalgınlıkla) Evet?

ROBERT: (Belirsiz bir el hareketiyle) Herkeste aynı görüş. Bi kadımn da aradığı sevgiyi buluncaya dek pek çok erkekle bu işi denemeye hakkı olduğu. Ahlakdışı bi görüş, değil mi? Bu konuda bi de kitap yazmak istiyordum. Başlamıştım da...

ROBERT: Bana bu işi yapıyor gibi gelen bu görüşü kendi yaşamında uygulayan- bi kadın tanıdım çünkü. Çok ilgilendirmişti beni.

RICHARD: Ne zaman olmuştu bu?

ROBERT: Şey, epey oluyor. Siz yokken.

(RICHARD durduğu yerden ansızın ayrılır, yine dolaşmaya başlar ileri geri.)

ROBERT: Goruyorsun ya senin sandığından daha durustum ben.

RICHARD: Keşke onu anmasaydım şimdi -her kim idiyse ya da ise.

ROBERT: (Rahatça) Bi borsa simsarının karısıydı, halen de karısı.

RICHARD: (Dönerek) Adamı tanıyor musun?

ROBERT: Hem de yakından.

(RICHARD aynı yere oturur yeniden, başı elleri arasında öne eğilir.)

ROBERT: (Sandalyesini azıcık yaklaştırarak) Sana bi soru sorabilir miyim?

RICHARD: Sor bakalım.

ROBERT: (Biraz duraksayarak) Bu son yıllarda karını -yani ondan uzak kaldığın sıralarda filan, hani gezi mezi dolayısıyla- başka biriyle... alt datmak gecmedi mi icinden hic? Aldatmak dediysem hani, duygusal olarak değil. Cinsel yonden yani... Hic gecmedi mi icinden boyle bi şey?

RICHARD: Gecti.

ROBERT: Ne yaptın o zaman?

RICHARD: (Daha önceki gibi) ilkini anımsıyorum şimdi. Eve geldim. Geceydi. Cıt yoktu bizim evde. Yavrucuğum beşiğinde uyuyordu. Karım da uyumuştı. Uykusundan uyandırdım onu ve anlattım kendisine. Yatağının yanında ağlayıp yureğini parcalamıştım.

ROBERT: Tuh Richard, niye yaptın bunu?

RICHARD: Niye mi aldattım onu?

ROBERT: Yok canım! Niye anlattın ona, ta uykulardan uyandırıp? Bu konu uzum uzum uzmuştur kadıncağ'zm yureğini.

RICHARD: Olduğum gibi tanınmalı beni.

ROBERT: iyi ama olduğun gibi değildin ki o sırada. Bi zayıflık anı.

RICHARD: *(Düşünceler içinde yitmiş)* Saflığının yalımını korukluyordum suçumla.

ROBERT: *(Kabaca)* Aman, bırak şimdi suctan sucsuzluktan soz etmeyi! Neyi var neyi yoksa senin yapıtın tumu de. Hic gorulmemiş, olağanustu bi kişilik -hic değilse, benim gozumde.

RICHARD: *(Anlaşılmaz bir biçimde)* Ya da oldurdum onu.

ROBERT: Onu oldurdun mu?

RICHARD: Ruhunun el değmemişliğini.

ROBERT: *(Sabırsızca)* iyice dağıttı! Sensiz ne olurdu onun durumu?

RICHARD: Yepyeni bir yaşam vermeye çalıştım ona.

ROBERT: Verdin de işte. Yeni ve zengin bi yaşam.

RICHARD: Ondan aldıklarımın, tumune —kızlığına, kahkahasına, genc kızlığının güzelliğine, gencecik yureğindeki umutlara- değer mi bu yaşam?

ROBERT: *(Kesince)* Ohoo, hem de fazlasıyla değer! *(Birkaç saniye RICHARD'a bakar sessizce.)* Eğer ona ilgi gostermeseydirt, hovardalık etsey- din, yalnız acı cektirmek için ta oralara goturmuş olsaydın onu... *(Durur. RICHARD başını kaldırıp ona bakar.)*

RICHARD: Ee, n'olurdu?

ROBERT: *(Azıcık şaşırmış)* Sen de biliyorsun işte, senin yurtdışmdaki yaşamına ilişkin dedikodular almış yurumuştı bur'da —cılğınca bi yaşam su- ruyormuşsun. Roma'da seni bilen, şenle tanışmış ya da seninle ilgili bi şeyler duymuş kimi kişiler dedikodu çıkarıp duruyorlardı.

RICHARD: *(Suratı asık)* Devam et.

ROBERT: *(Biraz kabaca güler.)* Ben bile ona bi kurban gozuyle bakmışımdır zaman zaman. *(Yumuşakça)* Şurası da kuşkusuz ki Richard, ben her zaman senin büyük yeteneklere sahip bi kişi olduğunu sezmiş ve anlamışımdır -yetenekten de ustun bi şey bu seninki. işte bu da ozurlu kılıyordu seni -benim gozumde gecerli bi ozur.

RICHARD: Belki de şimdi -şu anda- onu ihmal edişim hic düşündürdü mu seni? *(Sinirli sinirli ellerini kavuşturur ve ROBERT'a doğru eğilir.)* Ben hala ses

cıkarmayabilirim. O da sonunda teslim olabilir sana
-her şeyiyle; hem de birçok kez.

ROBERT: (*Birden geri çekilir.*) Sevgili Richard'cı'm, saym
dostum, ant içerek belirteyim ki sana acı cektirmeye
hakkım yok.

RICHARD: (*Sürdürerek*) Oyleyse senin şu olgudan kesinlikle
haber vardır: Bugüne dek belki de yuz
değişik biçimde karşına çıktığı halde hiçbirinde
inanasın gelmeyen şeyden, yani, eski bir ilahiyatçı
olan -yanılmıyorsam- Duns Scotus diye birinin ruhun
olumu diye nitelediği olgudan.

ROBERT: (*Sabırsızca*) Ruhun olumu mu? Hayır, olumden
sonra da yaşamını sürdürür ruh. Olum dediğin,
yaşamın, geriden gelecek yeni bi yaşamın doğmasını
sağlayan en yetkin aşamasıdır; doğanın da değişmez
yasaıdır bu zaten.

RICHARD: Senin deyişinle söyleyecek olursak, şu oteki
doğa yasaı da 'değişim'dir. Sen Bertha'dan ve benden
yuz cevirse; güzelliği ya da şimdi
sana güzel gelen şeyleri seni bıktırır, senin için
beslediğim sevecenlik sana yapmacık ve iğrenc
gelmeye başlasa, nasıl olur acaba?

ROBERT: Hic olmayacak bunlar. Hicbi zaman.

RICHARD: Hem, beni tanımış olduğun için ya da her
ikimizle de ilişkide bulunmuş olduğun için kendinden
bile yuz cevirirsen?

ROBERT: (*Sözüne önem vererek*) Hicbi zaman oyle şeyler
olmayacak Richard. Emin ol bundan.

RICHARD: (*Alayla*) Oyle olmuş ya da olmamış pek
umurumda değil benim; Çünkü çok daha fazla
korktuğum başka bir şey var.

ROBERT: (*Başını sallır olumsuzca.*) Korktuğun mu?
İnanmıyorum sana, Richard. Ta çocukluğumuzdan
beri senin düşüncelerini izledim hep. Törel korkunun
ne olduğunu bilmiyorsun sen.

RICHARD: (*Elini onun koluna koyar.*) Dinle. Olunun biri
o. Benim yatağında yatan. Kac kez ve kabaca
ayarttığım, ustelik sevdiğim, uğruna gozyaşları
doktuğum bedenine bakarım kimi zaman. Ve şunu da
bilirim ki her zaman bana bağlı bir kole olmuştur
bedeni. Bana, yalnız o verdi bana... (*Birden susup
yanına döner. Konuşacak durumda değildir.*)

ROBERT: (*Yumuşakça*) Kendine acı cektirme Richard. Hic
gerek yok buna. Bedence ve ruhca sana bağlı o. Niye
korkuyorsun daha?

RICHARD: *(Ondan yana döner, öfkeli gibidir.)* Oyle korku değil. Ne var ki, nalıncı keseri gibi hep kendime yonttuğum için kendimi ayıplayacağımdan korkuyorum bir gün; Çünkü kendinin nesi var nesi yoksa verebileceklerinin tumunu başka birine vermesinin acısını cektiremem ona; Çünkü bağlılığını aldım ben ondan, karşılığında ise sevgi dunyasını kararttım onun. Korkum işte bu benim. Onunla onun olması gereken yaşam kesitleri arasında kalışım, onunla senin aranda, onunla herhangi biri, onunla herhangi bir şey arasında kalışım. Yapmayacağım bunu. Yapmam ve yapmayacağım da. Gozum kesmiyor.

(Parıldayan gözlerle sandalyesinde arkasına yaslanır soluk soluğa. ROBERT ayağa kalkar sessizce ve onun sandalyesinin arkasında dikilir.)

ROBERT: Buraya bak, Richard. Soylenebilecek her şeyi soyledik. Bırak artık şu gecmiş.

RICHARD: *(Çabuk ve sertçe)* Dur bakalım. Bir şey daha var. Senin de beni olduğum gibi bilmen gerek.

ROBERT: Daha mı? Daha mı var?

RICHARD: Bugun bizdeyken senin gozlerini gorunce canımın sıkıldığım soylemişim sana. Alcakgonulluluğun ve utanışın, bana oyle geldi ki, kardeşlik duygusuyla bağladı seni bana. *(Ona doğru yarı döner.)* O anda, gecmişte birlikte gecen tum yaşamımızı gorur gibi oldum ve boynuna sanlıveresim geldi icimden.

ROBERT: *(Birden fazlaca duygulanır.)* Beni boyle bağışlamakla buyukluk gosteriyorsun Richard.

RICHARD: *(Kendisiyle savaşımlı durumunda)* Bana karşı -dostluğumuza karşı, ona karşı- duzmecilikler, gizli işler yapmamamı; kurnazlıkla, gizlice ve bayağıcasına -geceleyin, karanlıkta- onu benden calmamamı soylemişim sana dostum, Robert.

ROBERT: Biliyorum. Buyukluk gosterdin oyle soy- ! lemekle.

RICHARD: *(Başını kaldırıp şaşmaz bir bakışla ona bakar.)* Hayır. Buyukluk değil. Alcaklık.

ROBERT: *(İstemeyerek bir el hareketi yapar,)* Nasıl? Niyeymiş o?

RICHARD: *(Ötelere bakar yine, daha alçak bir sesle)* Sana anlatmam gereken şey de işte bu. Çünkü alcak yureğimin ta gobeğinde seninle onun tarafından — geceleyin, karanlıkta- gizlice, bayağıcasına, kurnazlıkla aldatılmamı bekledim durdum. En iyi(dostum, seninle onun tarafından. Tinsel ve ozdeksel bakımdan

namusuma sonsuza dek silinmeyecek bir leke
surulmesini - tutkuyla ve alcakca bekleyip durdum, bir
de...

ROBERT: *(RICHARD'm arkasından öne doğru eğilir,
ellerini onun ağzına koyar.)* Tamam, tamam.

Yeter. *(Ellerini çeker.)* Ama neyse. Konuş bakalım.

RICHARD: Bir de alnındaki utanc damgasını sonsuza dek
taşıyacak bir yaratık olmak ve ruhuma utancının
kalıntılarıyla yeniden bir cekiduzen vermek
istiyordum.

ROBERT: Sen de bunun için istiyordun onun şey yapmasını...

RICHARD: (Durgunca) Ben suçluluğumdan söz ederken
hep, o da her zaman sucsuzluğundan, temizliğinden
söz acar, gururumla oynar benim.

ROBERT: Senin sorunun gururdan oyleyse?

RICHARD: Gururdan, o alcakca bekleyişten ve daha da
derinlerdeki başka bir etmenden.

ROBERT: Seni anlıyorum.

*(Yerine döner ve sandalyesini yaklaştırarak konuşmaya
başlar hemen.)*

ROBERT: Şimdi belki de erdemlilik denen şeyin son
bağlarından her ikimizi -senin gibi beni de- koparıp
özgürlüğe kavuşturacak bir anı yaşıyor olabiliriz.
Sana karşı beslediğim dostluk duygusu kimi bağlarla
bağladı beni.

RICHARD: Gorunuşe bakılırsa zayıf bağlarla.

ROBERT: Karanlıkta oynadım oyunumu, gizli gizli. Bi
daha oyle yapmayacağım artık. Özgürce hareket
etmeme izin verecek denli gözün pek mi?

RICHARD: Bir duello mu yani -aramızda?

ROBERT: *(Gittikçe artan bir coşkuyla)* Birbirine benzemeyen
kişiliklerimizin kendi iclerinde ve dünyadaki düzme olan
her şeye karşı acacakları bi savaş. Doğruluğun
görüntüsüne karşı senin acacağın, dostluğun görüntüsüne
karşı da benim acacağım bi savaş. Tüm yaşam bi fetihtir,
insan tutkusunun alcaklığın buyruklarına karşı kazandığı
utkudur. Var mısın Richard? Gözün kesiyor mu bu.
savaşı? Aramızdaki dostluğu ta atomlarına dek parcalasa
bile, kendi yaşamındaki en son görüntüyü bi daha geri
gelmeyecek biçimde bozup dağıtsa bile, ha? Biz
doğmadan önce bi sonsuzluk vardı: Biz olduktan, sonra da
başka bi sonsuzluk gelecek. Yalnız tutkunun — özgür,
alnı acık, onune gecilmez tutkunun- o gözler kamaştıran
anı; kolelerin, yoksulların yaşam dedikleri şeyin
ezginliğinden kaçıp kurtulabileceğimiz tek çıkış yoludur.

Senin genclik gunlerinde şimdi oturmakta olduğumuz şuracıkta senden sık sık işitip durduğum sozler değil mi bunlar? Değişiklik mi oldu yoksa sende?

RICHARD: *(Alnından geçirir elini.)* Evet, benim genclik düşüncelerim bunlar.

ROBERT: *(Büyük bir istek ve coşkunlukla)* Richard, sen surdun getirdin beni bu noktaya. Onunla ben senin isteklerine uyduk yalnızca. Kafamda yatıp duran bu sozcukleri sen kendin uyandırdın. Ne dersin, savaşalım mı? Ozgurce? Birlikte?

RICHARD: *(Duygularını gemleyerek)* Birlikte olmaz. Kendi savaşını kendin ver. Seni oyle başıboş bırakmayacağım. Benim savaşı bana bırak sen.

ROBERT: *(Ayağa kalkar, kararlıca)* Oyleyse, beni hoş goruyorsun demektir?

RICHARD: *(O da ayağa kalkar, coşkusuzca)* Kendini kurtar sen.

(Sokak kapısına vurulur.)

ROBERT: *(Korkuyla)* Ne demek oluyor bu?

RICHARD: *(Durgunca)* Belli ki Bertha. Gelmesini istememiş miydin sen?

ROBERT: Evet, ama... *(Çevresine bakınarak)* Kısacası, gidiyorum ben, Richard.

RICHARD: Hayır, ben gidiyorum.

ROBERT: *(Umutsuzca)* Richard, yalvarırım sana. Bırak gideyim. Kapandı bu iş. Bertha senin artık. Senin olsun o; beni de bağışla, ikiniz de bağışlayın.

RICHARD: Bana bırakmakla comertliğini gosteriyorsun yani?

ROBERT: *(Kızgınca)* Richard, boyle konuşursan beni kızdırırsın, ha!

RICHARD: ister kız ister kızma, yaşamımı senin comertliğine dayandıramam ben. Bu akşam, burada şeninle yalnız olarak buluşmasını istedin ondan. Kendi aranızda cozun bu sorunu.

ROBERT: *(Çabuk çabuk)* Kapıyı acıver sen. Ben bahcede bekliy'ce'm. *(Sundurmaya doğru gider.)*

Elinden geldiğince durumu ona acıklayıver, Richard. Şimdi gorecek durumda değilim onu.

RICHARD: Sana soyleyeyim, ben gideceğim. İstiyorsan dışar'da bekle dur sen.

(Sağdaki kapıdan çıkar. ROBERT da sundurmadan dışarı fırlar ivcenlikle, ama aynı anda geri döner.)

ROBERT: Şemsiye! *(Umulmadık bir el hareketiyle)* Eyvah!

(Sundurmadan dışarı çıkar yine. Dış kapının açılıp kapanışı duyulur, içeriye önce RICHARD; arkasından da sırtında koyu kahverengi bir giysi, başında ise koyu kırmızı küçük bir şapkayla BERTHA girer. BERTHA'nm ne şemsiyesi vardır ne de yağmurluğu.)

RICHARD: *(Sevinçle)* Eski İrlanda'mıza hoş geldiniz efe'm!

BERTHA: *(Heyecanlı, ciddi olarak)* Burası mı o yer?

RICHARD: Evet, burası. Nasıl bulabildin?

BERTHA: Taksiyle geldim. Tramvayla gelip de yol sorup durmak istemedim ona buna. *(Merakla çevresine bakınarak)* Beklemiyor muydu? Dışarı filan mı gitti?

RICHARD: *(Bahçeden yana işaret eder.)* Bekliyor.

Dışar'da. Bekleyip duruyormuş ben geldiğimde.

BERTHA: *(Yine kendini toparlamış)* Gordun mu, yine de geldin bak.

BERTHA: İlgisiz kalamayacağını biliyordum. Goruyorsun ya, ne de olsa tum oteki erkekler gibisin sen de. Gelme zorunluğunu duydun. Başkaları gibi sen de kıskancsın;

RICHARD: Beni burada bulmakla canın sıkılmış gibi.

BERTHA: Ne gecti aranızda?

RICHARD: Her şeyi bildiğimi, uzun bir suredir bilmekte olduğumu soyledim ona. Nereden öğrendiğimi sordu. Senden duyduğumu soyledim.

BERTHA: Nefret ediyor mu benden?

RICHARD: Onun icinden geceni okuyamam ben.

BERTHA: *(Umarsızca oturur.)* Evet. Nefret ediyor benden. Kendisini aptal yerine koyduğuma, aldattığıma inanıyor. Biliyordum böyle düşüneceğini.

RICHARD: Kendisine karşı icten davrandığını soyledim.

BERTHA: İnanmaz buna o. Kim olsa inanmaz. İlk ben soylemeliydim ona -sen değil.

RICHARD: Sana karşı gereğinde zor kullanmaya bile hazır aşağılık bir soyguncu gibi geldi bana. Seni bundan korumak zorundaydım.

BERTHA: Kendim de yapabilirdim o işi.

RICHARD: Emin misin?

ROBERT: *(Başını kaldırarak)* Yoo, hicbi sakıncası yok. Hem niye hoşlanmayalım? Ne gibi duygular beslediğimi daha bilmiyor bile. Geceleyin, bu saatte bizi yalnız bırakıp gitti bur'da; Çünkü iyice bilmek istiyor bu işi - kurtulmaya can atıyor.

BERTHA: Neden?

ROBERT: *(Daha da yaklaşıp ona ve konuşurken sıkıca tutar kolundan.)* Her kuraldan, Bertha, her bağdan. Tüm yaşamı boyunca kendini kurtarmaya cabaladı durdu hep. Birinden başka her zinciri kopardı bugüne dek, işte o kalanı koparmak da bize düşüyor, Bertha - seninle bana.

BERTHA: *(Neredeyse işitilmeyecek denli)* Emin misin?

ROBERT: *(Daha da yüreklenerek)* Şundan eminim ki insanlarca konan hicbi yasa sevi gudusu onunde saygıya değmez. *(Öfkeli gibi)* Kim demiş onu, yalnız bir kişi için yaratıldık diye? Eğer oyleyse, kendi varlığımıza karşı işlenen bi suçtur bu. Hicbi yasa konmamıştır guduların onune. Yasalar tutsaklar ve koleler icindir. Bertha, adımını soylesene benim! Sesinin adımını soyleyişini duyayım. Yumuşakca!

BERTHA: *(Yumuşakça)* Robert!

ROBERT: *(BERTHA'nm omzuna yerleştirir kolunu.)*

Yalnız bizi gençlik ve güzelliğe yönelten gudu olmaz. *(Sundurmadan yanını gösterir.)* Dinle bak!

BERTHA: *(Kaygıyla)* Neyi?

ROBERT: Yağan yağmuru. Toprağa düşen yaz yağmuru. Gece yağmuru. Karanlık, coşkunsuluk bir de sevi baskını. Toprak seviliyor bu gece - seviliyor ve erkeğinin oluyor. Sevgilisinin kollan sarılmış beline, onunsa sesi soluğu çıkmıyor. Sen de konuşsana, tatlım!

BERTHA: *(Ansızın öne doğru eğilir, kulak kesilir.)* Suss!

ROBERT: *(Dinleyerek gülümser.)* Yok bi şey. Kimse yok. Yapayalnızız.

(Hışırdayan yaprakların sesini de getiren bir yel dalgası eser sundurmadan içeri. Lambanın yalını çılginca titreşir.)

BERTHA: *(Lambayı göstererek.)* Bak!

ROBERT: Yelden başka bi şey değil. Obur odadan gelen ışık bize yeter aslında.

(Masaya uzanıp lambayı söndürür. Yatak odasının kapısından vuran ışık oturdukları yere düşmektedir, bir çizgi gibi. Oda epeyce karanlıktır.)

ROBERT: Mutlu musun? Soyle bana.

BERTHA: Gidiyorum artık, Robert. Çok geç oldu. Bu kadarla yetiniver sen de.

ROBERT: *(Saçını okşayarak)* Daha olmaz, dah'olmaz. Soylesene bana, azıcık seviyor musun beni?

BERTHA: Senden hoşlanıyorum, Robert. Kanımca da iyi birisin. *(Yan kalkarak)* Oldu mu istediğin?

ROBERT: (*Acı acı gülümser.*) Rıhtımda geze geze eve donerken ve uzaklarda ısıt ısıt yanan geminin kapkara ırmakta suzulup gidişini, sizi benden alıp goturuşunu görünce, ne biçim mutluluk duymuştum. (*Daha da yatışmış bir sesle*) tyi ama neden sectin onu? Hic mi sevmiyordun beni?

BERTHA: Yoo, seviyordum. Onun arkadaşı olduğun için seviyordum seni. Sık sık soz ederdik senden. Hem de oyle sık ki! Dick'e her mektup yazışında ya da gazete - kitap filan gonderdiğinde. Hem hala seviyorum ben seni, Robert. (*Gözlerinin içine bakarak*) Hicbi zaman unutmadım seni.

ROBERT: Ben de seni. Yine goreceğimi biliyordum seni. Ta o cekip gittiğiniz gece biliyordum bunu - yine donup geleceğini. işte bu yuzden mektuplar yazdım, uğraştım durdum yine gormek için seni -bur'da.

BERTHA: işte ben de bur'dayım. Haklıymış'ın.

ROBERT: (*Ağır ağır*) Dokuz yıl. Dokuz kat daha guzel!

BERTHA: (*Gülümseyerek*) A, ben mi? Bende ne goruyorsun sen?

ROBERT: (*Gözlerini ona dikerek*) Eşi gorulmemiş, guzel bi ha'm'fendi.

BERTHA: (*İğrenmiş gibi*) Aman, lutfen boyle sıfatlar takma bana!

ROBERT: (*İçtenlikle*) Daha fazlasına layıksın sen. Genc ve guzel bir ece.

BERTHA: (*Birden gülererek*) Aman sen de, Robert!

ROBERT: (*Sesini alçaltıp ona doğru eğilerek*) İyi ama, guzel bi insan olduğunu sen kendin bilmiyor musun? Guzel bi bedenini olduğunu bilmiyor musun sen? Guzel ve genc?

BERTHA: (*Tatlılıkla*) Yaşlanıp gidice'm gunun birinde.

ROBERT: (*Başını sallar olumsuzca.*) Orasını hayal bile edemiyorum. Bu gece genc ve guzelsin işte. Bu gece yine bana dondun geldin. (*Tutkuyla*) Kim biliyor yarın n'olacağını? Seni bi daha hic ya da şimdi gordüğüm gibi gormeyebilirim hicbi zaman.

BERTHA: Acı ceker misin o zaman?

ROBERT: (*Duymazlıktan gelerek odaya göz gezdirir şöyle bir.*) Bu odayla bu saat senin gelişin için duzenlendi.

Sen gittin mi, her şey gider.

BERTHA: (*Sıkıntılı*) Ama yine goreceksin beni, Robert... daha onceki gibi.

ROBERT: (*Gözlerini iyice açarak ona bakar.*) Onu - Rich ar d' 1- uzmek için.

BERTHA: Yoo, uzulmez o.

ROBERT: *(Başını eğerek)* Evet, evet; uzulur.

BERTHA: Birbirimizden hoşlandığımızı biliyor. Durum böyleken, bi sakıncası var mı bunun?

ROBERT: Hayır. Çünkü onu secmiştin sen artık. Anlamıştım bunu. Buluştuğumuz, ucumuzun de bir araya geldiğimiz o ilk gece acıkca gormuştum bunu. Niye sectin onu?

BERTHA: *(Başını eğer.)* Aşk dediğin bu değil mi işte?

ROBERT: *(Sözünü sürdürerek)* Ondan sonra, her gece seninle buluşmak için ikimiz -onunla ben- o koşeye geldiğimizde bunu gorup duruyordum, bu ilgiyi seziyordum hep. O koşeyi anımsıyorsun ya, Bertha?

BERTHA: *(Yine başı eğik.)* Evet.

ROBERT: işte oradan siz yuruyuşunuze çıkıp baş başa, ben de caddeye vurduğum zaman tek başıma, iyice anlıyordum bunu. Ve senden soz edip bana, dışarıya gideceğini soyleyince - işte en cok o zama n ...

BERTHA: Niye en cok o zaman?

ROBERT: Çünkü ilk ihanet sucumu işte o zaman işledim ona karşı.

BERTHA: Ne diyorsun, Robert? Dick'e ilk ihanetin mi?

ROBERT: *(Başını sallar, olumluca.)* Hem son da değil. Senden, kendisinden soz etti. Yaşamınızın birlikte nasıl olacağından - ozgur, işte falan filan.Ozgurmuş, evet! Kendisiyle gidip gitmeyeceğini sormayacaktı bile sana. *(Acımasız)* Nitekim sormadı da. Ne var ki, sen bi yol tutturmuş gidiyordun işte.

BERTHA: Onunla olmak istiyordum ben. Biliyorsun...

(Başını kaldırıp ona bakarak) Biliyorsun işte o zamanlar nasıl olduğumuzu - Dick'le benim.

ROBERT: *(Ona aldirış etmeyerek)* Yalnız gitmesini * seni de goturmemesini* sana karşı beslediği duyguların gecici olup olmadığını anlamak için kendi başına yaşamasını salık verdim ona; Çünkü gelip gecici duygular mutluluğunuzu da onun meslek yaşamını da altust edebilirdi.

BERTHA: Peki, Robert. Ayıp etmişsin bana. Ama hoş goruyorum seni, Çünkü onun ve benim mutluluğumuzu düşünüyordun sen.

ROBERT: *(Ona doğru eğilerek)* Hayır, Bertha. Oyle düşünmuyordum. işte ihanetim de aslında burada. Kendimi düşünüyordum ben - o cekip gidince senin ondan, onun da senden soğuyabileceğim düşünüyordum. Ben de sana armağanımı sunacaktım işte o zaman. Bunun ne olduğunu biliyorsun artık.

Erkeklerin kadınlara sundukları Şu bildiğimiz, onemsiz armağan işte. En iyisi değildi belki de ama. En iyisi ya da kotusu, her neyse -senin olacaktı işte.
BERTHA: *(Başını ondan uzaklaŐtırarak)* Oğudunu dinlemedi senin.

ROBERT: *(Yine önceki gibi)* Hayır. Ve birlikte kacıp gittiğiniz o gece - Ah! Ne denli mutluydum, bilsem!

BERTHA: *(Onun ellerini tutarak sıkıca)* Sakin ol, Robert. Biliyorum, beni her zaman sevdin sen. Peki ama, nicin unutmadın beni?

ROBERT: *(İki elini de ona uzatarak)* Çünkü o zamanlar sana sunuldcak başka bi armağanım, -kendim gibisıradan, onemsiz bi armağanım vardı. Öğrenmek istersen eğer, soylirim.

BERTHA: *(Saatine bakarak)* Gecmiş gecmişte kaldı, Robert. Hem sanırım gitmem de gerek artık. Saat dokuz oluyor ner'deyse.

ROBERT: *(İvecenlikle)* Yo, yo; daha değil. Bir itiraf daha kaldı, ayrıca bizim de konuşmaya hakkımız var. *(Hızla masanın önünden geçer ve onun yanma oturur.)*

BERTHA: *(Ona doğru dönerek sol elini omzuna koyar ROBERT'm.)* Evet, Robert. Biliyorum işte, benden hoŐlanıyorsun. Bunu bana soylemen gereksiz. *(Güler yüzle)* Daha başka itiraflarda bulunmana gerek yok bu akşam.

(Devinip giden yaprakların sesiyle birlikte sertçe bir yel dalgası dolar sundurmadan içeriye. Lambanın yalımı hızlı hızlı titrer.)

BERTHA: *(Onun omzu üstünden göstererek)* Bak! Fitol fazla yuksek yine de.

(ROBERT, yerinden kalkmadan, masaya uzanır ve daha da kısıar fitili. Oda yarı karanlıkta kalır. Yatak odasının kapısından dışarı vuran ışık daha güçlü gelmektedir.)

ROBERT: Hızını artırıyor yel. Şu kapıyı kapıy'ca'm.

BERTHA: *(Kulak kabartarak)* Yoo, yağmur yağıyor hala. Bi yel dalgasıydı o, gelip gecti Şoyle.

ROBERT: *(Omzuna dokunur BERTHA'nın.)* Hava cok soğuksa sence, soyle. *(Yarı kalkarak)* Ka- pıy'ca'm Şunu.

BERTHA: *(Onu alıkoyarak)* Yoo, kalsın. UŞumuyorum. Hem gidiyorum artık, Robert. Gitmem gerek.

ROBERT: *(Kesin bir biçimde)* Hayır, hayır. **Gerek me- rek** diye bi Şey yok Şimdi. Bunun için bırakıldık zaten

bur'da. Senin yanlıştın var, Bertha. Gecmiş gecmişte kalmadı. Burada zamanımıza bakalım biz şimdi. Sana karşı olan duygularım o zamanki gibi şimdi de aynı, ne var ki o zamanlar - kucumsedin sen bunu.

BERTHA: Yoo, Robert. Kucumsemedim.

ROBERT: (Sözünü sürdürerek) Kucumsedin. Ben de bunu tum bu yıllar suresince icimde duydum durdum bilincsizce -ta şimdiye dek. Hani senin bildiğin ve düşünmek bile istemediğin şu yaşam denen karın ağrısını- beni mahkum ederek icine attığın o yaşam cehennemini - cekerken bile.

BERTHA: Ben mi?

ROBERT: Evet, sana sunacağım, herkesin bildiği o sussuz pussuz armağanı gormezlikten gelerek - benimki yerine onun armağanını kabul ettiğin zaman - attın beni o cehenneme.

BERTHA: (Ona bakarak) Ania sen de hic...

BERTHA: Buraya gel de ağzını sileyim. *(Sabahlığının cebinden mendilini çıkarır, diliyle ıslatarak ağzını siler*

ARCHÎE'nin.) isler, karalar icinde kalmış her yanın; seni gidi pis bocek!

ARCHIE: (Gülerek yineler.) isler! Ne demekmiş o 'isler'? *(Pencerenin önündeki parmaklıkta tıkırdayan bir süt şişesinin sesi duyulur.)*

m

BRIGİD: (Perdeleri yana çeker, dışarıya bakar.) Hah, geldi işte!

ARCHIE: (Çabuk çabuk) Dur, bekle! Geliyorum! Hoşca kal anneci'm! *(İvecenlikle annesini öpüp gitmek için döner.)*

Babacı'm kalktı mı?

BRIGID: (Kolundan tutup götürür.) Şimdi karşına çıkar yolda.

BERTHA: Dikkat et kendine Archie, çok gec de kalma; yoksa bi daha gondermem seni.

ARCHIE: Olur. Pencereden bakarsanız gorursunuz beni. Hadi, hoşca kalın!

(BRİGİD'le ARCHÎE soldaki kapıdan çıkarlar. BERTHA ayağa kalkar, perdeleri daha da çeker, pencere boşluğunda dikilerek dışarıya bakar. Sokak kapısının açılışı duyulur: Sonra da alçak sesle konuşmalar ve şişe sesleri gelir. Kapı kapanır. Birkaç saniye sonra BERTHA'nın, göze çarpacak biçimde, sevinçle el salladığı görülür. İçeriye BRİGİD girer ve BERTHA'nın arkasında durarak omzu üstünden dışarıya bakar.)

BRIGID: Oturuşuna bakın şunun! Tum.ciddiyeti de ustunde.

BERTHA: (Olduğu yerden ansızın geri çekilerek) Uzak dur pencereden. Dışar'dan gorulmek istemiyorum.

BRIGID: Niye hanımcı'm, ne var ki?

BERTHA: *(Katlanır kapıya doğru yürüyerek)* Kalkmadığımı, iyi olmadığımı soylersin. Kimseyi gorecek durumda değilim şimdi.

BRIGID: *(Arkasından gider.)* Kim o hanımcı'm?

BERTHA: *(Durarak)* Dur bi dak'ka.

(Kulak kabartır. Sokak kapısının çalmış duylulur.)

BERTHA: *(Kuşku içinde kalır bir an, sonra)* Yok yok, evde olduğumu soyle.

BRIGID: *(Kuşkuyla)* Bur'da yani?

BERTHA: *(İvedice)* Evet. Yeni kalktığımı soyle.

(BRÎGÎD soldan çıkar. BERTHA çifte kapıya doğru gider, sanki düzeltiyormuş gibi, perdelerle oynar sihirli sinirli. Sokak kapısının açıldığı duylulur, Az sonra da BEATRICE JUSTICE girer içeriye ve

-BERTHA hemen dönmeyince- soldaki kapının yanında duraksayarak dikilir kalır. Daha önceki gibi giyinmiştir yine, elinde de bir gazete vardır.)

BRÎGÎD: Hayır, gelmedi. Kucuk Bey de o gelmeden kendisini uyandırmamı soyledi. Gezmeye gid' yo' arabayla. Ama ben bi bardak ayırmıştım geceden. Caydanlığı da şimdi kaynatırım hemencecik. Guzel bi de yumurta ister misiniz yanında?

BERTHA: Hayır, sağ ol.

BRIGID: Ya da şöyle kızarmış bi parca ekmek?

BERTHA: Hayır Brigid, sağ olasın. Yalnız bi bardak Cay.

BRIGID: *(Katlanır kapıdan yana yürürken)* Bi dak'ka bile surmez. *(Durur, geri dönerek soldaki kapıya doğru gider.)* Ama once Kucuk Beyi uyandırmam gerek, yoksa bi patırtı kopar sonra.

(Soldaki kapıdan çıkar. Bir iki dakika sonra BERTHA yerinden kalkar, çalışma odasına gider.

Kapıyı ardına dek açıp içeriye bakar. Buranın pek çok kitap rafı ve üstünde sönük bir lamba, kâğıtlar bulunan, önündeyse kumaş kaplı bir sandalye duran büyük bir yazı masasıyla küçük, dağınık bir oda olduğu görülür. Eşikte dikilir kalır bir sûre, sonra da içeriye . girmeden yine kapar kapıyı. Pencerenin yanındaki sandalyesine döner ve oturur. Sağdaki kapıdan, sırtında yine aynı giysi, ARCHIE girer, arkasından da BRÎGÎD.)

ARCHIE: *(BERTHA'nın yanına gelir, öptürmek için yüzünü uzatırken)* Buon giorno(*) anneci'm!

(*) İtalyanca "Günaydın". (Ç.n.)

BERTHA: *(Onu öperek) Buon giorno, Archie! (BRİ- GİD'e)*

Başka bi yelek giydirdin mi icine?

BRIGID: Bırakmıyo' ki ha'm'fendi, giydireyim.

ARCHIE: Uşumuyorum anneci'm.

BERTHA: Giymen gerektiğini soylemiştim, di mi?

ARCHIE: Ama soğuk mu var ki, baksana.

BERTHA: *(Kendi başından bir tarak çeker, AR- CHİE'nin saçını geriye doğru tarar, iki yandan.)* Hala uyku gitmemiş gözlerinden.

BRIGID: Dun akşam siz dışarı çıktıktan hemen sorira yattı, ha'm'fendi.

ARCHIE: Biliyo'sun anneci'm, bugün bana bırakacak arabayı.

BERTHA: *(Tarağı yine saçma sokarak birden sarılı- verir ona.)* Aman, aman, koca adam olmuş da at surecekmiş artık benim oğlum!

BRIGID: Yaa, at diye del'ol'yo' nedense.

ARCHIE: *(Kendinden geçerek)* Dort nala koşturacağım onu. Pencereden gorursun sen de, anneci'm. Kamcıyı bi aldım mı... *(Bir kamçı şaklatma devinimi yaparken var gücüyle de bağırır.)* *Avantiii! (*)*

BRIGID: Bi de zavallı atı doveceksin, ha?

BERTHA: Hic uyumadım ki sabaha dek. Güneşin doğuşunu goreyim diye kalktım ben de.

BRIGİD: *(Bahçe kapısını açar.)* Onca yağan yağmurdan sonra pırl pırl bi sabah başlıyo'. *(Yerinde dörlerek)*

Ama siz de yorgunluktan Ol'yo'sunuz- dur hanımcı'm. Boyle bi şey yapışınıza ne der bey'fendi?

(Çalışma odasına varıp kapıyı çalar.) Richard Bey'fendi!

BERTHA: *(O yana bakar.)* Or'da değil. Bir saat once dışarı çıktı. ,

BRIGİD: Ha oraya, yalı boyuna, di mi? -

BERTHA: Evet.

BRIGID: *(Ona doğru gelir ve bir sandalyenin arkalığına abanır.)* Canınız bi şeye mi sıkıl'yo' ha- nımcı'm?

BERTHA: Yoo, Brigid.

BRIGİD: Aman sıkılmasın. Her zaman boyleydi zaten o, kendi başına dolaşır dururdu or'da bur'da. Her şeyi öğrenmeye kalkan bi kuştur sanki o, bey'fendi, bildim bileli de oyledir. Bu huyunda bi değişiklik olmadığı kesin, gerisini bilmem. Belki gece yanlarına dek *(çalışma odasını göstererek)* icer'de kitaplarına kapandığından oturu diye canınız ona sıkıl'yo', di mi? Boş verin, bırakın kendi başına.

Size doner gene. Yuzunuz güneş gibi ışık sacıyo' diye düşündüğünden eminim, hanımcı'm.

BERTHA: (Üzgün) Gecti o gunler.

BRIGID: (Gizli bir şey söyler gibi) Hatırlamanın tam yeri geldi işte -ne huneri varsa sizin için ortaya dokup sactığı o gunleri. **(BERTHA'nın yanına çöker. Daha alçak bir sesle)** Sizinle ilgili her konuda hep bana acıldığını, -Tanrı rahmet eylesin- annesine hicbi şeyden soz etmediğini biliyo' musunuz?

Mektuplarınız ve her konuda işte.

BERTHA: Ne? Ona yazdığım mektuplar mı?

BRIGID: (Sevinmiş) Evet. Mutfak masasının ustune j oturuşunu hatırlıyorum, bacaklarını sallan- dınşını; ondan sonra da uzun uzadıya konuşur da konuşurdu artık: Sizden, kendisinden, İrlanda'dan ve her türlü cılgınlıklardan soz eder dururdu - hem de benim gibi okuması yazması olmayan yaşlı bi kadına. Onun da huyu hep boy- leydi işte. Ama bazen de yuksek mevkilerden buyuk bi kişiyle goruş'cek oldu mu kendisi de buyurdu artık iki kat. **(Birden**

BERTHA'ya bakar.) N'o, şimdi de ağlıyo' musunuz?

Aa, gerçekten; ağlamayın canım! Daha nice iyi gunler var onumuzde.

BERTHA: Hayır Brigid, yaşam boyunca ancak bir kez gelir oyle bi donem. Yaşamın geri kalan yılları da o donemi anıp durmaktan başka bi şeye yaramaz.

BRIGID: (Bir süre susar, sonra sevecenlikle) Bi bardak cay icer misiniz, hanımcı'm? iyi gelir sinirlerinize.

BERTHA: Evet, icerim. Ama sutcu de gelmedi henüz.

ROBERT: (Ona engel olarak saçını öper.) Gitme, Bertha!

Daha zamanımız var. Hem de seviyor musun beni? Uzun bi suredir bekleyip durdum bugune dek. İkimizi de seviyor musun - ondai başka beni de? Ha, Bertha? Korkma gerçekten! Soyle bana. Gozlerinle soyle. Ya da konuş!

(Karşılık vermez BERTHA. Sessizlikte yağmurun yağışı işitilir.)

ÜÇÜNCÜ PERDE

Richard Rowan'iti Merrion'daki evinin salonu.

Sağdaki katlanır kapıyla bahçeye açılan çifte kapı kapalıdır.

Sol duvardaki pencerenin yeşil kadife perdeleri çekilidir.

Salon yan karanlıktır. Ertesi gün sabahın erken saatleri.

Bertha pencerenin yanına oturmuş, perdelerin arasından dışarıya bakmaktadır. Sirtında koyu portakal renginde bol bir sabahlık vardır. Üstünkörü taranmış saçları ensesinde toplanmış. Ellerini kucağında kavuşturmuştur. Yüzü yorgun, benzi solgundur.

(Sağdaki katlanır kapıdan elinde kuştüyü bir süpürge ve bir toz beziyle BRİGİD girer içeriye. Salonun öbür başına yürüyecek gibidir; ancak BERTHA'yı görüverince birden durur ve haç çıkarır elinde olmadan.)

BRİGİD: iyi sabahlar hanımcı'm. Odumu kopardınız. Niye kalktınız erkenden boyle?

BERTHA: Saat kac?

BRİGİD: Yediyi geciyor hanımcı'm. Epey oldu mu kalkalı?'

BERTHA: Eh, biraz oluyor.

BRİGİD: *(Ona yaklaşıarak)* Sizi uyandıran kotu bi duş mu gordunuz?

BERTHA: Hic uyumadım ki sabaha dek. Guneşin doğuşunu goreyim diye kalktım ben de.

BRİGİD: *(Bahçe kapısını açar.)* Onca yağan yağmurdan sonra pırıl pırıl bi sabah başlıyo'. *(Yerinde dönerek)*

Ama siz de yorgunluktan ol'yo'sunuz- dur hanımcı'm.

Boyle bi şey yapışınıza ne der bey'fendi? *(Çalışma odasına varıp kapıyı çalar.)* Richard Bey'fendi!

BERTHA: *(O yana bakar.)* Or'da değil. Bir saat once dışarı çıktı.

BRİGİD: Ha oraya, yalı boyuna, di mi?

BERTHA: Evet.

BRİGİD: *(Ona doğru gelir ve bir sandalyenin arkalığına abanır.)* Canınız bi şeye mi sıkıl'yo' ha- nımcı'm?

BERTHA: Yoo, Brigid.

BRİGİD: Aman sıkılmasın. Her zaman boyleydi zaten o, kendi başına dolaşır dururdu or'da bur'da. Her şeyi* öğrenmeye kalkan bi kuştur sanki o, bey'fendi, bildim bileli de oyledir. Bu huyunda bi değişiklik olmadığı kesin, gerisini bilmem. Belki gece yarılara dek *(çalışma odasını göstererek)* icer'de kitaplarına kapandığından oturu diye canınız ona sıkıl'yo', di mi? Boş verin, bırakın kendi başına. Size doner gene. Yuzunuz güneş gibi ışık sacıyo' diye düşündüğünden

emi: nim, hanımcı'm.

BERTHA: (Üzgün) Gecti o gunler.

BRIGID: (Gizli bir şey söyler gibi) Hatırlamanın tam yeri geldi işte -ne huneri varsa sizin için ortaya dokup sactığı o gunleri. **(BERTHA'nın yanına çöker. Daha alçak bir sesle)** Sizinle ilgili her konuda hep bana acıldığını, -Tanrı rahmet eylesin- annesine hicbi şeyden soz etmediğini biliyo' musunuz? Mektuplarınız ve her konuda işte.

BERTHA: Ne? Ona yazdığım mektuplar mı?

BRIGID: (Sevinmiş) Evet. Mutfak masasının ustune oturuşunu hatırlıyorum, bacaklarını sallan- dırışım; ondan sonra da uzun uzadıya konuşur da konuşurdu artık: Sizden, kendisinden, İrlanda'dan ve her türlü cılgınlıklardan soz eder dururdu - hem de benim gibi okuması yazması olmayan yaşlı bi kadına. Onun da huyu hep boy- leydi işte. Ama bazen de yuksek mevkilerden buyuk bi kişiyle goruş'cek oldu mu kendisi de buyurdu artık iki kat. **(Birden BERTHA'ya bakar.)** N'o, şimdi de ağlıyo' musunuz? Aa, gercekten; ağlamayın canım! Daha nice iyi gunler var onumuzde.

BERTHA: Hayır Brigid, yaşam boyunca ancak bir kez gelir oyle bi donem. Yaşamın geri kalan yılları da o donemi anıp durmaktan başka bi şeye yaramaz.

BRIGID: (Bir süre susar, sonra sevecenlikle) Bi bardak cay icer misiniz, hanımcı'm? İyi gelir sinirlerinize.

BERTHA: Evet, icerim. Ama sutcu de gelmedi henuz.

BRIGID: Hayır, gelmedi. Kucuk Bey de o gelmeden kendisini uyandırmamı soyledi. Gezmeye gid' yo' arabayla. Ama ben bi bardak ayırmıştım geceden. Caydanlığı da şimdi kaynatırım hemencecik. Guzel bi de yumurta ister misiniz ya- . nında?

BERTHA: Hayır, sağ ol.

BRIGID: Ya da şöyle kızarmış bi parca ekmek?

BERTHA: Hayır Brigid, sağ olasın. Yalnız bi bardak cay.

BRIGID: (Katlanır kapıdan yana yürürken) Bi dak'ka bile surmez. **(Durur, geri dönerek soldaki kapıya doğru gider.)** Ama once Kucuk Beyi uyandırmam gerek, yoksa bi patırtı kopar sonra.

(Soldaki kapıdan çıkar. Bir iki dakika sonra

BERTHA yerinden kalkar, çalışma odasına gider.

Kapıyı ardına dek açıp içeriye bakar. Buranın pek çok kitap rafı ve üstünde sönük bir lamba, kâğıtlar bulunan, önündeyse kumaş kaplı bir sandalye

duran büyük bir yazı masasıyla küçük, dağınık bir oda olduğu görülür. Eşikte dikilir kalır bir süre, sonra da içeriye girmeden yine kapar kapıyı. Pencerenin yanındaki sandalyesine döner ve oturur. Sağdaki kapıdan, sırtında yine aynı giysi, ARCHIE girer, arkasından da BRIGID.)

ARCHIE: *(BERTHA'nın yanına gelir, öptürmek için yüzünü uzatırken) Buon giorno(*) anneci'm!*

(*) İtalyanca "Günaydın". (Ç.n.)

BERTHA: *(Onu öperek) Buon giorno, Archie! (BRIGID'e)*

Başka bi yelek giydirdin mi icine?

BRIGID: Bırakmıyo' ki ha'm'fendi, giydireyim.

ARCHIE: Uşumuyorum anneci'm.

BERTHA: Giymen gerektiğini söylemiştim, di mi?

ARCHIE: Ama soğuk mu var ki, baksana.

BERTHA: *(Kendi başından bir tarak çeker, ARCHIE'nin saçını geriye doğru tarar, iki yandan.)* Hala uyku gitmemiş gözlerinden.

BRIGID: Dun akşam siz dışarı çıktıktan hemen sonra yattı, ha'm'fendi.

ARCHIE: Biliyo'sun anneci'm, bugün bana bırakacak arabayı.

BERTHA: *(Tarağı yine saçına sokarak birden sarılı- verir ona.)* Aman, aman, koca adam olmuş da at surecekmiş artık benim oğlum!

BRIGID: Yaa, at diye del'ol'yo' nedense.

ARCHIE: *(Kendinden geçerek)* Dort nala koşturacağım onu. Pencereden görürsün sen de, anne- ci'm. Kamcıyı bi aldım mı., *(Bir kamçı şaklatma devinimi yaparken var gücüyle de bağırır.)* Avantiii! (*)

BRIGID: Bi de zavallı ati doveceksin, ha?

(*) İtalyanca 'İleri! Deeli!' \ (Ç.n.)

BERTHA: Buraya gel de ağzını sileyim. *(Sabahlığının cebinden mendilini çıkarır, diliyle ıslatarak ağzını siler ARCHIE'nin.)* isler, karalar icinde kalmış her yanın; seni gidi pis bocek!

ARCHIE: *(Gülerek yineler.)* isler! Ne demekmiş o 'isler'? *(Pencerenin önündeki parmaklıkta tıkırdayan bir süt şişesinin sesi duyulur.)*

BRIGID: *(Perdeleri yana çeker, dışarıya bakar.)* Hah, geldi işte!

ARCHIE: *(Çabuk çabuk)* Dur, bekle! Geliyorum! Hoşca kal anneci'm! *(İvecenlikle annesini öpüp gitmek için döner.)* Babacı'm kalktı mı?

BRIGID: *(Kolundan tutup götürür.)* Şimdi karşına çıkar yolda.

BERTHA: Dikkat et kendine Archie, çok gec de kalma; yoksa bi daha gondermem seni.

ARCHIE: Olur. Pencereden bakarsanız görürsünüz beni. Hadi, hoşca kalın!

(BRIGID'le ARCHIE soldaki kapıdan çıkarlar.

BERTHA ayağa kalkar, perdeleri daha da çeker, pencere boşluğunda dikilerek dışarıya bakar. Sokak kapısının açılışı duyulur: Sonra da alçak sesle konuşmalar ve şişe sesleri gelir. Kapı kapanır. Birkaç saniye sonra BERTHA'nın, göze çarpacak biçimde, sevinçle el salladığı görülür. İçeriye BRIGID girer ve BERTHA'nın arkasında durarak omzu üstünden dışarıya bakar.)

BRIGID: Oturuşuna bakın şunun! Tum ciddiyeti de ustunde.

BERTHA: *(Olduğu yerden ansızın geri çekilerek)* Uzak dur pencereden. Dışar'dan gorulmek istemiyorum.

BRIGID: Niye hanımcı'm, ne var ki?

BERTHA: *(Katlanır kapıya doğru yürüyerek)* Kalkmadığımı, iyi olmadığımı soylersin. Kimseyi gorecek durumda değilim şimdi.

BRIGID: *(Arkasından gider.)* Kim o hanımcı'm?

BERTHA: *(Durarak)* Dur bi dak'ka.

(Kulak kabartır. Sokak kapısının çalmışığı duyulur.)

BERTHA: *(Kuşku içinde kalır bir an, sonra)* Yok yok, evde olduğumu soyle.

BRIGID: *(Kuşkuyla)* Bur'da yani?

BERTHA: *(İvedice)* Evet. Yeni kalktığımı soyle.

(BRIGID soldan, çıkar. BERTHA çifte kapıya doğru gider, sanki düzeltiyormuş gibi, perdelerle oynar sinirli sinirli. Sokak kapısının açıldığı duyulur. Az sonra, dq, BEATRICE JUSTICE girer içeriye ve -BERTHA hemen dönmeyince- soldaki kapının yanında duraksayarak dikilir kalır. Daha önceki gibi giyinmiştir yine, elinde de bir gazete vardır.)

BEATRICE: *(Hızla ilerler.)* Bayan Rowan, boyle zamansız geldiğim için bağışlayın beni.

BERTHA: *(Döner.)* Gunaydın, Bayan Justice. *(Ona doğru gelir.)* Bi şey mi oldu?

BEATRICE: *(Ürkekçe)* Bilmiyorum. Benim de size sormak istediğim işte bu.

BERTHA: *(Merakla ona bakar.)* Soluk soluğa kalmışsınız. Oturmaz mısınız?

BEATRICE: *(Oturarak)* Sağ olun.

BERTHA: *(Karşısına oturarak gazetesini gösterir.)* Bi şey mi var gas'tede?

BEATRICE: (*Ürkekçe giller: Gazeteyi açar.*) Evet.

BERTHA: Dick'le mi ilgili?

BEATRICE: Evet. İşte burada. Yeğenimin yazdığı uzun bir yazı, bir başyazı. Tüm yaşamı burada Bay Rowan'ın. Gormek ister misiniz?

BERTHA: (*Gazeteyi alır, açar.*) Hani, ner'de?

BEATRICE: Ortada. Başlığı da: *Seçkin Bir Mandalı.*

BERTHA: Yazı... Dick'i ovuyor mu, yoksa yeriyor mu?

BEATRICE: (*Coşkunca*) A, ne demek, ovuyor elbet! Bay Rowan'a ilişkin neler dediğini okuyabilirsiniz işte.

Hem sonra, Robert'm bunu yazmak için gec saatlere dek kentte kaldığını da biliyorum dün gece.

BEATRICE: Evet. Hem de çok gec. Eve gelişini duydum. ikiyi çoktan gecmişti saat.

BERTHA: (*Onu izleyerek*) Meraklandınız mı bu duruma? Yani sabahın o saatinde uyanınca?

BEATRICE: Uykum hafiftir benim. Hem sonra onun işyerinden geldiğini de biliyordum, sonra da... Bay Rowan'la ilgili bir yazı yazmış olabileceğini ve bu yüzden o kadar gec geldiğini düşündüm.

BERTHA: Boyle bi şey ner'den geldi usunuza hemencecik?

BEATRICE: Nereden olacak, dün öğleden sonra burada olup bitenlerden -yani, Robert'm dediklerinden, Bay Rowan'ın bu yeni görevi benimsediğini soylemesinden sonra, usuma böyle bir şeyin gelmesi pek doğaldı.

BERTHA: Evet, evet. Elbette.

BEATRICE: (*İvecenlikle*) Ne var ki, beni meraklandıran şey bu değil. Hemen az sonra şey oldu, yeğenimin odasında bir gurultu duydum.

BERTHA: (*Elindeki gazeteyi buruşturarak, soluğu kesilir gibi*) Aman Tanrı'm! Neymiş o? Soyleyin.

BEATRICE: (*Ona ilgiyle bakarak*) Peki ama, niye yüreğiniz kalktı oyle?

BERTHA: (*Yine yerine çökerek, zorlama bir gülüşle*)

Evet, oyle ya, çok sacmalık benimki de. Baştan aşağı bozuk sinirlerim. Hem de çok kötü uyudum bu gece. O yüzden kalktım böyle erkenden. Ee, anlatın, neymiş o gurultu?

BEATRICE: Şey canım, yerde çekilen valizinin sesi. Sonra da hafiften ıslık calarak odasında dolaşıp durduğunu işittim. Ondan sonra da valizi kilitleyip kayışlarını bağlayışını,

BERTHA: "Bi yolculuğa çıkıyor!"

BEATRICE: Beni de meraklandıran buydu işte. Robert'm

Bay Rowan'la bozuşmuş ve onu yere calan bir yazı doşenmiş olmasından korktum.

BERTHA: iyi, ama niye bozuşsunlar? Aralarında gecen herhangi bi şey dikkatinizi cekti mi sizin?

BEATRICE: Cekti sanırım. Bir soğukluk.

BERTHA: Son zamanlarda mı?

BEATRICE: Bir sure once.

BERTHA: *(Buruşuk gazeteyi düzelterek)* Nedenini bi- liyor musunuz?

BEATRICE: *(Duraksayarak)* Hayır.

BERTHA: *(Kısa bir aradan sonra)* Peki, dediğimize gore, bu yazı onu ovuyorsa, bozuşmamışlar demektir.

(Düşünceye dalar bir an.) Hem de dun gece yazılmış.

BEATRICE: Evet. Yazıyı gormek icin bu gazeteyi aldım hemen. Peki, ama niye boyle ansızın cekip gidiyor oyleyse? Bu işte bir terslik var bana kalırsa.

Aralarında bir şey gecmiş gibi geliyor bana.

BERTHA: Uzulur musunuz oyle bi şey olsa?

BEATRICE: Cok uzulurum hem de. Biliyorsunuz Bayan Rowan, Robert'la ben kardeş cocuklarıyız; eğer Bay Rowan'a yurda dondu diye ters davranmaya kalktıysa pek cok uzulurum buna, ya da ciddi bir tartışma gectiyse aralarında, ozellikle şey icin...

BERTHA: *(Gazeteyle oynayarak)* Ne icin?

BEATRICE: Bay Rowan'i yurda donmesi icin sıkıştırıp duran kişi yeğenim olduğu icin. Vicdanımı rahatsız ediyor bu durum.

BERTHA: Bay Hand'in vicdanını rahatsız etmesi gerekir, oyle değil mi?

BEATRICE: *(Kararsızca)* Benimkini de ediyor. Çünkü -Bay Rowan burada yokken kendisinden soz eder dururdum yeğenime ve bir kerteye dek de ben oldum onu şey eden...

BERTHA: *(Ağır ağır başını sallar.)* Anlıyorum. Bu da vicdanınızı rahatsız ediyor. Yalnız bu mu?

BEATRICE: Oyle sanıyorum.

BERTHA: *(Güler yüzle)* Kocamı İrlanda'ya donduren sizsiniz gibi gorunuyor, Bayan Justice.

BEATRICE: Ben mi, Bayan Rowan?

BERTHA: Evet, siz. Ona yazdığınız mektuplarla ve az once dediğiniz gibi yeğeninize de soyleyerek.

Onu geri getiren kişinin kendiniz olduğunu düşünmuyor musunuz yani?

BEATRICE: *(Ansızın. yüzü kızararak)* Hayır. Boyle

bir şey düşünemem.

BERTHA: *(Bir an ona bakar, sonra yana dönerek)*

Donduğundan beri durmadan bi şeyler yazdığını biliyorsunuz kocamın.

BEATRICE: Oyle mi?

BERTHA: Bilmiyor muydunuz? *(Çalışma odasından yana işaret eder.)* Gecelerin büyük bolumunu or' da gecirir yazı yazarak. Hem de her gece.

BEATRICE: Çalışma odasında mı?

BERTHA: Çalışma ya da yatak odası. Ne derseniz deyin işte. Yatak odası da oldu artık, bi divanda kıvrılıp uyuyor. Bu gece de or'da uyudu. Bana inanmıyorsanız size gösterebilirim.

(Çalışma odasına doğru gitmeye davranır.

BEATRİCE *de hızla kalkıp önleyici bir eylemde bulunur.)*

BEATRICE: Siz soyleyince gozu kapalı inanırım Bayan Rowan.

BERTHA: *(Yeniden oturarak)* Evet işte. Yazıp duruyor. Yazdıkları da son zamanlarda -İrlanda'ya donduğumuzden bu yana- yaşamına giren bi şeye ilişkin olmalı. Bi değış'k 'k filan. Yaşamına bi değışiklik geldiğini biliyor musunuz siz? *(Araştıran gözlerle bakar ona.)* Boyle bi şey biliyor ya da seziyor musunuz?

BEATRICE: *(Kararlı gözlerle yanıtlar onun bakışını.)*

Bayan Rowan, bana sorulacak bir soru değıl bu. Donuşunden bu yana yaşamına herhangi bir değışiklik gelmişse, sizin bilmeniz ve sezmeniz gerekir bunu.

BERTHA: Bunu siz de bilebilirsiniz benim kadar. Bu evle çok iclidışlısınız.

BEATRICE: Sizinle iclidışlı olan yalnız ben değılim ki. *(Bir süre soğuk soğuk birbirlerine bakarlar sessizce.*

BERTHA *bir yana koyar gazeteyi ve BEATRICE'e daha yakın bir sandalyeye oturur.)*

BERTHA: *(Elini BEATRICE'in dizine koyarak)* Ve benden de nefret ediyorsunuz, değıl mi Bayan Justice?

BEATRICE: *(Zorlamayla)* Sizden nefret etmek mi? Ben mi?

BERTHA: *(Üsteleyerek, ama yumuşakça)* Evet. Bi kişiden nefret etmenin ne demek olduğunu bilirsiniz.

BEATRICE: Niye nefret edecektim sizden? Bugüne dek hic kimseden nefret etmedim ben.

BEATHA: Şimdiye dek bi kimseye aşık oldunuz mu hic?
(BEATRICE'nin bileğine koyar elini.) Soyleyin.

Oldunuz, değil mi?

BEATRICE: *(O da yumuşakça)* Evet. Bir zamanlar.

BERTHA: Şimdi değil misiniz?

BEATRICE: Hayır.

BERTHA: ictenlikle soyleyebilir misiniz buntı bana?

Yuzume bakın.

BEATRICE: *(Ona bakar.)* Evet , soyleyebilirim.

(Kısa bir ara. BERTHA elini çeker ve biraz bozularak yana çevirir başını.)

BERTHA: Bu evle başka bi kişinin de iclidışlı olduğunu soylediniz az Once. Yeğeninizi demek istediniz... O muydu aşık olduğunuz kişi?

BEATRICE: Evet.

BERTHA: Unuttunuz mu artık onu?

BEATRICE: *(Yavaşça)* Unutmaya çalışıyorum.

BERTHA: *(Ellerini kavuşturarak)* Nefret ediyorsunuz benden. Mutlu olduğumu sanıyorsunuz. Ne denli yanıldığınızı bi bilebilseydiniz.

BEATRICE: *(Başını sallar olumsuzca.)* Nefret etmiyorum.

BERTHA: Mutluymuşum! Yazdıklarının hicbirini anlamadığım halde, hicbi bakımdan kendisine yardımcı olamadığım halde, kimi zaman bana soylediklerinin yarısını bile anlamadığım halde mi mutlu olacaktım! Siz ise anlattıklarını her zaman anlayabiliyorsunuz. *(Heyecana kapılarak)*

Ama onun için korkuyorum ben, ikisi için de korkuyorum. *(Ansızın ayağa kalkar ve konsola doğru gider.)* Bu bicimde cekip gitmemeli.

(Çekmeceden bir not defteri alır ve ivcenlikle birkaç satır karalar.) Hayır, olamaz bu! Boyle bi şey yapacak denli cıldırdı mı bu adam? *(BEATRİCE'e dönerek)* Evde mi hala?

BEATRICE: *(Merakla ona bakarak)* Evet. Buraya gel: meşini mi yazdınız ona?

BERTHA: *(Ayağa kalkar.)* Evet, oyle yazdım. Brigid le gondereceğim kendisine. Brigid!

(Hızla soldaki kapıdan çıkar.)

BEATRICE: *(Elinde olmadan bakakalır arkasından..)* Doğruymuş demek ki!

(RİCHARD'm çalışma odasından yana bir göz atar ve başını elleri arasına alır. Az sonra kendine gelerek küçük masadan gazeteyi alır, açar, çantasından çıkardığı bir gözlüğü gözüne takarak

okumaya koyulur. Bahçeden RICHARD ROWAN girer içeriye. Daha önceki gibi giyinmiştir, ayrıca başında hafif bir şapka, elindeyse ince bir baston vardır.)

RICHARD: *(Birkaç saniye BEATRICE'i izleyerek eşikte dikilir.)* Şeytanlar toplanmış *(Yalı boyundan yana işaret eder.)* dışarıya. Ta sabahın korunden beri sacma sapan konuşmalarını dinleyip durdum.

BEATRICE: *(Ayağa kalkar.)* Bay Rowan!

RICHARD: Tanrı inandırır seni. İnsan sesinden gecilmiyor bu adada. Sizininki de var aralarında, *"Yoksa sizi göremezdim."* diyordu. Bertha'nın sesi de var. Ama, inan bana, bunların tumu de cin ya da şeytan. Hacı tersinden çıkardım da oyle susturdum onları.

BEATRICE: *(Kekeleyerek)* Boyle erken bi saatte... geldim buraya Bay Rowan..', yani, Çünkü... bunu göstermek için size... Robert yazmış... dün gece... sizinle ilgili.

RICHARD: *(Şapkasını çıkarır.)* Sevgili Bayan Justice, buraya nicin geldiğinizi sanırım dün söylemiştiniz bana; hiçbir şeyi de unutmam ben. *(Ona doğru yaklaşarak elini uzatır.)* Günaydın.

BEATRICE: *(Birden gözlüğünü çıkarır ve gazeteyi tutuşturur RICHARD'm eline.)* Bunun için geldim ben. Sizinle ilgili bir yazı. Robert yazmış dün gece. Okur musunuz?

RICHARD: *(Başını eğerek kabul eder.)* Şimdi mi okuyayım? Hayhay.

BEATRICE: *(Üzüntüyle bakar ona.)* Ah, Bay Rowan, size bakmak acı veriyor bana.

RICHARD: *(Gazeteyi açar, okur.)* *Pek Saygıdeğer Rahip Mulhall'm Ölümü.* O yazı bu mu?

(Soldaki kapıda BERTHA görünür ve dinlemek için durur.)

RICHARD: *(Bir sayfa çevirir.)* Evet, bulduk icte! *Seçkin Bir İrlandalı.* *(Epeyce yüksek, sert bir sesle okumaya başlar.)* "Yurdumuzun karşı karşıya bulunduğu sorunların en az önem taşıyanı bu yurdu kendilerine en çok gereksinim duyulduğu bir sırada bırakıp gittikten sonra yalnızlık ve sürgün günlerinde gec de olsa sevmeyi öğrendikleri yurtlarına -hem de bu yurdun uzun süredir özlemini çektiği bir utkunun arifesinde- geri çağrılmış olan yurttaşlarımıza karşı yurdumuzun takınacağı tutum konusu değildir.

Surgun gunlerinde, dedik; ama burada bir ayırım yapmamız gerekiyor. Bir ekonomik surgun vardır, bir de tinsel surgun. İnsanların gecimini sağlayan ekmek parasını bulmak için yurdundan ayrılanlar olduğu gibi bireylerden oluşan bir ulusu ayakta tutan ruhun besinini aramak için başka ülkelere gitmeleri hoş karşılanan seckin yurt çocukları da vardır. On yıl önceki Dublin'in kültür ve sanat çevresini anımsayanlar Bay Rowan'la ilgili pek çok anılarını tazeleyeceklerdir. Kişinin yureğini parçalayan o haksızlığa karşı duyulan şiddetli ofkenin..."

(Gözlerini gazeteden kaldırır ve eşikte dikilip duran BERTHA'yı görür. Sonra da gazeteyi bir yana koyarak ona bakar. Uzun bir sessizlik.)

BEATRICE: (Kendini zorlayarak) Gordunuz mu Bay Rowan, en sonunda size de gün doğdu. Ustelik burada. Hem sonra, Robert gibi icten bir dostunuz, sizi anlayan bir dostunuz olduğunu da görüyorsunuz.

RICHARD: Baştaki tumcenin şu kesimi ilginizi çekti mi: ... **bu yurdu kendilerine en çok gereksinim duyulduğu bir sırada bırakıp gidenler,..?**

(BERTHA'ya bakar keskince; sonra döner, çalışma odasına gider, kapıyı da arkadan kapatır.)

BERTHA: (Kendi kendine konuşur gibi) Her şeyden vazgeçtim onun uğruna; dinimden, ailemden, kendi esenliğimden.

(Bir koltuğa oturur yavaşça. BEATRİCE ona doğru gelir.)

BEATRICE: (Zayıf bir sesle) Ama Bay Rowan'in düşünceleri de şey gibi gelmiyor mu size...?

BERTHA: (Sertçe) Düşünceler müşünceler! Ama bu dünyada başkalarının da düşünceleri var canım ya da var gibidir işte. Hic düşüncesine müşün- cesine aldırmadan onun huysuzluklarını çekmek zorundadırlar, Çünkü bi şeyler yapabilecek yetenektedir o. Bense, değilim. Hicbi şey değilim ben.

BEATRICE: Siz de onu destekliyorsunuz işte,

BERTHA: (Artan bir sertlikle) Aman, boş sözler bunlar, Bayan Justice! Onun için baş belasından başka bi şey değilim ben, oğlum da şey -hani o tur çocuklara derler ya canım. Bi taş parçası mı sanıyorsunuz siz beni? Benimle karşılaşmak zorunda kaldıklarında davranışlarında gormuyorum, gözlerinden okumuyorum mu sanıyorsunuz bu durumu?

BEATRICE: Siz de kendinizi ezdirmeyin onlara, Bayan Rowan.

BERTHA: *(Kurumlanarak)* Kendimi ezdirmek ha! Eğer bilmek istiyorsanız soyleyeyim ki kendimle çok kıvanıyorum ben. Başkaları onun için n'aptı şimdiye dek? Ben adam ettim onu. Otekilerin tumunun de ne yeri vardır onun yaşamında? Pabuclarının altındaki camur bile olamazlar! *(Ayağa kalkar ve heyecanlı heyecanlı dolaşır ileri geri.)* Otekiler gibi, o da kucumseyebilir beni -şimdilik. Siz de yukar'dan bakabilirsiniz bana. Ama hicbi zaman başımı eğdirmeyeceksiniz benim, hicbiriniz.

BEATRICE: Peki ama, beni niye suçluyorsunuz?

BERTHA: *(Düşünmeden ona doğru giderek)* Oyle acılar icindeyim ki. Kabalık ettimse bağışlayın. Dost olmamızı istiyorum ben. *(Ellerini uzatır.)* Olur musunuz?

BEATRICE: *(Onun ellerini tutarak)* Hem de sevincele.

BERTHA: *(Ona bakarak)* Ne de güzel uzun uzun kirpikleriniz var sizin! Gözlerinizin ise oyle uzgun bi bakışı var ki!

BEATRICE: *(Gülümseyerek)* Pek az görebiliyorum. Gözlerim çok zayıfladı.

BERTHA: *(İçtenlikle)* Ama çok güzel.

(Yavaşça kucaklar ve öper onu. Sonra da, azıcık sıkılarak, ondan uzaklaşır. Soldan BRÎGÎD girer.)

BRIGID: Kendisine verdim, ha'm'fendi.

BERTHA: Bi haber gönderdi mi?

BRIGID: Tam da dışarı cıkıyo'muş, ha'm'fendi', hemen arkamdan buraya geleceğini haber vermeme soyledi.

BERTHA: Sağ ol Brigid.

BRIGID: *(Giderken)* Cayla kızarmış ekmeği şimdi mi istersiniz ha'm'fendi?

, **BERTHA:** Şimdi kalsın Brigid. Daha sonra. Bay Hand geldiğinde, hemen buyur et kendisini.

BRIGID: Peki ha'm'feridi.

(Soldan çıkar.)

BEATRICE: O gelmeden ben de gideyim artık Bayan Rowan.

BERTHA: *(Azıcık utanarak)* Dostuz artık, değil mi?

BEATRICE: *(Aynı tonda)* Olmaya çalışırız. *(Dönerek)* Bahceden gecmeme izin verir misiniz? Yeğenimle karşılaşmak istemiyorum şimdi.

BERTHA: A, elbette. *(Onun elini tutar.)* Şimdi böyle

şeyler konuşmamız oyle acayip ki. Ama her zaman istemişimdir bunu. Ya siz?

BEATRICE: Sanırım ben de istiyordum.

BERTHA: *(Gülümseyerek)* Roma'da bile. Archie'yle şöyle dolaşmaya filan çıktığımda, sizi düşünür - dum hep, nasıl biri olduğunuzu falan; Çünkü Dick'ten duyduklarım ile tanıyordum sizi. Kiliselerden çıkan ya da arabalarla gecip giden değişik kişilere bakardım da kimilerinin size benzeyebileceğim düşünürdüm. Çünkü Dick esmer olduğunuzu söylemişti bana.

BEATRICE: *(Yine heyecanlanarak)* Ya, oyle mi?

BERTHA: *(Onun elini sıkarak)* Mutlu günler dilerim. Yine buyrun.

BEATRICE: *(Elini çekerek)* Ben de size. Hoşca kalın.

BERTHA: Kapıya dek gecireyim sizi.

(Çifte kapıdan birlikte çıkar, bahçeye inerler.

Çalışma odasından RICHARD ROWAN girer içeri. Kapının yanında durarak bahçeye bakar. Az sonra da dönüp küçük masaya gelir, gazeteyi alarak okur. Birkaç saniye sonra, kapıda BERTHA görünür ve okumasını bitirinceye dek durup onu izler. RICHARD yine bırakır gazeteyi ve çalışma odasına gitmek için döner.)

BERTHA: Dick!

RICHARD: *(Durarak)* Evet?

BERTHA: Benimle konuşmadın.

RICHARD: Diyecek bir şeyim yok ki. Senin var mı?

BERTHA: Dun akşam olanları öğrenmek istemiyor musun?

RICHARD: Hicbir zaman öğrenemeyeceğim orasını.

BERTHA: Sorarsan, ben de anlatırım sana.

RICHARD: Sen anlatırsın, evet. Ne var ki, hiçbir zaman gerçeği bilemeyeceğim ben. Dünyada öğrenemeyeceğim işin o yanını.

BERTHA: *(Ona doğru yaklaşarak)* Sana gerçeği söyleyeceğim, Dick, her zaman olduğu gibi. Hicbi zaman yalan söylemedim sana.

RICHARD: *(Havada yumruklarını sıkarak, öfkeyle)* Evet, evet. Gerçeğiymiş! Ama işte orasını hiçbir zaman bilemeyeceğiz diyoruz sana.

BERTHA: Peki oyleyse, nicin bıraktın gittin beni dun akşam?

RICHARD: *(Sertçe)* Yalnız kalmaya ihtiyacın vardı da, ondan.

BERTHA: *(Gözdağı verircesine)* Bu işe sen ittin beni. Beni

sevdiğinden değil. Eğer beni sevseydin ya da sevginin ne olduğunu bil şeydin, bırakıp gitmezdin beni. Kendi canın oyle istedi diye bu işe itiverdin bizi.

RICHARD: Ben yaratmadım kendimi. Ben böyleyim işte.

BERTHA: Hep böyle dersin zaten. Onunde başımı eğdiresin diye, susturasın diye beni; her zamanki huyun bu. Başına buyruk olabilesin, **(Bahçeden yana işaret eder.)** onunla baş başa kalabile- sin diye! Senin sevgin de bu işte! Ağzından çıkan her soz yalan.

RICHARD: **(Kendini tutarak)** Beni dinlemeni istemek boşuna.

BERTHA: Seni dinlemek, ha! Git de sen sevgiline dinlet kendini. Zamanını niye oldureceksin benimle? Git, onunla konuş.

RICHARD: **(Başını sallar.)** Evet, anlaşılıyor. Yakınımdaki başka herkesi* şimdiye dek edindiğim her dostu, bana yaklaşma girişiminde bulunan her insanı uzaklaştırdığın gibi, şimdi de onu soğuttun benden. Nefret ediyorsun ondan.

BERTHA: **(İçtenlikle)** Hadi canım sen de, ilgisi yok! Bana kalırsa, beni mutsuz ettiğin gibi, rahmetli anneni de mutsuz edip öldürdüğün gibi, kız- çağ'zm da sen yitirdin mutluluğunu. Kadın katili! Hah, şana bu adı takmalı işte!

RICHARD: **(Gitmek için döner.) Arrivederci!**

BERTHA: **(Coşkuyla)** Guzel ve soylu bi kişi. Hoşuma gidiyor. Bende olmayan her şey var onda - doğuştan getirdiği ve öğrenimle kazandığı nice meziyetler. Onu da benzetmeye uğraştın, ama beceremedin. Çünkü pek cetin ceviz o senin için, oysa biz tam dişine goreyiz. Bunun farkmdasm sen de.

RICHARD: **(Bağırırca)** Ne diye konuşup duruyorsun onun hakkında yahu, allahalla'?

BERTHA: **(Ellerini kavuşturarak)** Ah, keşke sana hic rastlamamış olsaydım! Nasıl lanet okuyorum o güne!

RICHARD: **(Sertçe)** Engel mi oluyoruz yani sana? Ozgur olmak istiyorsun artık. Yalnız sen, 'evet' de, tamam, oldu demektir.

BERTHA: **(Gururla)** Ne zaman istersen hazırım ben.

RICHARD: Sevgilinle ozgurce buluşabilesin diye, ha?

BERTHA: Evet.

RICHARD: Her gece mi?

BERTHA: **(Gözlerini yere dikip son kerte öfkeli konuşur.)** Sevgilimle buluşmak için işte! **(Ellerini**

*ileri uzatarak) Sevgilimle! Evet! Sevgilimle!
(Gözyaşı ve hıçkırığa boğulur birden, elleriyle
yüzünü örterek bir sandalyeye çöker. RICHARD
ona yaklaşır yavaşça ve omzuna dokunur.)*

RICHARD: Bertha! *(Karşılık vermez BERTHA.)* Bertha, özgürsün artık.

BERTHA: *(Onun elini iter, ayağa kalkar.)* Dokunma bana! Benim için bi yabancısın sen. İcimdeki hicbi şeyi -yüreğimde olsun ruhumda olsun, bi tek şeyi bile- anlamıyorsun. Bi yabancı işte! Yabancının biriyle yaşıyoruz!

(Sokak kapısının vuruluşu işitilir. BERTHA çabucak gözlerini siler mendiliyle ve sabahlığının önünü düzeltir. RICHARD kulak kabartır bir an, BERTHA'ya bakar sertçe, sonra da dönüp çalışma odasına gider. Soldan ROBERT HAND girer. Koyu kahverengidir giysisi, elindeyse kahverengi bir dağcı şapkası vardır.)

ROBERT: *(Kapıyı arkasından sessizce kapayarak)* Beni çağırtnmışsın.

BERTHA: *(Ayağa kalkar.)* Evet. Boyle sessiz sedasız sıvışıp gitmek de ner'den esti aklına - buraya bile uğramadan - hicbi şey demeden? Oynattın mı sen?

ROBERT: *(Küçük masaya doğru yaklaşarak üstündeki gazeteye göz atar.)* Demem gereken her şeyi bur'da dedim işte.

BERTHA: Ne zaman yazdın onu? Dun akşam mı, ben gittikten sonra?

ROBERT: *(İncelikle)* Tam doğrusunu istersen, bir bolumunu sen gitmeden önce yazmıştım -kafamda.

Gerisini de -en kötü kesimini-sonra yazdım. Çok daha sonra.

BERTHA: Sonra dediğin de, dun gece yazdın yani!

ROBERT: *(Omuzlarını silker.)* iyi eğitilmiş bi hayvanım ben, *(Onun yanma gelir.)* Or'dan oraya serseriler

gibi dolaşa dolaşa uzun bi gece gecirdim... benim buroda, rektorun evinde, bi gece kulubunde, caddelerde, odamda. Hic gozumun onunden gitmedi hayalin, elini de elimde duydum hep

Bertha; hic unutmıy'ca'm dun akşamı. *(Masaya bırakır şapkasını ve BERTHA'nın elini tutar.)*

Niye bakmıyorsun bana? Sana dokunamaz mıyım yani?

BERTHA: *(Çalışma odasını gösterir.)* icer'de Dick.

ROBERT: */Elini bırakır BERTHA'nın.)* Ha, oyleyse

uslu duralım biz de.

BERTHA: Nereye gidiyorsun boyle?

ROBERT: Yabancı illere. Yani, Surrey'de oturan yeğenim Jack Justice'e, oteki adıyla Kucukucu Justice'e. Onun guzel bi kır evi var or'da, hava desen yumuşak.

BERTHA: Peki, nicin gidiyorsun?

ROBERT: *(Sessizce ona bakar.)* Hicbi neden düşünemiyor musun?

BERTHA: Benim yuzumden mi?

ROBERT: Evet. Şu sıralarda bur'da kalmak hic hoş olmayacak benim icin.

BERTHA: *(Eli böğründe çöker bir yere.)* Ama bu senin yaptığın da insafsızlık, Robert. Hem bana hem de ona karşı.

ROBERT: Ne olduğunu... sordu mu?

BERTHA: *(Üzüntüyle ellerini kavuşturarak)* Hayır. Hicbi şey sormak istemiyor bana. Hicbi zaman işin doğrusunu bilemeyeceğini soyluyor.

ROBERT: *(Başını sallar ağır ağır.)* Richard hiıklı o bakımdan. Her zaman haklı çıkmıştır zaten.

BERTHA: Ama Robert, konuşman gerek onunla.

ROBERT: Ben ne soyleyebilirim ki ona?

BERTHA: Gerceği! Her şeyi!

ROBERT: *(Azıcık düşünür.)* Hayır, Bertha. Erkek erkeğe konuşamayız bu koiluyu. Her şeyi anlatamam ben ona.

BERTHA: Dun akşamdan sonra artık kendisiyle yuz yuze gelmekten korktuğun icin cekip gittiğine inanacaktır.

ROBERT: *(Kısa bir duraklamadan sonra)* Peki oyleyse, ondan daha korkak değilim ben. Goruşeceğim onunla.

BERTHA: *(Ayağa kalkar.)* Çağırayım kendisini.

ROBERT: *(Onun ellerini tutarak)* Bertha! Dun gece n'oldu? Soylemem gereken gercek ne yani?

(Gözlerinin içinle bakar istekle.) O kutlu aşk gecesinde benim oldun mu sen gercekten? Yoksa bi duş mu gordum ben?

BERTHA: *(İsteksizce gülümser.)* Anımsa bakalım o beni gorduğun duşu. Dun gece duşunde senin olduğumu gormuşsun.

ROBERT: Senin gercek dediğin bu mu - bi duş yani? Bunu mu soyleyeceğim ben?

BERTHA: Evet.

ROBERT: *(İki elini de öper BERTHA'nın.)* Bertha!
(Daha yumuşak bir sesle) Tum yaşamımda yalnız
o duş gerçek işte. Gerisine boş ver. *(Yine öper
ellerini.)* Şimdi söyleyebilirim artık ona gerçeği.
Çağır sana onu.

*(BERTHA, RÎCHARD'm çalışma odasına gider ve
kapıyı çalar. Yanıt verilmez içeriden. Yine çalar
kapıyı.)*

BERTHA: Dick! *(Karşılık verilmez.)* Bay Hand geldi.
Seninle konuşmak istiyor, "hoşca kal" diyecekmiş.
Gidiyor artık bur'dan. *(Yine ses çıkmaz içeriden.
BERTHA kapı aynasına vurur giim güm ve
korkulu bir sesle bağırır.)* Dick! Ses versene ayol!
*(Çalışma odasından RÎCHARD girer. ROBERT'a
doğru gelir hemen, ne var ki, elini uzatmaz
ona.)*

RICHARD: *(Duygusuzca)* Benimle ilgili bir yazı yazma
inceliği göstermişsin, teşekkür ederim. Vedalaşmaya
geldiğin doğru mu?

ROBERT: Teşekkür edilecek bi şey yok, Richard. Şimdi
ve her zaman senin dostunum ben. Hele şimdi
eskisinden de çok. İnaniyor musun bana, Richard?
*(RÎCHARD bir sandalyeye oturur ve elleriyle
saklar yüzünü. BERTHA'yla ROBERT birbirlerine
bakarlar sessizce. Sonra da BERTHA dönüp
yavaşça sağdan çıkar. ROBERT, RÎCHARD'a
doğru gider ve bir sandalyenin arkalığına tutunup,
bir yandan da ona bakarak, dikilir kalır.*

*Uzun bir sessizlik olur. Yoldan geçen bir BALIKÇI
KADINm sesi duyulurJ*

BALIKCI KADIN: Taze ringa balıklar geldi! Dublin
Korfezi'nin balıkları bunnar! Taze ringalar geldi!
Dublin'in malı bunnar, Dublin'in!

ROBERT: *(Yavaşça)* Gerçeği söyleyeceğim sana, Richard.
Dinliyor musun?

RICHARD: *(Başını kaldırır ve dinlemek için arkasına
yaslanır.)* Evet.

*(ROBERT, RÎCHARD'ın yanındaki sandalyeye
oturur. BALIKÇI KADINm biraz daha uzaktan sesi
gelir yine.)*

BALIKCI KADIN: Taze ringalar geldi! Dublin Korfezi'nden
çıktı bunnar!

ROBERT: *Ben yenildim, Richard. işte gerçek bu. Bana
inaniyor musun?*

RICHARD: Konuş sen, dinliyorum. ^

ROBERT: Başaramadım. Yine senin o; onunla ilk karşılaştığın zaman, dokuz yıl önce, olduğu gibi.

RICHARD: İlk karşılaştığımız zaman, seninle birlikte yani.

ROBERT: Evet. (*Yere bakar birkaç saniye.*) Devam edeyim mi?

RICHARD: Evet.

ROBERT: Dun gece cektı gitti. Tek başıma kalakaldım yine -ikinci kez. Sonra rektorun evine gittim, yemeğe de kaldım. Senin hasta olduğunu ve başka bi akşam gelebileceğini soyledim. Eski, yeni ozdeyişler savurdum durdum ortalığa - hani şu heykellere ilişkin olanı da. Bi bardak da nefis Bordo şarabı ictim or'da. Sonra kalkıp buroma gittim ve bu yazımı yazdım işte. Sonra da...

ROBERT: Ondan sonra da bi pavyona gittim; adına boş ver. Erkekler filan vardı icer'de -ama kadınlar da vardı. Hic olmazsa, kadına benziyorlardı. Birisiyle dans ettim. Kadın da evine dek gecı- rivermemi istemesin mi benden? Devam edeyim mi?

RICHARD: Evct.

ROBERT: Bi taksiyle evine bırakıverdık kadını. Donnybrook yakınlarında oturuyormuş. Takside şu ustad Duns Scotus'm "ruhun olumu" dediği şey oldu. Devam edeyim mi?

RICHARD: Evet.

ROBERT: Kadıncağız takside bi avukat olan kocasının kendisini boşadığını filan anlattı gozyaşları icinde. Para sıkıntısı cektığını de soyleyince, kendisine bir İngiliz altını verecek oldum; ama kabul etmedi parayı ve hungur hungur ağladı. Sonra da cantasından cıkardığı kucuk bi şişeden arısutu icti azıcık. Neyse, kadının evine girdiğini gordukten sonra ben de yuruye yuruye eve dondum. Odamda bi de baktım ki giysim baştan aşağı arısutu lekesi. Giysilerimden yana bile şansım kapalıydı dun: Bu olay da ikinci oluyordu. O zaman giysimi değiştirme ve sabah vapuruyla gitme düşüncesi geldi usuma. Sonra da valizimi toplayıp yattım. İlk trenle Surrey'de oturan yeğenim Jack Justice'e gidiyorum. Belki iki haftalığına. Belki de daha fazla. Sıkılıyor musun?

RICHARD: Vapurla niye gitmedin peki?

ROBERT: Uyumuş kalmışım, kacırdım.

RICHARD: Buraya gelmeden, bi "hoşca kal" bile demeden gitmeyi tasarlıyordun, ha?

ROBERT: Evet.

RICHARD: Niye?

ROBERT: Goruyorsun işte, pek hoş şeyler değil bu anlattıklarım.

RICHARD: Yine de geldin ama.

ROBERT: Gelmem için haber yollamış Bertha.

RICHARD: Yani şey yapmasaydı...?

ROBERT: Haber yollamasaydı gelmezdim.

RICHARD: Eğer bize uğramadan gitmiş olsaydın, benim bunu kendime göre yorumlayabileceğim usuna geldi mi hic?

ROBERT: Evet, geldi.

RICHARD: Peki oyleyse, neye inanmamı istiyorsun benden?

ROBERT: Şuna inanman! istiyorum: Bu işten benim yenik çıktığıma. Bertha'nın, dokuz yıl önce, onunla ilk karşılaştığın zaman -karşılaştığımız zaman- olduğu gibi şimdi de yine senin olduğuna.

RICHARD: Sen de benim ne yaptığımı öğrenmek ister misin dün gece?

RICHARD: Eve geldim hemen.

ROBERT: Bertha'mn donduğunu duydun mu?

RICHARD: Hayır. Butun gece yazdım durdum. Duşuncelere daldım gittim. *(Çalışma odasını göstererek)* işte şur'da. Tan ağarmadan da dışarı çıkıp yalı boyunda dolaştım bir uctan obur ı£ ca.

ROBERT: *(Başını sallayarak, olumsuzca)* Acı cekerek. Kendine işkence ederek.

RICHARD: Benimle ilgili sesler işiterek. Beni sevdiklerini soyleyenlerin sesleri.

ROBERT: *(Sağdaki kapıyı göstererek)* Birisi onun. Bir de benimki, değil mi?

RICHARD: Bir tane daha var.

ROBERT: *(Gülümser ve sağ elinin işaret parmağıyla alnına dokunur.)* Ha, doğru. Benim şu ilginç, ama azıcık da karasevdalı yeğenim Beatrice. Ee, . ne soyluyorlardı sana?

RICHARD: Umutsuzluğa kapılmamı soyluyorlardı.

ROBERT: Sevgilerini gostermenin acayip bi yolu, derim ben buna. Ee, umutsuzluğa kapılacak mısın sen de?

RICHARD: *(Ayağa kalkarak)* Hayır.

(Pencerede bir gürültü olur. ARCHÎE'nin pencere camında yassılaştırmış yüzü görülür. Aynı zamanda sesi de gelir.)

ARCHIE: Acm şu pencereyi! Pencereyi acın!

ROBERT: *(RICHARD'a bakar.)* Otekilerin yanında onun sesini de duydun mu Richard - yalı boyunda?

Oğlunun sesini. **(Gülümseyerek)** Dinle bak! Nasıl da umutsuzca cırpınıyor!

ARCHIE: Pencereyi acar mısınız, lutfen?

ROBERT: Belki de -senin bi yoldan, benim de başka bi yoldan- arayıp durduğumuz şu özgürlük denen şey vardır, Richard. Bizde olmasa da onda vardır. Belki de...

RICHARD: Evet, belki de...?

ROBERT: **Belki de** dedim. Eğer şey olsaydı daha kesin konuşabilirdim.

RICHARD: Ne olsaydı?

ROBERT: **(Belli belirsiz bir gülümsemeye)** Benim cocuğum olsaydı.

(Pencereye gider ve açar. ARCHIE sürünerek içeri yuvarlanır.)

ROBERT: Dunku gibi, ha?

ARCHIE: Gunaydın Bay Hand. **(RICHARD'a koşar ve öper onu.)** **Buon giorno, babbo. (*)**

RICHARD: **Buon giorno,** Archie.

ROBERT: Nerelerdeydiniz bakalım küçük paşam?

(*) "Babbo" (It.): "Baba, babacı'm" (Ç.n.)

ARCHIE: Sutcuyle gitmiştim. Atı ben surdum ama Ta Booterstown'a gittik. **(Şapkasını çıkarıp bir sandalyeye fırlatır.)** Karnım da çok acıktı.

ROBERT: **(Masadan şapkasını alır.)** Richard, hoşca kal.

(Elini uzatarak) Bi daha görüşene dek!

RICHARD: **(Yerinden kalkar, elini sıkar ROBERT'e.)**

Hadi, gule gule.

(Sağdaki kapıda BERTHA görünür.)

ROBERT: **(Gözü BERTHA'ya ilişir. ARCHIE'ye)** Al şapkanı da benimle gel. Sana bi pasta alayım, bi de oyku anlatayım.

ARCHIE: **(BERTHA'ya)** Gidebilir miyim anneci'm?

BERTHA: Evet.

ARCHIE: **(Şapkasını alır.)** Hazırım ben.

ROBERT: **(RICHARD'la BERTHA'ya)** Babacığınla anneciğine de bi "Hoşca kal." diyelim. Ama oyle kocaman bi "Hoşca kal." değil bu.

ARCHIE: Bay Hand, bana masal anlatır mısınız?

ROBERT: Masal mı? Olur, niye anlatmayayım? Masalcı babanım ya ben senin.

(Çifte kapıdan birlikte çıkıp bahçeye inerler. Onlar gidince, BERTHA, RICHARD'm yanma gidip kolunu onun beline dolar.)

BERTHA: Dick, sevgilim, sana bağlı olduğuma ina-

nıyor musun artık? Dun gece ve her zaman icin?

BERTHA: *(Daha da sıkı sarılarak)* Hep bağı kaldım, bi tanem. Elbette inanacaksın bana. Kendimi, her şeyimi verdim sana. Her şeyi teptim senin uğruna. Aldın goturdun beni - sonra da bırakıverdin.

RICHARD: Ne zaman bırakmışız seni?

BERTHA: Bıraktın, bıraktın: Ben de yine bana donersin diye bekledim durdum hep. Dick, canım benim* gel şöyle. Otur şuraya. Nasıl da yorgunsundur!

(Şezlongdan yana çeker onu. RICHARD oturur ve bir kolunun üstüne dayanarak arkasına yaslanır.

BERTHA da onun elini tutarak şezlongun önündeki hasıra oturur.)

BERTHA: Evet, canım. Seni bekledim hep. Tanrı'm, ne acılar cekiyordum o zamanlar - Roma'da oturduğumuz sıralarda! Evimizin terasını anımsıyor musun?

RICHARD: Evet.

BERTHA: işte orada oturup bekler dururdum artık. Zavallı çocukcağız da yanımda oyuncaklarıyla oynar, uykusu gelene dek seni beklerdi. Kentin tum damlarıyla ırmağı da, *Tevere* Irmağını da, gorebilirdim oradan. Bizdeki adı ne o ırmağın?

RICHARD: Tiber.

BERTHA: *(Richard'm elini yanağına götürüp kendini okşatarak)* Çok guzeldi gorunumu, Dick; oysa ben oyle mutsuzdum ki. Yapayalınızım Dick; sen unutmuşsun, herkesler unutmuştu beni. Yaşamım artık sona ermiş gibi geliyordu.

RICHARD: Başlamamıştı ki.

BERTHA: Sonra da havaya bakardım, ne guzeldi gokyuzu, bi tek bulut olmazdı ve senin pek eski dediğın kente bakardım: Ondan sonra da İrlanda'yla kendimizi düşünur dururdum.

RICHARD: Kendimizi mi?

BERTHA: Evet. Kendimizi. Kendimizi, seni ve kendimi, o ilk karşılaştığımız zamanki halimizle gormeden, anımsamadan bir gunum bile gecmez benim. Yaşamımın her gununde gozumun onune gelir o gunler. Tum bu sure boyunca bağı kalmadım mı ben sana?

RICHARD: *(Bir "oh" çeker derinden.)* Evet, Bertha. Surgundeki gelinimdin sen benim.

BERTHA: Nereye gitersen git, ben de gelirim arkandan. Yine gitmek istiyorsan bi yerlere, ben de gelirim

seninle.

RICHARD: Burada kalacağım. Umutsuzluğa düşmek için daha çok erken.

BERTHA: *(Yine elini okşayarak)* Herkesi senden uzaklaştırmak istediğim doğru değil. Birbirinize daha da yaklaştırmak istiyordum sizi - seni ve Robert'ı. Acil bana. Tüm yüreğindeki acı, göster bana. içinde hangi duygular olduğunu, neden acı çektiğini.

RICHARD: Bertha, gönlüm yaralı benim.

BERTHA: Nasıl yaralı, sevgilim? Ne demek istediğini acıyla bana. Dediğin her şeyi anlamaya çalışırım. Ne bakımdan yaralı gönlün?

RICHARD: *(Elini kurtarır ve BERTHA'nın başını elleri arasına alarak geriye büker, gözlerinin içine bakar uzun uzun.)* Ta ozumde derin, çok derin bir kuşku yarası var.

BERTHA: *(Kimildamadan)* Benden mi kuşkulaniyorsun?

RICHARD: Evet.

BERTHA: Şeninim ben senin. *(Fısıltıyla)* Şu anda oluverecek olsam, yine şeninim ben.

RICHARD: *(Hâlâ ona bakarak ve olmayan bir kişiyle konuşuyormuş gibi)* Senin için yaraladım ozumu -hicbir zaman iyileşemeyecek derin bir kuşku yarası. Hic öğrenemeyeceğim, bu dünyada hiçbir zaman. Öğrenmek ya da inanmak da istemiyorum. Umurumda bile değil. Sem canımın çektiğini inanc karanlıklarına saklamış değilim. Ama hic durmadan kıpırdayan, yüreğimi uzen bu etkin kuşku varken. Tam bir çıplaklık içinde seninle bedence ve ruhca birleşebilmek için hiçbir bağ olmadan, sevgi bağı bile olmaksızın, seni koynuma alıp sarmak - işte bunu özledim ben. Hem bir suredir de bitkinim, Bertha. Yaram yiyip bitiriyor beni.

(Canından bezmişçesine uzun uzun gerinir şezlongda.

BERTHA, *hâlâ o pek yumuşak sesiyle konuşarak, yine elini tutar onun.)*

BERTHA: Kafana takma beni, Dick, n'olur! Unut bunları da, ilk kez olduğu gibi yeniden sev beii. Sevgilimi arıyorum ben. Ona kavuşmak için, onun buyruğuna girmek için, ona vermek için kendimi. Seni arıyorum, Dick! Ah, benim eşi gorulmemiş, huysuz sevgilim; gene gel, don yine bana, n'olur! *(Gözlerini kapar.)*

PERDE